

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Mgr. Emil Šenkýř, DiS.

Podvod, pojistný podvod, úvěrový podvod, dotační podvod

Fraud, Insurance Fraud, Credit Fraud and Grant Fraud

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.,

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce: červen 2016.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předloženou rigorózní práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20. 6. 2016

.....

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc., za vedení mé diplomové práce, cenné rady a připomínky k jejímu obsahu.

Obsah

Úvod	5
Kapitola prvni: Trestný čin podvodu v kontextu majetkové a hospodářské kriminality – trestněprávní a kriminologické úvahy	8
Kapitola druhá: Trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku	15
2. 1. Současná právní úprava	15
2. 2. Znaky skutkové podstaty trestného řinu podvodu podle § 209 tr. zák.	18
2. 2. 1. Objekt trestného činu	18
2. 2. 2. Objektivní stránka trestného činu podvodu	22
2. 2. 3. Pachatel podvodu	40
2. 2. 4. Subjektivní stránka podvodu	42
2. 3. K okolnostem zvláště přitěžujícím	45
2. 4. Formy trestné činnosti	48
2. 5. Vztah trestného činu podvodu k jiným trestným činům	53
Kapitola třetí: Trestný čin pojistného podvodu podle § 210 trestního zákoníku	58
3. 1. Současná právní úprava	58
3. 2. Znaky skutkové podstaty trestného činu pojistného podvodu podle § 210 tr. zák.	63
3. 2. 1. Objekt trestného činu	63
3. 2. 2. Objektivní stránka trestného činu pojistného podvodu.....	64
3. 2. 3. Pachatel pojistného podvodu	72
3. 2. 4. Subjektivní stránka pojistného podvodu.....	73
3. 3. K okolnostem zvláště přitěžujícím	74
3. 4. Formy trestné činnosti	75
Kapitola čtvrtá: Trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 trestního zákoníku	76
4. 1. Současná právní úprava	76
4. 2. Znaky skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 tr. zák.	77
4. 2. 1. Objekt trestného činu	77
4. 2. 2. Objektivní stránka trestného činu pojistného podvodu.....	78
4. 2. 3. Pachatel úvěrového podvodu	91
4. 2. 4. Subjektivní stránka úvěrového podvodu.....	91

4. 3. K okolnostem zvláště přitěžujícím	93
4. 4. Formy trestné činnosti	94
4. 5. Vztah úvěrového podvodu podle § 211 k obecné skutkové podstatě podvodu podle § 209	97
Kapitola pátá: Trestný čin dotačního podvodu podle § 212 trestního zákoníku	104
5. 1. Současná právní úprava	104
5. 2. Znaky skutkové podstaty trestného činu dotačního podvodu podle § 212 tr. zák.	106
5. 2. 1. Objekt trestného činu	106
5. 2. 2. Objektivní stránka trestného činu dotačního podvodu	107
5. 2. 3. Pachatel dotačního podvodu	112
5. 2. 4. Subjektivní stránka dotačního podvodu	113
5. 2. 5. K okolnostem zvláště přitěžujícím	113
5. 2. 6. Formy trestné činnosti	115
Kapitola šestá: Závěry – náměty de lege ferenda	120
Resumé (ČJ)	123
Resumé (AJ)	124
Seznam použité literatury	125

Úvod

Podstatnou část registrované kriminality v České republice tvoří kriminalita majetková. A podstatnou částí majetkové kriminality jsou obohacovací trestné činy, mezi které mimo jiné řadíme trestný čin podvodu, pojistného podvodu, úvěrového podvodu a dotačního podvodu. Můžeme bez uzardění říci, že majetkové podvody jsou staré, jako je lidstvo samo. Zvláštní typy podvodu, tj. podvod pojistný, podvod úvěrový a podvod dotační jsou obměnami základního obohacovacího typu uvedeného v ustanovení § 209 tr. zák. a představují tzv. předčasně dokonané trestné činy, což je mimo jiné důvodem, pro který jim věnuji náležitou pozornost ve své rigorózní práci.

Předmětem mé rigorózní práce je komplexní zpracování problematiky podvodu, pojistného podvodu, úvěrového podvodu a dotačního podvodu podle platné právní úpravy, poukaz na kriminologické a sociologické souvislosti popsané kriminality, nastínění problémů teoretických i problémů aplikační praxe a nakonec i formulování návrhů de lege ferenda.

Práce se skládá z úvodu a pěti kapitol dále členěných a nakonec z kapitoly šesté obsahující náměty ke zdokonalení platné právní úpravy.

Rigorózní práce je tak věnována rozboru jednoho ze tří základních obohacovacích typů – podvodnému jednání směřujícímu k obohacení na úkor jiného, jehož trestněprávní posouzení náleží tradičně k aktuálním problémům majetkové kriminality. Majetková kriminalita, zejména ta, o které práce pojednává, je v současné době charakterizována několika atributy. Jsou jimi vysoká latence tohoto typu trestné činnosti, rostoucí frekvence takových jednání, zvyšující se rozsah škod způsobených podvodným jednáním, rostoucí počet pachatelů i jejich odlišná typologie (tzv. kriminalita bílých límečků), která ztěžuje odhalení a potrestání pachatelů. Aplikační praxe se potýká s celou řadou problémů ať již v oblasti dokazování nebo rozhodování o tomto druhu kriminality.

Pokud jde o použitou metodu práce, nejprve podávám obecnou celkovou charakteristiku dané otázky a poté postupuji k její detailní analýze. Jednotlivá ustanovení trestního zákoníku se snažím v práci rozebrat podrobně.

Rozboru platné právní úpravy se stručným připomenutím předchozího právního vývoje předchází alespoň základní analýza kriminologických a sociologických souvislostí tohoto druhu kriminality, na kterou se podle mého názoru často zapomíná.

U tak frekventovaných trestných činů, jako jsou trestný čin podvodu, pojistného podvodu, úvěrového podvodu a dotačního podvodu hraje pochopitelně velkou roli i publikovaná i nepublikovaná judikatura obecných soudů i judikatura Ústavního soudu. Proto v práci rozebírám relevantní judikáty k těmto trestným činům, případně tam, kde to pokládám za funkční, s nimi polemizuji.

V práci se nesoustřeďuji pouze na popis platné právní úpravy, ale uvádím také její nedostatky.

V závěrečné části práce uvádím náměty *de lege ferenda*. Upozorňuji na to, že pojistný ani úvěrový a dotační podvod nemají v základních skutkových podstatách stanoven jako znak způsobení škody nikoliv nepatrné (což je nedostatek právní úpravy). U úvěrového podvodu pléduji pro zákonné vymezení pojmu úvěrová smlouva pro účely trestněprávního postihu a pléduji také pro postih podvodných jednání spáchaných i podle jiných finančních produktů než je úvěrová smlouva. Je ovšem otázkou, zda v tomto případě nestačí obecný postih podle skutkové podstaty podvodu podle § 209 tr. zák. a zda je nutná speciální skutková podstata. To jsou ovšem jen některé náměty, které v závěru práce uvádím.

Práce zabývající se trestnými činy uvedenými ve zvláštní části trestního zákoníku nás pochopitelně vrací k obecným institutům v obecné části trestního zákoníku. U podvodných jednání je to zejména otázka diferenciacie trestní odpovědnosti, uplatnění zásady subsidiarity trestní represe, rozsah následku u podvodu, hranice výše škod způsobených trestným činem, otázka podvodného úmyslu aj. také těmito otázkami se v rigorózní práci zabývám ve vztahu k problematice, která je předmětem mé pozornosti.

Práce vychází z právního stavu ke dni 20. 6. 2016.

Kapitola první: Trestný čin podvodu v kontextu majetkové a hospodářské kriminality – trestněprávní a kriminologické úvahy

Jedním ze zvláště chráněných zájmů trestním právem hmotným, trestním zákoníkem, je ochrana majetku. Mezi právní normy, které jej nejen preventivně chrání, ale pachatele též postihují, patří nutně a přirozeně takové právní kvalifikace, které jsou spojené s podvodným jednáním.

Jednání podvodného charakteru namířená proti majetku, vykazují velice rozsáhlou škálu způsobů jednání pachatelů a variabilnost v jejich provedení. Nepochybně je tedy již v legislativním procesu značně obtížné jednoznačně vymezit a kvalifikovat skutkové podstaty jednotlivých trestných činů postihujících takováto protispolečenská, protiprávní a kvalifikovaně společensky škodlivá jednání. Ale zároveň a navíc se zákonodárce při jejich kodifikaci musel vypořádat v textu zákona s jednou ze základních zásad trestního práva hmotného obsaženou v § 12 odst. 2 tr. zák. Tedy postupovat tak, aby jednání, která nelze již považovat za společensky natolik škodlivá, nebylo nutno trestně právně postihovat. Tedy aby bylo možno taková jednání řešit za pomoci jiných, netrestních právních předpisů. To znamená, co se týče praxe, vytvořit podmínky pro dodržování výše zmíněné hmotněprávní zásady, tj. subsidiarity trestní represe. Pochopitelně tak, aby se vždy přihlédlo k tomu, zda event. určitý nutný postih, sankcionování, takovýchto jednání, pokud k nim dojde, není již odpovídajícím a vyhovujícím způsobem upraven v mimotrestních zákonech.

Z uvedeného vyplývá, že trestněprávní ochrana bude mít své oprávnění také zde jen za toho předpokladu, pokud nebudou postačovat k ochraně chráněných zájmů právními předpisy upravené prostředky jiného či dokonce jiných právních odvětví. To je též argument pro to, že pro trestně právní řešení bývá používán v literatuře pojem „ultima ratio“, tedy poslední, či jinak řečeno nejzazší prostředek.

Důležité je zde připomenout, že pro trestní právo platí, že předmětem jeho úpravy a tudíž ochrany, jsou jen vybrané objekty tohoto druhu ochrany. V dané zkoumané problematice je to především majetek třetích osob.

Zmíněná situace není jak pro zákonodárce, tak prakticky pro všechny adresáty těchto právních norem, kteří s nimi pracují, vůbec jednoduchá. To proto, že si vyžaduje nejen splnění náročných legislativních požadavků, již výše zmiňovaných, na přesnou, jednoznačnou formulaci konkrétních skutkových podstat trestných činů. Navíc pak ještě s přihlédnutím k našemu modelu bipartice trestných činů, tedy při stanovení jednotlivých skutkových podstat a trestních sazeb. Zároveň však je nutno zajistit to, aby zákonodárce úspěšně a promyšleně reagoval na oblast celého tržního hospodářství a vlastně prakticky na současný sociálně ekonomický stav společnosti. To stále ale ještě není vše. Neboť je třeba navíc, právě zde a citlivě, zohlednit a respektovat odpovídajícím způsobem a v uvedených souvislostech zároveň vliv Evropské unie a jejich doporučení či dokonce závazných právních nástrojů. Pochopitelně musí být brány též v úvahu a plněny příslušné mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána.

V této souvislosti je nutno připomenout, že jednou z velkých obtížností již při vytváření právní úpravy postihu určitého druhu podvodných jednání je také výrazný vliv konkrétního stavu, úrovně a kvality právních předpisů soukromého práva. Tam se totiž začíná často odvíjet ta vlastní podstata, ať již dovolené či nedovolené majetkové dispozice, kterou pak shledáváme v trestním právu u pachatelů právě v případech spáchání některých již protiprávních, mnohdy podvodných trestných jednání.

To bude též jeden z důvodů pro to, zabývat se také v této práci dotčenou úpravou práva soukromého, tj. takovou, která přímo souvisí se zkoumanou problematikou. Tedy nejen při hodnocení konkrétních znaků skutkových podstat zkoumaných trestných činů, ale zároveň s přihlédnutím a zohledněním specifických právních úprav v soukromém právu. Pochopitelně za situace, pokud to bude pro naše záměry vhodné a potřebné.

Obtížnost přináší praxe, již výše zmiňovaná, která vykazuje tam uváděnou obrovskou škálu podob jednání pachatelů takovýchto trestných činů.

Jinak řečeno do této sféry kriminality patří organicky hospodářská kriminalita. Právě zde najdeme podoby podvodného jednání, které svým ekonomickým dopadem mívají mnohdy velmi výrazný vliv dokonce na ekonomiku celého státu.

Jak již bylo výše naznačeno, tak tuto trestnou činnost provází, či mnohdy umožňují, složitá občanskoprávní jednání. Její odhalování a řešení bývá spojeno mnohdy se značnými obtížemi. Neboť pachatelé této trestné činnosti jsou často manažeři či jinak

vysoce postavené osoby působící přímo v hospodářských subjektech nebo státních organizacích, kde skrytě a často velice dovedně tuto trestnou činnost páchají a umí jí zároveň zakrývat. To jim právě umožňuje jejich postavení v těchto subjektech. Vzhledem ke společenskému vývoji lze z různých průzkumů a statistik dovodit, že např. podvody v nákupním procesu se staly jednou z hlavních kategorií podvodných jednání.

V této souvislosti je nutno dále zdůraznit, že majetková trestná činnost tvoří nejběžnější typ hospodářské kriminality.

Vzhledem k výše uvedeným úvahám je na tomto místě vhodné připomenout množství názorových rozdílů na druh kriminality, jejíž nedílnou součástí právě podvodná jednání jsou.

Je to v první řadě již tedy zmiňovaná hospodářská kriminalita. Ta se vyznačuje tím, že významná část jejích projevů je složitým občanskoprávním, ekonomickým, a právě též mnohdy trestněprávním problémem. V České republice se stala, nepochybně ke škodě věci, již běžným jevem, který na sebe bere rozmanité podoby. Statistické průzkumy ukazují, že kupř. podvody v nákupním procesu nebo počítačová kriminalita se svým vývoji zařadily jako samostatné a hlavní kategorie podvodu. Ze statistických průzkumů dále vyplývá, že majetková trestná činnost zhruba z 80% je nejběžnějším typem hospodářské kriminality.

Postupně se zvyšuje podíl podvodů v podobě počítačové kriminality a v posledních letech významný a stále se zvyšující podíl zaznamenávají tzv. hypoteční a dotační podvody.

Jako příklad variabilnosti a složitosti podvodných jednání v počítačové kriminalitě je zjištění, že v podnikatelské sféře je právě kladen zvyšující se důraz na využívání webových aplikací a též vzdálených přístupů do informačních systémů a cloudů. To vše výrazně posiluje rozsah a dopady právě počítačové kriminality. Jedním z jejích příznačných rysů je to, že např. poškozené společnosti probíhající útok prakticky vůbec nemusí odhalit.

Pokud budeme zkoumat výše uváděnou kriminalitu, pak hned v úvodu narazíme na dva základní pojmy. Je to hospodářská kriminalita a dále hospodářská trestná činnost. Nutno dodat, že tyto pojmy nelze označit jako synonyma, neboť hospodářská kriminalita je u většiny autorů chápána jako širší, obecnější pojem, nežli je hospodářská trestná činnost.

Trestný čin je vlastně právním vyjádřením kriminálního deliktu.

Pod pojmem hospodářská kriminalita budeme dále chápat veškerou kriminalitu, která se vyskytuje v oblasti ekonomiky. Za tohoto předpokladu pak sem spadají nejen trestné činy podle hlavy VI. zvláštní části trestního zákoníku, ale i trestné činy proti majetku uvedené v hlavě V. zvláštní části trestního zákoníku, pokud se uskutečňují v ekonomice.

Ochrana majetku právě v hlavě V. zvláštní části trestního zákoníku zakotvená je vlastně krajním prostředkem jak jej chránit. Pokud nastala situace, kdy účelu ochrany majetku není nebo nebylo dosaženo prostředky jiného právního odvětví, jak bylo již výše uváděno.

Pokud na tomto místě a v uváděných souvislostech zdůrazňuji ochranu vlastnických práv, pak je nutno poznamenat, že tu poskytují i další ustanovení trestního zákoníku. Jsou to ta, která z důvodu systematizace byla zařazena do jeho jiných hlav ve zvláštní části. Tak například půjde o trestný čin loupeže podle § 173 tr. zák., jehož jedním z kumulativních objektů je zájem na ochraně majetku.

Specifické pro hlavu V. zvláštní části trestního zákoníku, je to, že jsou zde zařazeny trestné činy, kde primárním objektem ochrany nebo výhradním objektem ochrany je vlastnické právo.

Skupinovým objektem u majetkových trestných činů jsou tedy ve skutečnosti majetkové zájmy. U V. hlavy zvláštní části trestního zákoníku je též možno připomenout, že navzdory relativně značnému množství trestných činů a zároveň specifickému objektu ochrany se tato nedělí na jednotlivé oddíly.

Pokud jde o útok na zákonem chráněný zájem pak u sledovaného trestného činu podvodu je typické obohacení se ke škodě cizího majetku. V tomto směru vedle krádeže § 205 z pronevěry § 206 je podvod § 209 typickým představitelem takto kodifikované skupiny trestných činů.

Předmětem útoku je cizí věc, přičemž trestní zákoník nerozlišuje mezi věcmi nemovitými a movitými. U podvodu tedy to mohou být věci movité i nemovité. U pojistného podvodu, úvěrového podvodu a dotačního podvodu jsou předmětem útoku pachatele peníze.

Z hlediska jednání a následku lze u podvodů konstatovat, že jde ze strany pachatele o jednání obohacovací. Výše škody je určována ze škody skutečné, která představuje

majetkovou hodnotu, o kterou byl majetek zkrácen. Výše obohacení pachatele není v tomto případě rozhodující (srovnej rozhodnutí č. 1/1971 Sb. rozh. tr.).

V souvislosti s hospodářskou kriminalitou je potřeba se ještě zabývat pojmy ekonomická a finanční kriminalita. Základem pro toto pojetí je ekonomie jako věda o činnostech, které se týkají výroby a směny statků, dále zkoumá, jak různé společnosti užívají omezené zdroje k výrobě užitečných komodit a jak je rozdělují mezi různé skupiny ve společnosti. ¹

Pro účely trestněprávního pojetí lze společenský ekonomický systém členit do těchto základních oblastí:

1. ekonomika legální, působící v běžném právním prostředí,
2. ekonomika stínová (šedá), tedy taková, která sice působí v právním prostředí, ale v některých jevech se z tohoto právního prostředí již vymyká a působí kontraproduktivně,
3. ekonomika ilegální, černá ekonomika, tedy taková, která zcela působí mimo právní a společenský rámec, který porušuje již svou vlastní existenci. Sem patří obecně známý fenomén „praní špinavých peněz“. Odhaduje se, že tento druh „ekonomiky“ přináší ztráty v národním hospodářství státu, kde černá ekonomika má volné pole působnosti, v řádech miliard korun.

V naznačených souvislostech je též možno vytipovat pojem, který v evropském měřítku vychází z doporučení Rady Evropy r. R (81) 12 ze dne 25. 6. 1981 a nazývá se ekonomický zločin. Mezi delikty „v doporučení“ vyjmenované právě patří mimo jiné, počítačové zločiny, podvodné praktiky a zneužívání hospodářské situace národními společnostmi, podvody vztahující se k hospodářské situaci a společnému kapitálu společnosti, podvádění spotřebitelů, podvodné získávání dotací a jejich zneužívání vládními nebo nevládními organizacemi, podvody ke škodě věřitelů a též finanční trestné činy.

Pokud posoudíme toto doporučení výboru ministrů Rady Evropy, tak její termín „ekonomický zločin“ je vlastně svým obsahem a ve své podstatě hospodářskou kriminalitou. Jak je zřejmé tak zmiňované doporučení Rady Evropy nespátřuje nějaký podstatný rozdíl mezi ekonomickou a finanční kriminalitou. Proto byl zvolen souhrnný

---

¹ Srov. Baloun, V.: Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky. Praha: IKSP, 1999, s. 6.

název ekonomická kriminalita. Pokud je chápeme jako společné vymezení, tak na mezinárodní úrovni je obecně tento termín uznáván. Z pohledu české praxe se lze domnívat, že finanční kriminalita je součástí hospodářské kriminality. Z pohledu evropské terminologie - ekonomické kriminality. Zde zaujímá specifické místo v podobě kriminality svého druhu ovšem s výraznými svými specifickými atributy. Působí především v peněžní sféře a na kapitálových trzích dále v oblasti kolektivního investování, v souvislosti s činností investičních společností a fondů, bank, obchodníků s cennými papíry a penzijních fondů.

Zkráceně řečeno lze učinit tento dílčí závěr. Protože ekonomická kriminalita se vyznačuje stejnými atributy jako hospodářská kriminalita, tak lze říci, že jde vlastně o synonyma téhož protiprávního jevu. Aby tato úvaha byla svým způsobem úplná, tak je nutno ještě ze zmiňovaného doporučení Rady Evropy ekonomickou kriminalitu vymezit jako soubor trestných činů, mezi které se zařazují podvodné praktiky a zneužívání ekonomické situace nadnárodními společnostmi:

1. podvodné získávání nebo zneužívání státních nebo mezinárodních dotací
2. počítačová kriminalita,
3. falešné firmy,
4. padělání firemních závěrek a účetní podvody, podvody týkající se ekonomické situace a kapitálu společnosti,
5. podvody poškozující věřitele, lze také konkretizovat ještě bankrot, porušování práv k duševnímu,
6. podvod na zákazníkovi – např. zneužití zákazníkovi slabosti či nezkušenosti,
7. celní podvody.

Je možno ještě poznamenat, že typickou finanční kriminalitou jsou např. fiskální trestné činy a zkracování sociálních plateb firmami, trestné činy vůči měně a měnovým pravidlům a omezením, kapitálové podvody a bankovní podvody.

Pokud přesto chceme oddělit finanční kriminalitu od hospodářské kriminality, je třeba soustředit pozornost na hlavní specifiku každé z nich. U finanční kriminality se zdůrazňuje, že jde o specifickou oblast hospodářství, peněz, vč. cenných papírů, které lze snadno zcizit a vzápětí také snadno jako zcizené uplatnit opět na trhu.

Jak vyplývá ze samotné podstaty trestního práva, tak to prvořadě poskytuje ochranu před trestnou činností. Jde vlastně o reakci na nebezpečí protispolečenské činnosti,

kterou útočí její pachatelé proti nejvýznamnějším právním statkům. A ty pak tedy požívají trestněprávní ochranu. Tato ochrana znamená především postih trestných činů a s tím související ovšem generální a individuální prevenci trestné činnosti. V odborné literatuře bývá označována tato snad nejdůležitější funkce trestního práva jako preventivně represivní. A ta přímo navazuje právě na ochrannou funkci trestního práva.² Přitom tento přístup je založen i na nutnosti spravedlivého právního posouzení trestného jednání pachatele a zároveň pojetí trestu jako právního následku za spáchání trestného činu. Tedy odpovědnosti za spáchané trestné jednání.

V ustanovení § 209 trestního zákoníku je upraven vlastní trestný čin podvodu. Trestní zákoník ovšem zná též další skutkové podstaty trestných činů, které bývají označovány jako zvláštní případy podvodů. To je též důvod, proč jsou v této práci uváděny. Jde o pojistný podvod, úvěrový podvod a dotační podvod.

---

² K funkcím trestního práva srov. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 24-26.

Kapitola druhá: Trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku

2. 1. Současná právní úprava

Trestní zákon z roku 1961 původně obsahoval pouze jednu, obecnou skutkovou podstatu trestného činu podvodu - § 250 tr. zák. Podvodu se v základní skutkové podstatě § 250 odst. 1 dopustil ten, kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatil tím, že uvedl někoho v omyl nebo využil něčího omylu, a na cizím majetku způsobil škodu nikoliv nepatrnou.

Novela trestního zákona z roku 1997 (zák. č. 253/1997 Sb.) upravila obecnou skutkovou podstatu podvodu a zakotvila do trestního zákona dvě zvláštní kazuistické skutkové podstaty trestných činů pojistného podvodu a úvěrového podvodu, které byly v zásadě ve vztahu speciality k obecnému ustanovení o trestném činu podvodu.

Nová dikce obecné skutkové podstaty podvodu podle § 250 odst. 1 ve znění po citované novele trestního zákona zněla: „Kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobil tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou...“ Podle nové úpravy k trestnosti pachatele postačilo, že „zamlčí podstatné skutečnosti.“

Parlament v roce 1997 dále rozšířil trestní postih podvodného jednání o dvě nové, speciální skutkové podstaty, a sice o podvod pojistný (§ 250a) a podvod úvěrový (§ 250b). Jak uvádí Jelínek důvodem kriminalizace těchto zvláštních případů podvodného jednání byla okolnost, že v praxi se vyskytovala určitá jednání namířená proti cizímu majetku, které v té či oné míře souvisí s podvodným jednáním, ale jejichž podstata spočívá ve specifických formách: podvod úvěrový, pojistný, směnečný, šekový, pojišťovací, počítačový, vykazování černých duší při spoření se státním příspěvkem. Praxe proto již dříve poukazovala na potřebu zavést k účinnějšímu postihu nově vzniklých forem trestné činnosti zvláštní skutkové podstaty, které by adekvátně reagovaly na existenci určitých protispolečenských jednání.³

---

³ Jelínek, J.: Trestní právo. Novelizace v letech 1997 až 1999. Praha: Linde, 2000, s. 90.

Trestný čin podvodu podle § 250 ve znění před novelou vyžadoval, aby pachatel měl podvodný úmysl již v době, kdy začne naplňovat objektivní stránku tohoto trestného činu. Například u úvěrového podvodu před novelou z roku 1997 nestačilo prokázat, že pachatel úvěr vylákal pod nepravdivou záminkou, ale muselo být prokázáno, že pachatel již v době poskytnutí peněz věřitelem jednal v úmyslu vylákané peníze nesplatit, resp. nesplatit je ve smluvené lhůtě a být s tím pro ten případ alespoň srozuměn.

Právě okolnost, že ne vždy se podařilo prokázat podvodný úmysl, bylo podle důvodové zprávy k vládnímu návrhu novely z roku 1997 podnětem ke změně zákonné úpravy.

K tomu opět Jelínek příležitostně glosuje, že takové odůvodnění změny zákonné úpravy samo o sobě může jen stěží obstát již proto, že dokazování úmyslu bývá velmi obtížné nejen u trestných činů proti majetku. Důvodem kriminalizace by však neměla být jen obtížnost dokazování dosavadních znaků skutkové podstaty, ale především úvaha, zda se ve společnosti vyskytuje určitý hromadný sociální protispolečenský jev, který nelze postihnout dosavadními prostředky právními či mimoprávními.⁴

V této legislativní koncepci, tj. jedna obecná skutková podstata podvodu a pár vybraných případů speciálních podvodů, kterou zavedla novela trestního zákona z roku 1961 v roce 1997 pokračoval zákonodárce i v novém trestním zákoníku z roku 2009, když stanovil (mimo již zmíněného pojistného podvodu a úvěrového podvodu) další speciální skutkovou podstatu dotačního podvodu a ponechal obecnou skutkovou podstatu podvodu. Současná právní úprava při trestněprávní ochraně majetkových zájmů před jednáními podvodného charakteru však není konzistentní. V praxi se vyskytují i další podvodná jednání v určitých specifických formách (například již zmíněný podvod směnečný, šekový, počítačový, fakturační, reklamační, vykazování černých duší při spojení se státním příspěvkem, podvod při veřejných zakázkách, tzv. přetáčení tachometrů a četné jiné případy). Zákonodárce k trestněprávnímu postihu zvolil pouze tři specifické typy podvodných jednání. Právní úprava založená na

---

⁴ Jelínek, J.: Trestní právo. Novelizace v letech 1997 až 1999. Praha: Linde, 2000, s. 91.

kazuistických skutkových podstatách je ovšem spojena s rizikem, že ani tak se nepodaří podchytit všechny formy trestné činnosti.⁵

V některých zahraničních právních úpravách je škála podvodných jednání obsažená v trestním zákoně ještě rozmanitější. Tak například trestní zákon slovenský v aktuálním znění obsahuje obecnou skutkovou podstatu podvodu (§ 221 slov. tr. zák.) a šest speciálních případů podvodu, jimiž jsou podvod úvěrový podvod, pojistný podvod, kapitálový podvod, subvenční podvod, neoprávněné obohacení, podvodný úpadek (§ 222 až § 227 slov. tr. zák.).

Podvod i všechny tři zvláštní typy (druhy) podvodu bývají tradičně zařazovány do skupiny tzv. obohacovacích trestných činů majetkových. Takové členění uváděné i v učebnicích je v zásadě správné a lze s ním souhlasit.⁶ Výjimku ale tvoří případ popsáný v ustanovení § 210 odst. 2 tr. zák. (úvěrový podvod), to jest použití úvěru bez souhlasu věřitele v nikoli malém rozsahu na jiný než určený účel. V takovém případě nelze hovořit o obohacení pachatele. Kriminalizuje se nikoliv nesplácení úvěru (a obohacení pachatele) nýbrž jen použití na jiný účel, přičemž pachatel úvěr řádně splácí.

„Obecný“ trestný čin podvodu i speciální případy pojistného, úvěrového či dotačního podvodu může spáchat nejen osoba fyzická, ale i osoba právnická, protože uvedené trestné činy jsou ve výčtu v § 7 topo, tedy ve výčtu jednání, které jsou kriminalizovány i tehdy, pokud je spáchá právnická osoba (srov. výklad dále).

Trestný čin podvodu podle § 209 se skládá ze základní skutkové podstaty podle § 209 odst. 1, ke které se připínají čtyři kvalifikované skutkové podstaty § 209 odst. 2, 3, 4, 5, v nichž se přísněji kriminalizuje skutečnost, že pachatel spáchal podvod podle § 209 odst. 1 a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán (§ 209 odst. 2 – druhová recidiva), způsobil-li podvodem větší škodu (§ 209 odst. 3), dále okolnost, že pachatel způsobil podvod podle § 209 odst. 1 jako člen organizované skupiny, jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, spáchal-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek (§ 209 odst. 4) a nakonec nejpřísněji bude pachatel posuzován, pokud

---

⁵ Jelínek, J. a kol: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2016, s. 660.

⁶ Jelínek, J. a kol: Op. cit. s. 645.

způsobil podvodem škodu velkého rozsahu nebo spáchal-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru (§ 209 odst. 5).

Příprava podvodu podle § 209 je trestná (§ 209 odst. 6).

Z jednotlivých trestních sazeb uvedených v ustanovení § 209 je možné dovodit, že trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1, § 209 odst. 2, § 209 odst. 3 je přečinem (§ 14 odst. 2), trestný čin podvodu podle § 209 odst. 4 je zločinem (§ 14 odst. 3) a trestný čin podvodu podle § 209 odst. 5 je zvlášť závažným zločinem (§ 14 odst. 3).

Trestný čin podvodu podle § 209 je tzv. distančním deliktem, ve kterém je místem spáchání trestného činu nejen místo, ve kterém pachatel vykonal protiprávní trestné jednání, například jiného uváděl v omyl, ale i místo, ve kterém došlo k následku, resp. účinku, tj. vzniku škody a obohacení pachatele či jiného. Tato myšlenka vyplývá ze zásady publikované v právní větě rozhodnutí č. 53/1994 Sb. rozh. tr., ve které se říká, že místem spáchání trestného činu podvodu je jednak místo, kde se pachatel dopustil jednání, jímž někoho uvedl v omyl, dále místo, kde vznikla škoda, a také místo, kde se pachatel obohatil.

Trestnost podvodu zaniká uplynutím příslušné promlčecí doby v ustanovení § 34 tr. zák. Trestnost z důvodu účinné lítosti podle § 33 tr. zák. nepřichází v úvahu proto, že v příslušném ustanovení není trestný čin podvodu (ani ostatní speciální typy podvodu) uveden.

Podvod je trestným činem, jestliže je popsáným jednáním způsobena alespoň škoda nikoli nepatrná. Jinak jde o přestupek podle § 50 přest. zák.

2. 2. Znaký skutkové podstaty trestného řinu podvodu podle § 209 tr. zák.

2. 2. 1. Objekt trestného řinu

Objektem trestného řinu podvodu (§ 209) je cizí majetek. Majetek je chráněn v ustanovení § 209 o podvodu a v jeho variantách pojistného podvodu, úvěrového podvodu a dotačního podvodu (§ 210 až § 212) a také ve stejné hlavě v ustanovení § 218 o lichvě a v ustanovení § 220 o porušení povinnosti při správě cizího majetku, pokud máme na mysli skupinu tzv. obohacovacích trestných řinů v páté hlavě zvláštní

části trestního zákoníku. Právo vlastnit majetek je jedním ze základních lidských práv. Podle čl. 11 odst. 1 LPS má každý právo vlastnit majetek.

Trestní zákoník ani zákon o trestní odpovědnosti právnických osob jako vedlejší trestní zákon pojem majetku nedefinují. Jednoduše můžeme říci, že majetkem je vše, co oprávněné osobě patří. To znamená, že majetkem se rozumí soubor všech majetkových hodnot, tj. věcí, pohledávek a jiných práv a penězi ocenitelných jiných hodnot. Majetkem jsou tedy nejen věci, ale i různá majetková práva, např. pohledávky ze závazkových právních vztahů nebo ze zákona, obchodní podíly v obchodních společnostech a družstvech, majetková práva autorů a výkonných umělců, pohledávky věřitelů vůči dlužníku, nároky na výplatu pojistných plnění, nároky na vyplacení dividend apod. Podrobnější výklad pojmu majetek podávají různá soudní rozhodnutí týkající se trestného činu podvodu, například dále v textu citované č. 4/2015 Sb. rozh. tr.

Předmětem útoku u podvodu může být věc, přičemž to mohou být věci movité i věci nemovité, což je rozdíl oproti trestnému činu krádeže podle § 205, u kterého mohou být předmětem útoku jen věci movité.

Pokud jde o pojem věci (jako součásti širšího pojmu majetek), potom vycházíme jednak z toho, jak je pojem věci vymezen v občanském zákoníku, a jednak z ustanovení § 134, které vymezuje (upřesňuje) pojem věci pro potřeby oboru trestního práva.

Podle ustanovení § 496 odst. 2 obč. zák. věci jsou také peněžní prostředky na účtu, cenné papíry, právo na plnění (pohledávky) a tzv. nehmotné věci.

Podle § 134 tr. zák. věci se rozumí i ovladatelná přírodní síla. Ustanovení o věcech se vztahují o na živá zvířata a zpracované oddělené části lidského těla, nevyplývá-li z jednotlivých ustanovení trestního zákona něco jiného.

Ovladatelnou přírodní silou mohou být např. elektrická energie, parní energie, jaderná energie, sluneční energie (věta první). Tyto energie ovšem musí být ovladatelné, aby s nimi trestní právo mohlo pracovat, to znamená, že musejí být uspořádány tak, aby se chovaly jako věci hmotné. Ustanovení § 134 tedy umožňuje posuzovat jako trestný čin podvodu podle § 209 neoprávněný (podvodný) odběr energií (parní, elektrické, plynové).

Živá zvířata nejsou automaticky považována za věci movité v právním smyslu – srov. zejména trestné činy proti životnímu prostředí v osmé hlavě zvláštní části trestního

zákoníku. A contrario mrtvá zvířata, včetně částí těl, se považují podle trestního zákoníku za věci bez výjimky (věta druhá) a mohou být například předmětem krádeže, například odcizení kožešiny. Zpracované oddělené části lidského těla (věta druhá) jsou například paruka z pravých vlasů nebo lidské tkáně či orgány podle transplantačního zákona (zák. č. 285/2002 Sb.).⁷

Cizím majetkem se rozumí majetek, který nenáleží pachateli nebo nenáleží výlučně jemu. Typickým příkladem podvodu spáchaného ke škodě majetku, který pachateli patří jen z části, může být podvod ke škodě majetku v podílovém spoluvlastnictví. Cizím je i majetek obchodní společnosti pro jejího, byť třeba většinového nebo dokonce i jediného, společníka.

Zajímavým problémem je, jak se má situace u společného majetku manželů. V tomto ohledu judikatura vychází ze specifika tohoto majetkového uspořádání spočívající mimo jiné ve faktu, že oba manželé vlastní předmět společného jmění zcela, a proto jej nepovažuje za majetek ani z části cizí. Aplikační praxe vychází sice již z relativně starého, ale stále funkčního judikátu č. 32/1969 Sb. rozh. tr.

Správné určení objektu trestného činu je důležité pro správnou právní kvalifikaci zjištěného skutku. Tak například v praxi často dochází k podvodným jednáním s použitím dokladů totožnosti jiné osoby (často odcizených), přičemž spáchání trestného činu pod cizí identitou bývá často právně kvalifikované jako trestný čin poškození cizí práv podle § 181 tr. zák. ve vztahu k osobě, jejíž doklady totožnosti byly ke spáchání tohoto činu použité. Tato právní kvalifikace je nesprávná. Jestliže cílem (úmyslem) pachatele je způsobení škody na cizím majetku a obohacení pachatele nebo jiné osoby, půjde jen o spáchání trestného činu podvodu a osoba, jejíž doklady totožnosti byly ke spáchání trestného činu podvodu použité, se za poškozenou osobu nepovažuje, ledaže by byla sama osobou, které byla trestným činem podvodu způsobená škoda na majetku.⁸

Můžeme uvést také příklad z aplikační praxe, který byl publikován ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod číslem 4/2015 Sb. rozh. tr. V právní větě Nejvyšší soud vyslovil, že směřuje-li podvodné jednání pachatele pouze k porušení majetkových práv poškozeného (například jeho vlastnického práva k nemovitostem),

---

⁷ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1. 12. 2016. Praha: Leges, 2016, s. 192.

⁸ Šamko, P.: Trestný čin podvodu. Komentár s judikaturou. Bratislava: Iura Edition, 2012, s. 19.

může být posouzeno toliko jako trestný čin podvodu podle § 209 tr. zák., resp. pokus tohoto trestného činu, a nikoliv současně v jednočinném souběhu též jako pokus trestného činu poškození cizích práv podle § 181 tr. zák. V odůvodnění Nejvyšší soud uvedl: „K těmto dovolacím námitkám je nejprve třeba v obecné rovině uvést, že přečinu poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. a) tr. zák. se dopustí ten, kdo jinému způsobí vážnou újmu na právech tím, že využije něčího omylu. Jak již z této zákonné dikce plyne, objektem tohoto trestného činu jsou cizí práva, za něž jsou ve smyslu této trestně právní ochrany považována jiná než majetková práva jednotlivce, např. v oblasti vztahů rodinných, pracovních apod., a to i práva právnických osob, kolektivních orgánů apod., jakož i práva státu. Vyjdeme-li z opaku smyslu této zásady, pak pod takto vymezená cizí práva nelze zahrnout práva mající majetkovou povahu, neboť ta jsou chráněna ustanovením § 209 tr. zák. o trestném činu podvodu.

Pojem majetkových práv není výslovně definován, ale podle právní teorie jde o práva, která jsou spjata s majetkem. Majetkem se rozumí souhrn majetkových hodnot (věcí, pohledávek, jiných práv a hodnot ocenitelných penězi), které přísluší určitému subjektu, a vyjadřuje, co někomu patří, co někdo vlastní, co náleží výlučně jediné osobě. Za majetek se označuje každé penězi ocenitelné právo v užším smyslu vlastnictví, tedy neomezené a výlučné právo k věci nebo nehmotnému statku, právo disponovat s věcí nebo s nehmotným statkem jakýmkoliv právem dovoleným způsobem, zejména je držet, užívat, požívat, nakládat s ním a vyloučit každého, kdo by v tom oprávněného rušil. Jde o neomezená práva užívání a disponování, která lze po právu vykonávat nad jednotlivou věcí nebo nehmotným právem, tj. neomezená práva užívání a disponování. Vlastnické právo je charakteristické tím, že, že vlastník vykonává svá oprávnění svou mocí, tedy mocí nezávislou na současné existenci moci kohokoliv jiného k téže věci.

Na základě tohoto vymezení majetkových práv lze určit, že nemajetkovými právy jsou každá jiná práva, která se svým obsahem nedotýkají majetku ani úkonů s ním souvisejících...

Podle skutkových zjištění je obviněné kladeno za vinu, že poškozená P. by byla vážně ohrožena na svých vlastnických právech k nemovitosti. Z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně lze dále zjistit, že za následek, který obviněná svým jednáním způsobila, je považována vážná újma na právech, jež vznikla jednáním obviněné, které

směřovalo k poškození práv P., a to tím, že by bylo zpochybněno její vlastnické právo k nemovitostem a byla by tak omezena v dispozici s nemovitostí, neboť by nebyla vedena jako vlastníka v katastru nemovitostí., a byla by nucena uplatnit své vlastnické právo u soudu.

Došlo-li k porušení takových práv poškozené P., nelze takto určený předmět útoku podřadit pod nemajetková práva, kterými je vymezen objekt přečinu poškození cizích práv podle § 181 odst. 1 písm. b) tr. zák., protože takováto práva jsou svým charakterem majetkovými právy. Jednání obviněné plně vystihuje právní kvalifikace zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, 2 odst. 4 písm. d) tr. zák. ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zák....“⁹

2. 2. 2. Objektivní stránka trestného činu podvodu

Obligatorními znaky trestného činu charakterizujícími objektivní stránku jsou jednání, následek trestného činu a příčinný vztah mezi jednáním a následkem.

Jednáním ve smyslu trestního práva je projev vůle ve vnějším světě. Podle § 209 odst. 1 se trestného činu podvodu dopustí ten, kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.

Trestný čin podvodu tak patří mezi ty trestné činy, jejichž objektivní stránku charakterizuje více jednání, z nichž jedno směřuje k druhému (uvedení v omyl, využití něčího omylu, zatajení skutečností - a obohacení sebe nebo jiného).

Pachatel uvede jinou osobu v omyl, využije jejího omylu nebo jí zatají podstatné skutečnosti (první jednání pachatele). V důsledku svého omylu (příp. nedostatku znalosti podstatných skutečností) provede poškozený majetkovou dispozici (příčinná souvislost). Touto dispozicí vznikne na majetku, který pachateli nepatří zcela ani zčásti, škoda nikoliv nepatrná (následek, resp. účinek) a pachatel či někdo jiný se tím obohatí (případně druhé jednání pachatele).

Omyl je rozpor mezi představou a skutečností. O omyl jde i tehdy, když podváděná osoba o určité důležité okolnosti nemá žádnou představu. Omyl se může týkat skutečností minulých, přítomných i budoucích.

---

⁹ Nejvyšší soud ČR, Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 2/2015, s. 163-164.

Jestliže je omyl definován jako rozpor mezi představou a skutečností u oklamaneho, pak logicky nelze na straně oklamaneho odhlížet od jeho sumy vědomostí o skutečnosti, ohledně níž je klamán, tedy od jeho způsobilosti být oklamán; nelze například bez dalšího pomíjet i možnost oklamaneho jednoduše eliminovat – nález ÚS, svazek 31, č. 136 Sb. n. a u. V dané věci se jednalo o poskytnutí úvěru bankou a obviněný namítal, že pracovníci banky nebyli uvedeni v omyl. Kauza se stala v době před 31. 12. 1997, za účinnosti trestního zákona z roku 1961, čin měl být spáchán vylákáním úvěru a na rozdíl od současné právní úpravy úvěrového podvodu (§ 211 tr. zák.) bylo nutno prokázat, že pachatel již v době uzavření smlouvy o úvěru jednal klamavě, ale že současně jednal v úmyslu peníze buď vůbec nevrátit nebo je nevrátit ve stanovené době, popřípadě jednal alespoň s vědomím, že peníze ve smluvené době nebude moci vrátit a že tím uvádí banku v omyl, aby se ke škodě jejího majetku obohatil.

Objektivní stránka podvodu tedy spočívá v tom, že pachatel

- uvede někoho v omyl,
- využije něčího omylu nebo
- zamlčí podstatné skutečnosti.

Mezi těmito formami jednání jsou difference, jež se názorně projeví v jejich jazykovém rozboru. Uvedení v omyl předpokládá aktivní činnost pachatele – konání klamáním. Ve vědomí poškozeného se vyvolají představy neodpovídající objektivní realitě. Pachatel usiluje o „nastavení“ vnímání jevů a okolností poškozeným, aby dosáhl zmíněného obohacení vlastního nebo třetí osoby. V ustanovení § 210 odst. 1 a § 211 odst. 1 trestního zákoníku zákonodárce charakterizuje údaje sdělované při klamání poškozeného pomocí výrazů „nepravdivé“, „hrubě zkreslené“ a „podstatné“. Přičemž nepravdivost takovýchto údajů lze považovat za vůbec základní a podstatnou vlastnost údajů předkládaných při uvádění v omyl poškozenému. Uvedení v omyl se děje jednáním, kterým pachatel předstírá okolnosti, jež nejsou v souladu se skutečným stavem věci – např. předložení nekrytých šeků k vyplacení v peněžním ústavu s vědomím, že na příslušný účet nebude v brzké době poskytnuto náležité krytí (č. 45/1996 Sb. rozh. tr.), účtování soukromých telefonních hovorů zaměstnavateli jako hovorů služebních.

Využití omylu jiného znamená kořistění z chybného vnímání reality ze strany poškozeného, přičemž se pachatel nikterak neangažoval ve vyvolání omylu. Před

započítím trestněprávně relevantního jednání již omyl na straně poškozeného existuje, a pachatel tak má příznivé podmínky pro své trestné jednání.

Podvod je trestným činem, jestliže oklamaná osoba v důsledku svého omylu nebo zamlčení podstatných skutečností provede majetkovou dispozici, touto dispozicí vznikne na cizím majetku škoda nikoli nepatrná a zároveň se tím pachatel nebo někdo jiný obohatí.

Omyl může být vyvolán nejen konáním, ale i opomenutím nebo konkludentním projevem vůle (např. konzumace jídel a nápojů v restauraci s úmyslem nezaplatit – č. 57/1978 Sb. rozh. tr., černá jízda na železnici – č. 46/1981 Sb. rozh. tr.).

Klamavá reklama není podvodným jednáním (pro takové případy se uplatní předpisy soukromého práva), ale může jít o trestný čin porušení pravidel hospodářské soutěže (§ 248) nebo o trestný čin poškozování spotřebitele podle § 253 odst. 1.

V soudní praxi se uvedení v omyl nejčastěji vyskytuje v případech podvodného vylákání peněz či zboží po předložení padělaných dokladů, příp. příslibu navrácení či úhrady v dohodnuté lhůtě, ačkoli pachatelé již od samého počátku neměli v úmyslu zboží, které zpravidla ihned prodali, zaplatit, příp. peníze vrátit a toho ani nebyli schopni s ohledem na svoji finanční situaci. Dalším častým příkladem je vylákání peněžních prostředků pod příslibem zajištění či obstarání úvěrů, zhodnocení finančních prostředků apod., přičemž pachatelé nezřídka v této souvislosti, v rozporu se skutečností, vystupují jako osoby, v jejichž možnostech je slibované obstatat. Po zaplacení provize či jiné odměny se tak však nestane. O uvedení v omyl se však nebude jednat v případě, kdy pachatel podá k soudu žalobu, ve které uvádí vědomě nepravdivá tvrzení – například padělanou směnku, o kterou opírá vydání směnečného platebního rozkazu. Nejvyšší soud řešil tuto otázku ve svém rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 229/2004 uveřejněném pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr.

Nejvyšší soud v této souvislosti judikoval, že naplnění zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 trestního zákoníku spočívajícího v „uvedení někoho v omyl“ nelze spatřovat v tom, že obviněný podal k soudu žalobu, která obsahuje vědomě nepravdivá tvrzení, popřípadě, že podal návrh na vydání směnečného platebního rozkazu, který se opírá o padělanou směnku. Soud rozhodující v občanskoprávním řízení o takových podáních totiž nelze pokládat za subjekt, který by mohl být tímto způsobem uváděn v omyl.

Oproti tomu za orgán, který může být uveden v omyl, je považován katastrální úřad v řízení o povolení vkladu vlastnického práva k nemovitosti. V konkrétním případě, který řešil Nejvyšší soud, se jednalo o to, že obviněný doručil příslušnému katastrálnímu úřadu, spolu s návrhem na vklad vlastnického práva, kupní smlouvu, o níž věděl, že ji „prodávající“ vůbec neuzavřel, ani se neúčastnil ověření podpisů na ní. Tím, kdo byl tedy uveden v omyl, byl příslušný katastrální úřad. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí dospěl k závěru, že za situace, pokud je povolení vkladu tohoto práva nezbytnou podmínkou k jeho nabytí (§ 1105 obč. zák.) a katastrální úřad byl v řízení o povolení vkladu uveden v omyl, v důsledku čehož vklad vlastnického práva povolil, vznikla poškozenému škoda ke dni, kdy byl návrh na vklad doručen katastrálnímu úřadu. Tím je také dána příčinná souvislost mezi jednáním osoby, která byla uvedena v omyl a vznikem škody.¹⁰

Za uvedení v omyl považují soudy někdy i jednání pachatele, který úmyslně nabízí k prodeji zboží (výrobky, věci nebo zařízení), jímž přiznává vlastnosti nebo funkce, které tyto věci nemají, neodpovídají požadovaným technickým parametrům a nemohou buď vůbec, nebo řádně sloužit k účelu, jemuž jsou určeny. Navzdory tomu, že Nejvyšší soud ČR uvádí, že o podvodné jednání naplňující znaky trestného činu podvodu podle § 209 se může jednat pouze v případě, jestliže účelem nabídky takového zboží není primárně vlastní obchodní činnost, ale naopak klamavé zastírání snahy pachatele toliko vylákat od kupujícího finanční prostředky, a tím mu předstíráním neexistujících skutečností způsobit škodu a sebe na jeho úkor obohatit¹¹, je v této souvislosti paušální použití uvedené právní kvalifikace určitě problematické a opět svádí k nejednotnosti výkladu.

Je tomu tak proto, že nelze nevzít v úvahu, že trestný čin poškozování spotřebitele podle § 253 tr. zák. je k trestnému činu podvodu podle § 209 v poměru speciality. Za takové situace nelze vyloučit, že jednání pachatele, v některých případech, může naplnit skutkovou podstatu tohoto trestného činu dle odst. 1 alinea druhá tím, že uvede na trh výrobky, ohledně nichž zatají jejich podstatné vady. To znamená, že využití omylu přichází v úvahu v případě, že pachatel omyl jiného poznal, avšak k jeho vyvolání sám nijak nepřispěl. Za situace, kdy pachatel seznal takovou situaci a jedná s úmyslem tento omyl využít pro své obohacení nebo obohacení jiného, půjde o trestnou činnost. K

---

¹⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. 8 Tdo 42/2004.

¹¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 2009, sp. zn. 8 Tdo 440/2009.

naplnění skutkové podstaty trestného činu podvodu není přitom nutné, aby pachatel jiného v jeho omylu utvrzoval nebo ztěžoval jeho odhalení

Při využití omylu pachatel sám k vyvolání omylu nepřispěl. Zákon při využití omylu nežádá, aby pachatel jiného v jeho omylu utvrzoval nebo aby ztěžoval odhalení omylu. Uvést někoho v omyl či využít něčího omylu lze i prostřednictvím technického zařízení, například provedením zásahu do programového vybavení počítače nebo provedením jiné operace na počítači, zásahu do elektronického nebo jiného technického zařízení apod. Legislativce to výslovně uvádí velmi složitou formulací obsaženou v § 120.

Podle § 120 tr. zák. uvést někoho v omyl či využít něčího omylu lze i provedením zásahu do počítačových informací nebo dat, zásahu do programového vybavení počítače nebo provedením jiné operace na počítači, zásahu do elektronického nebo jiného technického zařízení, včetně zásahu do předmětů sloužících k ovládnutí takového zařízení, anebo využitím takové operace či takového zásahu provedeného jiným.

Jak uvádí Jelínek ustanovení obsahem obdobné současnému § 120 tr. zák. znal již dřívější trestní zákon z roku 1961 od novely z roku 2001 (§ 89 odst. 18 zák. č. 140/1961 Sb.). Řešila se jím výslovně do té doby sporná otázka právního posouzení jednání záležejícího v tom, že pachatel neoprávněně manipuluje s počítačem nebo jiným technickým zařízením s cílem vylákat majetkový prospěch. Obecně se uznávalo, že nemůže jít o podvodné jednání, protože stroj (počítač či jiné technické zařízení) nelze uvést v omyl, stroj se nemýlí, etc. Trestní zákon tedy od 1. 1. 2002 výslovně stanovil, že uvést někoho v omyl či využít něčího omylu lze do budoucna i prostřednictvím technického zařízení, tedy jednáním popsáním v tehdejší § 89 odst. 18 tr. zák., které s drobnou formulační úpravou převzal i nový trestní zákoník z roku 2009.¹² S citovanou kritikou platné právní úpravy souhlasím.

Příkladem podvodného jednání záležejícího v zásahu do technického zařízení může být jednání publikované pod č. 16/2002 Sb. rozh. tr., v jehož právní větě Nejvyšší soud vyslovil, že jednání pachatele spočívající v tom, že neoprávněně zasáhne do technického stavu výherního hracího přístroje náležejícího jiné osobě v úmyslu uskutečnit na tomto přístroji hru bez vsazení k tomu potřebné finanční částky, může být posuzováno jako trestný čin podvodu podle § 209 tr. zák., uskuteční-li sám takto hru,

---

¹² Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1. 12. 2016. Praha: Leges, 2016, s. 177.

kteřou způsobí škodu nikoli nepatrnou, popř. i ve spolupachatelství s další osobou, která za těchto okolností hru na tomto přístroji uskuteční.

Ke vzniku škody na cizím majetku dochází již uskutečněním takové hry, přičemž pro stanovení její výše je třeba vycházet z finanční částky potřebné ke hře, kterou pachatel (popř. spolupachatel) bez zaplacení uskutečnil, zvýšené o případnou výhru z takové hry, říká v právní větě citovaného rozhodnutí Nejvyšší soud.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu je zajímavé tím, že v něm Nejvyšší soud řešil spornou otázku, jak posoudit jednání záležející ve zneužívání výherního hracího přístroje ke hře bez vsazení potřebné finanční částky v případech, kdy pachatel – obsluha výherního hracího přístroje nastaví pomocí příslušného technického zařízení a zpravidla i svěřeného technického prostředku na výherním hracím přístroji částku údajné sázky, aniž k vsazení takové částky ve skutečnosti dojde, a poté hru tak, jako by sázka byla uhrazena, uskuteční buď sám, anebo ji umožní jinému, a finanční částku, jež by měla být do hry vsazena, jako tržbu neodvede, popřípadě hru takto uskuteční sám s úmyslem ponechat si případnou výhru. Bylo zjištěno, že soudy v České republice posuzují tuto otázku zcela rozdílně. Některé soudy tento skutek posuzovaly jako trestný čin zpronevěry, jiné jako trestný čin podvodu, některé jako trestný čin porušování povinností při správě cizího majetku, někdy také jako trestný čin neoprávněného užívání cizí věci, popřípadě dokonce docházely k závěru, že nejde o trestný čin vůbec. Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu, které bylo pod č. 16/2002 Sb. rozh. tr. publikováno, tedy přispělo ke sjednocení aplikační praxe. Z odůvodnění citovaného stanoviska je žádoucí ještě uvést úvahu Nejvyššího soudu, že jestliže pachatel, jenž zasáhne do technického zařízení výherního hracího přístroje, sám hru neuskuteční, ale umožní hru bez uhrazení vkladu jiné osobě (například hostu herny), která si je toho vědoma a hru neoprávněně uskuteční, pak tato osoba uskutečněním takové hry využívá omylu majitele výherního hracího přístroje, který vyvolal pachatel, který umožnil hru bez uhrazení vkladu svým zásahem do technického zařízení přístroje. V takovém případě jde o spolupachatelství těchto osob ve vztahu k trestnému činu podvodu. Jeden ze spolupachatelů (obsluha výherního hracího přístroje) uvádí majitele výherního hracího přístroje v omyl, působí na cizím majetku škodu tím, že umožní uskutečnění hry bez zaplacení vkladu, a současně tak obohacuje druhého ze spolupachatelů (osobu, která uskuteční neoprávněnou hru), a tento ke škodě cizího majetku využívá vyvolaného

omylu k vlastnímu obohacení. Obohacení spočívá v tom, že pachatel, který uskuteční hru bez úhrady vkladu, ušetří náklady, které by musel ze svého majetku na hru vynaložit. Jedná se o neoprávněné majetkové zvýhodnění tohoto pachatele, neboť uskutečnil hru v rozporu se zákonem (neuhradil vklad), a tak nemusel vynaložit z vlastního majetku finanční prostředky, které by jinak musel vynaložit v rozsahu odpovídajícím uskutečněné hře. Za obohacení tedy lze, uvádí Nejvyšší soud, především pokládat uskutečnění vlastní hry bez uhrazení vkladu. V případech, kdy pachatel docílí neoprávněnou hrou na výherním hracím přístroji výhry, je i takto dosažená výhra neoprávněným majetkovým zvýhodněním pachatele, tedy součástí jeho obohacení. Tolik materiál publikovaný pod č. 16/2002 Sb. rozh. tr.

Ke kauze neoprávněného zásahu do technického zařízení výherního hracího automatu si dovoluji přičinit jen několik poznámek:

Soudy se odlišovaly v kvalifikacích jednání pachatele, přičemž první názor se opíral o právní kvalifikaci podle ustanovení § 248 (trestný čin zpronevěry podle trestního zákona z roku 1961). Částka, kterou pachatel nastavil, byla označena za věc (náhradu peněz). Subjekt trestného činu si ji přisvojil, a tak se dopustil zpronevěry. S tímto právním posouzením nesouhlasím, Nesouhlasím, protože podle dikce § 248 (a shodné s dikcí současného ustanovení o zpronevěře v § 206 tr. zák.) se vyžaduje tradice věci cizí do majetkové dispozice pachatele.¹³ Zaměstnanec provozovatele výherního automatu zpravidla pracující jako barman má povinnost starat se o řádný chod automatu. Za tím účelem je obeznámen s postupy umožňujícími zásah do vnitřního zařízení přístroje. Znalost postupů nepokládám za věc.

Argumentace zkonstruovaná na hodnocení skutku jako porušování povinností při správě cizího majetku (§ 255 tr. zák. z roku 1961, § 221 tr. zák. z roku 2009) vychází z pojetí jednání jako porušení smluvní povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek. Zaměstnanec nastavením částky poškodí zaměstnavatele. Ustanovení o porušování povinností při správě cizího majetku vystupuje subsidiárně k ustanovení o zpronevěře.¹⁴ Použije se tam, kde nelze pachateli prokázat, že by obohatil sebe nebo

---

¹³ Novotný, O. a kol. Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část. Praha: Aspi Publishing, 2004, s. 78. Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2006, s. 602.

¹⁴ Šámal, P. Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. Praha: C.H.Beck, 2001, s.487.

jiného, ale došlo ke způsobení škody na opatrovaném či spravovaném cizím majetku. Cíl pachatelova jednání stěží spočívá v pouhém nastavení hodnot na displeji. Pokud by tomu tak bylo, uvažovalo by se o přípravě či pokusu k obohacovacímu jednání. Pachatel obohatí sebe, pakliže nastavení přístroje na určitou částku poslouží pro další hru, což se dá předpokládat. Obohacení bude rovno případné výhře anebo ztrátě, protože by subjekt trestného činu jinak přišel právě o částku ekvivalentní ztrátě. K obohacení jiného dojde v případě, že pachatel po nastavení hodnot na displeji poskytne jiné osobě příležitost na výherním hracím přístroji hrát. Výše obohacení se shoduje s tím, co platí pro pachatele samotného.

Ani podřazení jednání pod neoprávněné užívání cizí věci (§ 249/1 alinea 2 tr. zák. z roku 1961, § 207 odst. 1 al. 2 tr. zák. z roku 2009) nepovažují za správné. Ve skutkové podstatě trestného činu neoprávněného zneužívání cizí věci není zakotven znak obohacení sebe nebo jiného, který považují za příznačný pro rozebírané společensky nebezpečné jednání. U neoprávněného užívání cizí věci se předpokládá způsobení škody nikoli malé, tzn. nejméně 25 000 Kč. Znamená to, že by způsobení zaměstnavateli škody např. 20 000 Kč zůstalo nepotrestáno, což je nutno odmítnout.

V souladu se zákonem č. 202/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, můžeme s hrami na automatech spojovat uzavření zvláštního právního vztahu mezi provozovatelem zařízení a účastníkem hry. Hráče zatěžuje povinnost zaplatit vklad před zahájením hry a provozovatele poskytnout okamžitou výhru po splnění podmínek hracího plánu.

Shodně se stanoviskem Nejvyššího soudu zastávám názor, že se má jednání pachatele kvalifikovat podle ustanovení o obecném podvodu (§ 250 trestního zákona z roku 1961, § 209 tr. zák. z roku 2009). Provozovatele uvádí v omyl zaměstnanec příslušného kasina, herny či restauračního zařízení tím, že chce vyvolat zdání, že požadovaná vkladová částka byla uhrazena. Umožní-li pachatel, aby na hracím přístroji hrál někdo jiný, potom půjde o spolupachatelství trestného činu podvodu.

Podle mého mínění by bylo ideální hodnocení posuzovat popsané jednání jako podvod s porušením zvláště uložené povinnosti hájit zájmy poškozeného. Při postihu za podvod v souladu s aktuálně účinným trestním zákonem se v rovině viny nikterak nepřihlíží k tomu, že zaměstnanec provozovatele výherního automatu porušil své povinnosti řádně opatrovat nebo spravovat cizí majetek. Vylučuje se souběh § podvodu

a porušování povinností při správě cizího majetku.¹⁵ Záleží jen na úvaze soudu, zda při rozhodování o výměře trestu zohlední jako přitěžující okolnost, že pachatel trestným činem porušil zvláštní povinnost. Zvláštní povinnost vyplývá z pracovního, funkčního či služebního postavení pachatele. Domnívám se, že by v pracovní smlouvě musela být přímo zakotvena povinnost zaměstnance starat se o provoz výherního automatu a výběr utržených částek z hracího přístroje.

Nejvyšší soud se ve stanovisku rovněž dotkl výpočtu škody vzniklé při analyzovaném jednání pachatele. Rozeznat lze dvě komponenty způsobené škody. Primárně jde o částku, kterou subjekt trestného činu na displej nastaví. Provozovatel přijde o vklad účastníka hry, jenž mu náleží dle zákona č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách ve znění pozdějších předpisů. Sekundárně se škoda zvětší o případnou výhru pachatele, neboť hra pachatele, resp. spolupachatele, je nezákonná. Odporuje zákonu o loteriích a jiných podobných hrách, aby někdo hrál bez zaplacení vkladu.

Omyl (uvedení v omyl) je nenásilný (skrytý) prostředek, kterým pachatel ovlivňuje rozhodující se osoby vykonávající majetkovou dispozici, o kterém tato osoba nemá vědomost, tj. osoba vykonávající majetkovou dispozici nejedná pod fyzickým nebo psychickým nátlakem. Právě tato skutečnost odlišuje trestný čin podvodu od trestného činu vydírání (nebo loupeže), když osoba, která vykonává majetkovou dispozici, pocíťuje vliv (tlak) pachatele, který útočí přímo vůči ní. Do omylu tedy není možné dostat jiného násilím, a i když pachatel zprvu uváděl jiného v omyl, ale později v průběhu příčinného vztahu (například z důvodu odhalení omylu ze strany poškozeného) donutil jiného provést majetkovou dispozici násilím, nepůjde o trestný čin podvodu, protože škoda na majetku na jedné straně a obohacení jiného na straně druhé nevznikly v příčinné souvislosti s omylem osoby, která prováděla majetkovou dispozici (zpravidla půjde o již uváděné trestné činy vydírání nebo loupeže).¹⁶

Podstatné skutečnosti (třetí forma jednání u podvodu) zamlčí ten pachatel, který neuvede při svém podvodném jednání jakékoli skutečnosti, které jsou rozhodující nebo zásadní, podstatné pro rozhodnutí poškozeného, popřípadě jiné podváděné osoby.

---

¹⁵ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 239.

¹⁶ Šamko, P.: Trestný čin podvodu. Komentár s judikaturou. Bratislava: Iura Edition, 2012, s. 19.

Mohou to být například skutečnosti, které, pokud by byly poškozenému známy, by vedly k tomu, že by poškozený neuzavřel smlouvu nebo neposkytl plnění apod.

Vodítkem k vysvětlení sousloví „zamlčí podstatné skutečnosti“ může být publikovaná judikatura. Tak podle č. 36/2006 Sb. rozh. tr. podvodné jednání prodávajícího spočívající v zamlčení podstatných skutečností není vyloučeno v souvislosti s prodejem bytu ani tehdy, když sice prodávající umožní kupujícímu (poškozenému) prohlídku prodávajícího bytu, při níž ovšem objektivně nelze zjistit takové závažné vady (např. zdravotní závadnost bytu), pro které by ke koupi bytu nedošlo vůbec, anebo by se uskutečnila za odlišných podmínek, přičemž prodávající tyto skutečnosti poškozenému neuvede, popř. za účelem jejich zatajení učiní i zásah do určitých písemností příslušných orgánů státní správy (např. odstraní údaje o zdravotní závadnosti bytu obsažené ve sdělení příslušného stavebního úřadu).

Podle č. 38/2008 Sb. rozh. tr. trestný čin podvodu podle § 209 může spáchat i ten, kdo jako prodávající smlouvou o prodeji podniku převedl na kupujícího pohledávky, na které se prodej vztahuje, ale tuto skutečnost v rozporu se zákonem neoznámil dlužníkům a ponechal si následně plnění jimi poskytnuté na podkladě převedených pohledávek. Úmyslné nesplnění povinnosti prodávajícího oznámit dlužníkům přechod převedených pohledávek na kupujícího lze v takovém případě považovat za zamlčení podstatných skutečností ve smyslu § 209 odst. 1 tr. zák., které je v příčinné souvislosti s obohacením prodávajícího a se škodou kupujícího.

Pokud se prodávající a kupující dohodnou na kupní ceně věci (výrobku, zařízení etc.) se znalostí všech podstatných okolností, tj. i toho, že dohodnutá cena věci je vyšší, než odpovídá skutečné užitné hodnotě věci, nejde o podvod, ale o atribut tzv. tržní ekonomiky (č. 20/2010 Sb. rozh. tr.).

Jiný příklad zamlčení podstatných skutečností z aplikační praxe:¹⁷

Obviněný získal od oklamaného peněžní částku jako zálohu na koupi nemovitosti, třebaže si byl vědom skutečnosti, že na nemovitosti vázne zástavní právo banky. Obviněný zatajil existenci zmíněného zajišťovacího institutu, jenž by přešel na poškozeného. Orgány činné v trestním řízení kvalifikovaly skutek jako trestný čin podvodu. Obviněný zamlčel podstatné skutečnosti, obohatil se a způsobil na cizím majetku škodu.

---

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.11.2003, sp.zn. 5 Tdo 1256/ 2003.

Obviněný uváděl, že se nemohl dopustit trestného činu, jelikož je existence zástavního práva skutečností obecně známou a skrze katastr nemovitostí veřejně přístupnou. Oklamáný měl možnost si v katastru zjistit, že na nemovitosti vážne zástavní právo banky.

Souhlasím se subsumováním trestněprávně relevantního jednání pod normativní znak „zamlčí podstatné skutečnosti“. Subjekt hodlající zcizit nemovitost poskytuje údaje o jejích vlastnostech, přičemž tyto informace ovlivňují rozhodování zájemce o tom, zda se chce stát nabyvatelem. Za údaje popisující nemovitost nutno považovat nejen ty, co se týkají kvantitativních a kvalitativních fyzických aspektů (plošná výměra, stav podloží, apod.). Řadí se k nim i právní charakteristiky nemovitosti, čímž míním vlastnické právo, zástavní právo, právo odpovídající věcnému břemeni a předkupní právo s účinky věcného práva. Zástavní právo proto pokládám za „podstatnou skutečnost“ týkající se nemovitosti. Dá se předpokládat, že kdyby byl poškozený seznámen s touto podstatnou skutečností, buď by kupní smlouvu neuzavřel vůbec, anebo by ji uzavřel jen při nižší kupní ceně.

Oklamaný neměl právní předpisem stanovenou povinnost ověřit si před uzavřením kupní smlouvy existenci zástavního práva v katastru. V praxi se v zájmu obezřetnosti doporučuje, aby si zájemce o koupi nemovitosti zkontroloval údaje v katastru. Třebaže se takový postup povětšinou dodržuje, nijak to nemění trestnost jednání obviněného. Lehkomyslný přístup poškozeného nemůže vyústit v úvahu o žádné polehčující okolnosti podle § 41 trestního zákoníku.

Omyl (neznalost podstatných skutečností) se zpravidla týká určité služby (například opravy či úpravy nějaké věci) nebo zboží (dodání určitého atraktivního či potřebného sortimentu věcí za „výhodnou“ cenu) či věci (zahraniční ceněný motocykl, garáž, peníze za poskytnuté zboží apod.), kterou oklamáný očekává nebo má obdržet. Může to být i služba nemravná (například pohlavní styk s atraktivní ženou za úplatu) nebo i trestná (například lékař vyláká peníze za nedovolené přerušování těhotenství, které však nehodlá přerušit). Často je poškozený uváděn v omyl ohledně platební schopnosti dlužníka či o možnosti zaplatit za vylákané služby či zboží anebo v případě půjčky o schopnosti dlužníka takovou půjčku splácet.¹⁸

---

¹⁸ Šámal, P. a kol.: Trestní právo hmotné. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 669.

Omyl (zamlčení podstatných skutečností) musí být příčinou majetkové dispozice oklamané osoby a musí být také příčinou vzniklé škody (srov. č. 5/2002 – I. Sb. rozh. tr.). Nejde o podvod, jestliže omyl slouží pouze k usnadnění přístupu k věci a vlastní prováděcí jednání záleží ve zmocnění se věci (pachatel předstírá, že je opravářem, pod smyšlenou záminkou získá přístup do bytu a v nestřeženém okamžiku se zmocní věcí uložených v bytě – takové jednání posoudíme jako trestný čin krádeže, jsou-li splněny ostatní podmínky uvedené v zákoně. O podvod nejde ani v jiném případě, jestliže podvodné jednání jen zakrývá škodu vzniklou z jiné příčiny (prodavač krátí tržby a škodu způsobenou zpronevěrou zakrývá machinacemi o prodeji a pohybu zboží). Zastírací jednání pachatele je součástí základního majetkového deliktu a samostatně již není trestné. U jiné osoby by mohlo zakládat skutkovou podstatu nadřezování (§ 366) nebo podílnictví (§ 214).¹⁹

Jinak řečeno mezi omylem (neznalostí podstatných skutečností) u podváděné osoby, majetkovou dispozicí, kterou provede oklamaný (může ji provést kdokoli, například dítě), a na základě ní vzniklou škodou u poškozeného a obohacím pachatele, popřípadě jiné osoby, musí být příčinná souvislost. Přitom postačí, že omyl byl jen jedním z důvodů takové majetkové dispozice, nemusí být tedy důvodem jen jediným. Jde vlastně o kauzální nexus, který spojuje omyl či neznalost podstatných skutečností na straně podvedené osoby a způsobení škody poškozenému na jedné straně a obohacím pachatele či jiné osoby na straně druhé. O podvod však jde i v případě, pokud by podvedený učinil z jiného důvodu stejnou majetkovou dispozicí, aniž by se mýlil.²⁰

Od podvodu je třeba odlišovat neschopnost dodržet smluvní závazek. Podle čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku. Podvod je trestným činem, jestliže je popsáným jednáním způsobena alespoň škoda nikoli nepatrná. Jinak jde o přešůpek podle § 50 přest. zák.

Druhým obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu je následek. Následkem je porušení nebo ohrožení hodnot, které jsou objektem trestného činu. V případě trestného činu podvodu jsou předmětem ochrany všechna majetková práva.

---

¹⁹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 662.

²⁰ Šámal, P. a kol.: Op. cit. s. 669.

Tato skutková podstata je chápána ustáleně jako postihující jednání obohacující a následkem je tedy vznik škody na cizím majetku.

Pojem „škoda“ či „ke škodě cizího majetku“ je třeba interpretovat v kontextu příslušného právního předpisu či právního odvětví.

Škoda se obecně chápe v trestním právu u majetkových trestných činů jako újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, je všeobecně vyjádřitelná penězi a je tedy jimi napravitelná, pokud nedošlo k naturální restituci. Za škodu způsobenou trestným činem je třeba považovat nejen skutečné zmenšení majetku poškozeného – tzv. škodu skutečnou, ale též ušlý zisk. Ušlý majetkový prospěch typicky spočívá v tom, že nedošlo ke zvětšení majetku poškozeného, které by bylo jinak možné důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věci.²¹ Jako příklady skutečné škody u trestného činu podvodu jsou typicky uváděny např. vylákání peněžních prostředků, automobilu, bytu, majetkových práv. Škoda ve formě ušlého zisku může spočívat v tom, že nenastane obvyklý přírůst na majetku, který lze jinak očekávat při řádném hospodaření a správě majetku (v důsledku např. nesklizení úrody, neuložení peněz na úročený účet v bance, neuplatnění nároků ze smluv nebo majetkových sankcí vůči třetím osobám, nevymáhání plnění ze splatných pohledávek, poskytování půjček ze svěřeného majetku bez řádného úroku, prodeje majetku pod cenou, apod.) Současně ale platí, že trestnost zde nelze spatřovat pouze v nedosažení zisku, i když to je cílem každého podnikání.²²

V trestním právu v ustanovení o podvodu se jedná o škodu nazíranou z pohledu úmyslu pachatele trestného činu, tj. ve vazbě na subjektivní stránku (nález ÚS, svazek 55, č. 218 Sb. n. a u.).

Uvést v omyl je možné kohokoliv, tedy nejen lidskou bytost, fyzickou osobu, ale i osobu právnickou. Jde-li o fyzickou osobu, nevyžaduje se, aby osoba provádějící majetkovou dispozici byla plnoletá a svéprávná. Uvést v omyl je možné i nezletilou osobu, jestliže je na takovém stupni rozumového vývoje, že dokáže pochopit jednání pachatele, který na ni působí uváděním nepravdivých skutečností s cílem, aby provedla majetkovou dispozici.²³

---

21 Srov. např. Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1 vydání. Praha C. H. Beck, 2009, s. 139.

22 Srov. např. Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1 vydání. Praha C. H. Beck, 2009, s. 192.

²³ Šamko, P.: Op. cit. s. 25.

Osobou jednající v omylu může být i osoba právnická, jednala-li v omylu fyzická osoba, oprávněná v dané věci učinit příslušný právní úkon spojený s majetkovou dispozicí jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení.²⁴ Omyl právnické osoby může spočívat i v tom, že v důsledku podvodného jednání fyzická osoba oprávněná jednat jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení neví o všech rozhodných skutečnostech, anebo že vůbec neví o úkonu učiněném jménem právnické osoby, protože jej místo oprávněné osoby učiní jiný pracovník, nebo člen právnické osoby, který k tomu není oprávněn.²⁵

K trestní odpovědnosti je potom třeba zjistit, která fyzická osoba vystupující jménem právnické osoby, jednající za právnickou osobu musí být uvedena v omyl, tj. kdo musí v omylu provádět majetkovou dispozici, aby bylo možné omyl přičítat právnické osobě.

Dispozice majetkové povahy je neodmyslitelnou podmínkou potřebnou pro naplnění skutkové podstaty trestného činu podvodu. Je vlastně naprosto nezbytnou a zároveň podstatnou složkou příčinného vztahu v jednání pachatele, které vede ke způsobení trestněprávního následku. Z uvedeného je zřejmé, že se jedná při tomto majetkovém plnění, o způsobení škody na majetku poškozené osoby. Přičemž tomu odpovídá zároveň obohacení pachatele nebo třetí osoby.

Neoprávněné zvětšení majetku pachatele nebo třetí osoby v důsledku podvodného jednání se považuje za obohacení. Neoprávněné zvětšení majetku může nejenže spočívat v rozmnožení majetku, ale např. i v ušetření nákladů, které by jinak byly vynaloženy. Neoprávněný prospěch a majetkovou škodu, která je následkem trestného činu podvodu je nutné pojmově odlišovat.²⁶

V případě, že dojde podvodným jednáním pachatele k obohacení blíže neurčené osoby anebo i skupiny osob, pak je rovněž splněn znak „obohacení jiného“.²⁷ Nejprve

---

²⁴ Za stejných podmínek může být právnická osoba i osobou poškozenou. Z hlediska zákona totiž není rozhodné, zda osoba uvedená v omyl je právě osoba poškozená, nebo osoba, jejímž prostřednictvím byl poškozen někdo jiný. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.7.2003, sp.zn. 5 Tdo 443/2003.

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.11.2011, sp.zn. 3 Tdo 1046/2011.

²⁶ Podrobněji viz např. Jelínek, J.: Majetková škoda v československém trestním právu, in: AUC Iuridica, č.4/1990, s. 31 a násl.

²⁷ č.18/1991 Sb. rozh.tr.

popíšeme konkrétní situaci, případ obohacení blíže neurčené skupiny²⁸ osob spočívající v ušetření nákladů, které by jinak musely vynaložit; například by mohlo jít o jednání lékaře, který vystavil na osobní údaje svých pacientů lékařské předpisy, které odevzdal třetím osobám, přičemž tyto třetí osoby si neoprávněně předepsané léky vyzvedly a lékárnám označenými zdravotními pojišťovnami byly proplaceny. Na základě takového jednání lékaře došlo k obohacení blíže neurčené skupiny osob, když tyto osoby bezplatně či za částku hrazenou z veřejného zdravotního pojištění získaly léky, tím ušetřily náklady, které by v souvislosti s obdržením léčebných prostředků musely vynaložit a neprávem se tedy obohatily na úkor příslušné zdravotní pojišťovny.²⁹ Příslušná zdravotní pojišťovna by byla v tomto případě poškozenou. Obohacení blíže neurčené osoby může nastat také, jestliže pachatel podvodným jednáním vylákal vydání léků v lékárně tím, že je sám připsal do lékařského receptu, který lékař vystavil, a příslušná zdravotní pojišťovna za ně poskytla lékárně finanční úhradu.³⁰ O uhrazenou částku byl zkrácen majetek zdravotní pojišťovny, která je povinna hradit cenu léčiv na základě lékařského receptu. Na základě podvodného jednání pachatele mu byly vydány léky, na které neměl nárok, a tímto došlo k obohacení pachatele. Výše takového obohacení odpovídá hodnotě vydaných léků, které pachateli lékař nepředepsal.

Škodou na cizím majetku je tedy nejen jeho zmenšení (*damnum emergens*), nýbrž i ušlý zisk (*lucrum cessans*). Škodou na cizím majetku nejsou majetkové sankce ukládané pachateli, které jsou právním následkem jeho protiprávního jednání, například pokuta za jízdu bez cestovního dokladu hromadným dopravním prostředkem. Při závěru o výši škody způsobené na cizím majetku vylákáním věcí podvodným slibem zaplacení dohodnuté částky je nutné vycházet ze skutečné hodnoty věcí, nikoli z výše dohodnuté částky (č. 42/1990 – I. Sb. rozh. tr.).

Škodou způsobenou uzavřením tzv. leasingové smlouvy, kdy záměrem pachatele bylo neplnit vůbec podmínky smlouvy, je cena, za kterou se obvykle prodávají věci, jež

---

²⁸ Okolnost, že se v průběhu dokazování nepodařilo objasnit, koho pachatel obohatil svým jednáním, nelze hodnotit jako nenaplnění tohoto zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu. Podstatné pro posouzení uvedeného zákonného znaku totiž není přesné zjištění, kdo byl jednáním pachatele obohacen, nýbrž zda jednáním pachatele došlo k obohacení jeho či jiné osoby. Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.3.2010, sp.zn. 4 Tdo 248/2010.

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.9.2007, sp.zn. 3 Tdo 935/2007.

³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.9.2011, sp. zn. 8 Tdo 784/2011.

se staly předmětem podvodného vylákání, nikoli cena, kterou by postupně musel pachatel zaplatit, kdyby dodržel podmínky leasingové smlouvy (č. 27/1996 Sb. rozh. tr.). Pokud podmínkou uzavření takové smlouvy bylo zaplacení určité částky při odebrání věci a pachatel ji zaplatil, je způsobená škoda o tuto částku menší (č. 27/1996 Sb. rozh. tr.). Žádná škoda nevznikne, dostala-li oklamaná osoba ekvivalent svého plnění a věc může sloužit svému účelu, omyl však spočíval např. v tom, že kupující se odhodlal ke koupi jen proto, že se domníval, že věc získává s velkou slevou. Škoda vzniklá neoprávněným pobíráním dávek nemocenského pojištění ve formě peněžité pomoci v mateřství a mateřského příspěvku – srov. č. 48/1990 Sb. rozh. tr., škoda vzniklá neoprávněným podvodným telefonováním na účet jiného – srov. č. 44/1999 Sb. rozh. tr., škoda vzniklá neoprávněným zásahem do technického zařízení výherního hracího přístroje – srov. Již dříve citované a rozebírané č. 16/2002 Sb. rozh. tr.

Došlo-li podvodným vylákáním peněz od poškozeného již k dokonání trestného činu podvodu podle § 209, pak je způsobenou škodou celá tato peněžitá částka, bez ohledu na to, zda pachatel později poškozenému vylákané peníze (nebo jejich část) vrátí. Vrácení peněz je třeba považovat jen za náhradu způsobené škody nebo její části, což může mít význam při rozhodování o trestu a náhradě škody (č. 32/2004 II Sb. rozh. tr.).

Výše způsobené škody podvodnou trestnou činností, lze říci, že i u dalších majetkových trestných činů se výrazně promítá do rozpětí jednotlivých právních sazeb u základních a také kvalifikovaných skutkových podstat.

Jinak řečeno, čím vyšší je způsobená škoda, tak pochopitelně za využití § 138 tr. zák. jde o závažnější právní kvalifikaci, a tudíž je pachatel ohrožen přísnější sankcí.

Text zákona vychází z toho, že jednotlivé kategorie způsobené škody jsou definovány v souladu s § 138 tr. zák. a zároveň se jim přiřazuje minimální hranice, jejich výše. Ta je stanovena pevnou částkou.

Tento přístup zákonodárce lze považovat za naprosto správný. Neboť pro Českou republiku jako stát založený na účtě k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 odst. 1 Ústavy) ani neexistuje jiná možnost, pokud se týče určení podmínek trestnosti nežli zákonem. Zde je možno zdůraznit nutnost respektování a zachovávání ústavního rámce trestního práva. To je zřetelně vidět též na dalším požadavku, který spočívá v tom, aby byla státní moc uplatňována jen v případech a mezích stanovených zákonem a způsobem, který zákon stanoví čl. 2 odst. 3 Ústavy, čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv

a svobod. Z toho se dá snadno dovést povinnost zákonodárce, jak řešit zákonnou úpravu veškerých stěžejních institutů trestního práva. Významným aspektem je, že právo trestního postihu náleží výhradně státu. Tento projev státní moci zcela zřetelně vyplývá z článku 90 Ústavy a článku 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Pro posouzení právní kvalifikace trestného činu podvodu se vyžaduje způsobení škody nejméně ve výši 5 000 Kč. Jestliže by zjevně nemělo smysl s touto spodní hranicí škod polemizovat, tak zcela jiná situace je v případě vymezení horní hranice ve výši 5.000 000 Kč. Ta zřetelně nevystihuje ani povahu, závažnost ani škodlivost majetkové trestné činnosti dosahující mnohdy stamilionových až miliardových hodnot. Z odborné literatury, či komentářů, včetně důvodové zprávy k trestnímu zákoníku nelze přesně zjistit, proč zákonodárce v § 138 tr. zák. k takovéto hranici škod a především k té nejvyšší, tedy pětimilionové, dospěl a takto jí striktně určil.

Jestliže budeme zkoumat určité relace mezi těmito hranicemi, tak lze zde najít určitý smysl. Ale ovšem pouze mezi těmi, které jsou vyjmenovány v § 138 tr. zák. Jako příklad lze uvést vztah mezi škodou nikoli nepatrnou a nikoli malou, kterým je zde poměr pětinasobku, mezi nikoli malou a větší poměr dvojnásobku. V dalším porovnání pak lze nalézt dvakrát poměr desetinásobku.

Co však si zaslouží kritický pohled je již výše zmiňovaná hranice výše 5.000 000 Kč a veškeré škody jí přesahující. V tomto ohledu dosavadní legislativní řešení a tomu odpovídající praxe nejsou vhodné a odpovídající závažné hospodářské a ekonomické kriminalitě, která naši společnost provází. Jak co se týče postihu, tak prevence trestné činnosti.

Pokud jde o stanovení škody způsobené trestným činem podvodu, vychází se z ustanovení § 137 tr. zák., podle něhož se při stanovení výše škody se vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo uvedení věci v předešlý stav.

Jak výstižně uvádí Jelínek ustanovení § 137 je koncipováno tak, že vyjadřuje celkem tři kritéria pro stanovení výše škody. Těmito kritérii jsou:

- a) cena, za kterou se věc v době a v místě či nu obvykle prodává,
- b) účelně vynaložené náklady na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo
- c) účelně vynaložené náklady na uvedení v předešlý stav.

Vzájemný vztah těchto kritérií není takový, že by šlo o alternativy, z nichž by si orgány činné v trestním řízení mohly podle volného uvážení zvolit tu, kterou použijí. Mezi uvedenými kritérii je určitá hierarchie, která vyjadřuje, že primárním hlediskem je hledisko ceny, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, a že teprve v případech, kdy výši škody není možné zjistit podle tohoto hlediska, je použitelné některé z dalších dvou hledisek, to znamená hledisko účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo hledisko účelně vynaložených nákladů na uvedení v předešlý stav.³¹

Rozhodujícím hlediskem, podle kterého ze tří kritérií obsažených v § 137 tr. zák. bude stanovena výše škody způsobené trestným činem v případě poškození věci, je skutečnost, zda lze zjistit cenu, za kterou se věc, jež byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Posouzení této skutečnosti je závislé na konkrétním druhu a charakteru poškozené věci (případně její části) a na tom, zda existují takové překážky, které výrazně znesnadňují použití uvedeného kritéria nebo vzhledem k nimž není účelné, hospodárné ani výstižné stanovit škodu porovnáním ceny věci před poškozením a po něm. Stanovení výše škody podle účelně vynaložených nákladů na uvedení poškozené věci do stavu před jejím poškozením tedy přichází v úvahu zejména tehdy, pokud je z okolností zřejmé, že výše způsobené škody je ve značném nepoměru k celkové ceně poškozené věci nebo jde o poškození části většího funkčního celku, které se neprojeví na jeho prodejní ceně (např. drobné poškození karoserie motorového vozidla, rozbití jeho oken či světlometů, poškození vstupních dveří domu, rozbití jeho oken apod.). Při tomto způsobu stanovení výše škody je třeba od nákladů vynaložených na opravu poškozené věci odečíst částku odpovídající zhodnocení věci oproti jejímu stavu před poškozením (č. 45/2006 Sb. rozh. tr.).

Podle judikatury cenou, za kterou se věc v době a v místě činu obvykle prodává, se rozumí cena při legálním prodeji, a nikoli cena na černém trhu (č. 19/ 1993 Sb. rozh. tr.)

Způsob určování výše škod neodpovídá vždy významu, který pro poškozeného způsobená škoda ve skutečnosti má. Je to proto, že v případě podvodu může subjektivní vnímání této škody ze strany poškozeného mít zcela jiné parametry, než-li ty, se kterými počítá § 137 trestního zákoníku. Tak například si můžeme představit situaci, kdy

---

³¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1. 2. 2016. Praha: Leges, 2016, s. 193-194.

poškozený v důsledku podvodného jednání pachatele tzv. „přijde“ o předmět pro něj mimořádně cenný, třeba historickou památku na mládí a podobně. Přitom takováto věc nemá v měřítkách výše hodnot valnou cenu. Dokonce může být z tohoto úhlu pohledu naprosto bezcenná.

Škoda na cizím majetku má tedy majetkový charakter. To na rozdíl od způsobení vážné újmy na právech jiného oklamáním, neboť v takovém případě by se jednalo o trestnou činnost řešící poškozování cizích práv § 181 tr. zák.

Předmětem útoku podvodu a jeho zvláštních druhů může být též získání neoprávněného obohacení v zahraniční měně. Jde především o útoky na bankovní sféru a tudíž o účty v cizích měnách. Pro určení výše škody se vychází z kurzu platného v době spáchání trestné činnosti. V poměrně malém objemu trestné činnosti se objevují škody na opotřebovaných věcech. Pro tento případ je potřeba zjistit nejen cenu, za níž se konkrétní věc v době a místě činu prodává, ale rovněž je nutno obstarat znalecký posudek o stupni opotřebovanosti věci k době spáchání trestného činu.

Mnohem čtenější jsou případy, kdy pachatel vyláká věc na poškozeném se současným slibem, že mu později zaplatí určitou částku. Za této situace nebude se škoda rovnat výši smluvené částky, nýbrž skutečné ceně věci. To, že se vychází z reálné hodnoty, má své naprosto logické opodstatnění. Je tomu tak proto, že pokud by byla cena věci ve skutečnosti vyšší, pachatel by mohl být zvýhodněn při kvalifikaci jeho skutku. V literatuře je uváděn příklad, kdy by cena podvodem získané starožitnosti činila 600 000 Kč, subjekt trestného činu by se však s poškozeným dohodl, že mu později zaplatí 400 000 Kč. Místo trestu odnětí svobody v délce až osmi let by mu hrozil maximálně trest tříletý. Jestliže by byla cena ve skutečnosti nižší, došlo by k faktickému zoslabení trestní represe, což je zřejmě nutno odmítnout.

2. 2. 3. Pachatel podvodu

Pachatelem podvodu může být kdokoli, tedy každá trestně odpovědná fyzická nebo (od 1. 1. 2012) právnická osoba. Je to osoba, která vyvolala nebo využila omylu jiné osoby, popřípadě zamlčela podstatné skutečnosti, přičemž v důsledku dispozice oklamané osoby došlo ke škodě na cizím majetku a obohacení pachatele nebo jiné osoby.

Jako nejčastější forma se vyskytuje takové podvodné jednání, kde na jedné straně stojí pachatel jako osoba, která ke škodě cizího majetku sebe obohatila tím, že někoho uvedla v omyl nebo něčího omylu využila nebo zamlčela podstatné skutečnosti a způsobila na cizím majetku škodu a na druhé straně osoba jednající v omylu, která je zároveň poškozená. Nelze však vyloučit variantu, kdy bude osoba pachatele rozdílná od osoby obohacené (obohatí jiného...), stejně tak jako osoba jednající v omylu od poškozeného. Posledně uvedená varianta nastane zejména v případě, kdy má být trestný čin podvodu spáchán s využitím omylu nebo neznalosti všech podstatných skutečností vůči právnické osobě, na jejichž straně jedná v omylu, resp. s uvedenou neznalostí fyzická osoba, která je nebo by byla v dané věci oprávněna učinit příslušný právní úkon spojený s majetkovou dispozicí, jménem této právnické osoby nebo v jejím zastoupení. I když tedy v praxi zpravidla převažují případy, kdy je pachatel osobou, která trestným činem obohatila sebe a poškozený je totožný s osobou, která jednala v omylu nebo s neznalostí podstatných skutečností, nelze vyloučit situaci, že na trestném činu podvodu mohou být zainteresovány celkem čtyři osoby a to pachatel, osoba jednající v omylu, osoba poškozená a osoba obohacená. Mezi omylem u podváděné osoby, majetkovou dispozicí, kterou provede oklamáný, škodou u poškozeného a obohacením pachatele, popř. jiné osoby, však musí být příčinná souvislost. Na podvodu tak mohou být zainteresovány celkem čtyři osoby: pachatel, osoba jednající v omylu, osoba poškozená a osoba obohacená. U všech osob se může jednat nejen o osoby fyzické, ale o osoby právnické. Má-li být trestný čin podvodu spáchán s využitím omylu (nebo neznalosti všech podstatných skutečností) právnické osoby, musí jednat v omylu (resp. s uvedenou neznalostí) fyzická osoba, která je nebo by byla v dané věci oprávněna učinit příslušný právní úkon spojený s majetkovou dispozicí jménem právnické osoby nebo v jejím zastoupení (č. 5/2002 Sb. rozh. tr.).

Ustanovení § 209 nezužuje pachatelství trestného činu podvodu na určitý speciální subjekt, takže není rozhodující, zda pachatel naplňující znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu – ať už sám nebo společně s dalšími osobami – jedná za leasingového nájemce, či nikoliv. Z hlediska posouzení jeho odpovědnosti za trestný čin podvodu je v daném kontextu podstatné, zda se účastnil úkonů směřujících k uzavření leasingové smlouvy, zda se fakticky zapojil do jednání o jejím uzavření, zda to učinil s vědomím všech rozhodných skutečností, včetně toho, že předmět leasingu nebude užíván

sjednaným způsobem nebo že sjednaným způsobem nebudou hrazeny leasingové splátky, a že tyto skutečnosti zatajil leasingovému pronajímateli.³²

Úspěch podvodného jednání zpravidla spočívá v intelektuálních dovednostech pachatele, v jeho schopnosti navazovat kontakty, v jeho znalostech a výřečnosti, v umění přizpůsobit se nastalé situaci a improvizovat. Pachatel během krátké rozmluvy či komunikace dokáže zvolit vhodný způsob působení na poškozeného a získat jeho důvěru. Naopak oběťmi podvodů se často stávají osoby usilující o dosažení snadného zisku nebo neoprávněných výhod, jsou jimi často osoby důvěřivé, lehkomyšlné, naivní či pouze s nedostatkem zkušeností například při provádění obchodních transakcí či při jiných závazkových vztazích.

2. 2. 4. Subjektivní stránka podvodu

Subjektivní stránka trestného činu podvodu jako obligatorní znak skutkové podstaty trestného činu vychází ze zásady českého trestního práva, která říká, že bez zavinění není trestného činu ani trestu. Trestněprávní odpovědnost tedy nemůže nastat ohledně žádné skutečnosti, na kterou by se zavinění osobou k odpovědnosti volané nevztahovalo. Zavinění je vnitřní, psychický vztah pachatele k podstatným složkám trestného činu, především tedy k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v trestním zákoně. Vztahuje se tedy na průběh pachatelova činu, který se projevil v objektivní realitě a který odpovídá znakům skutkové podstaty trestného činu, tj. k podstatným skutečnostem, které tvoří pachatelův čin. Zavinění se musí vztahovat na všechny skutečnosti, které jsou znakem skutkové podstaty trestného činu. Pokud by se zavinění k některé z požadovaných skutečností nevztahovalo, není dána subjektivní stránka trestného činu, a proto je vyloučena trestní odpovědnost pachatele.

Ustanovení § 13 odst. 2. stanoví obecně, že k trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Ustanovení § 209 nic takového nestanoví, a proto je ke spáchání trestného činu podvodu nutné zavinění úmyslné, ať již ve formě úmyslu přímého, kdy pachatel způsobený následek zapříčinit chtěl

---

³² Draščík, A. et al.: Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1194.

[§ 15 odst. 1 písm. a) tr. zák.], či ve formě úmyslu nepřímého, kdy pachatel o možnosti způsobení následku věděl a byl s ním tedy srozuměn [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zák.], přičemž podle § 15 odst. 2 tr. zák. se srozuměním rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.

Za podvod spáchaný v nepřímém úmyslu byla například odsouzena pachatelka, která od poškozených získávala peníze pod příslibem jejich výhodného zhodnocení, přičemž jim nepravdivě říkala, že sama úspěšně investuje na burze a je externí spolupracovnicí jedné makléřské firmy. Ve skutečnosti však takto získané prostředky předávala za dohodnutou provizi v různých restauracích dalšímu muži, o němž se údajně domnívala, že je osobou spolupracující se společností obchodující s cennými papíry a zajistí investování peněz poškozených na burze, ačkoliv o něm nic bližšího nevěděla. Jednání mezi ním a pachatelkou mělo probíhat toliko na podkladě neformální dohody, přičemž o převzetí peněz jí nebylo nikdy vystavováno žádné potvrzení a nebyly jí poskytnuty ani žádné záruky, že peníze poškozených budou skutečně investovány, aby mohly být poškozeným vráceny za podmínek dohodnutých ve smlouvě. Pachatelka tedy získala peníze poškozených podvodným způsobem na základě nepravdivých tvrzení a informací (tedy „vedením někoho v omyl“). Jestliže za této situace zároveň prováděla pochybné transakce s osobou jí blíže neznámou, za zjevně rizikových okolností, kdy ohledně peněz cizích osob nevyžadovala žádné záruky ani potvrzení, musela být srozuměna i s tím, že v důsledku jejího podvodného jednání následně dojde ke škodě na cizím majetku a k obohacení jiného (vlastní obohacení pachatelky prokázáno nebylo).

Podvod podle § 209 je, jak jsem uvedl výše, úmyslným trestným činem. Podvodný úmysl nebo zatajení podstatných skutečností tu musí být v době jednání pachatele. Nastanou-li skutečnosti, které někomu brání splnit závazek, dodatečně nebo pachatel později svůj závazek nesplní, nejde ještě o podvod. V této spojitosti je třeba odkázat na ustálenou judikaturu, podle které jestliže teprve po uzavření smlouvy o půjčce vznikly překážky, které pachateli bránily splnit závazek z půjčky a které nemohl v době uzavření půjčky ani předvídat, když jinak byl tehdy schopen závazek splnit, nebo jestliže byl sice schopen peníze vrátit ve sjednané lhůtě, ale z různých důvodů vrácení peněz odkládal nebo dodatečně pojal úmysl peníze vůbec nevrátit, pak toto jednání

nelze považovat za trestný čin podvodu podle § 209 (č. 54/1967, 15/1969, 57/1978 – III. a č. 56/1994 Sb. rozh. tr.).³³

K posuzování subjektivní stránky jednání pachatele trestného činu podvodu podle § 209 spáchaného v souvislosti s privatizací majetku státního podniku formou veřejné dražby srov. č. 9/1998 Sb. rozh. tr.

Pokud jde o fakultativní znaky subjektivní stránky trestného činu, tj. o pohnutku, motiv pachatele trestného činu, jiné vnitřní psychické stavy, platí, že pro naplnění znaků základní skutkové podstaty jsou bez významu. To znamená, není podstatné, co vedlo pachatele ke spáchání trestného činu podvodu. Jestliže se pachatel dopustí podvodného jednání jen proto, že nevyhnutelně potřebuje finanční prostředky, aby mohl zaplatit jiné osobě, která ho vydírá, i v takovém případě jde z jeho strany o úmyslné jednání a naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu podvodu (nejde o nepřímé pachatelství ze strany osoby, která vydírá, protože tato osoba vyžaduje jen finanční prostředky a způsob jejich získání ponechává na vydíraném, který je sice pod nátlakem, ale způsob získání finančních prostředků spácháním trestného činu podvodu si zvolil).³⁴

Podvod podle § 209 je dokonán obohacením pachatele nebo jiného. Ve výše uvedených souvislostech je žádoucí se ještě krátce zabývat pojmem obohacení. Tím se rozumí neoprávněné nabytí majetku, majetkových práv pachatele nebo jiného, tedy třetí osoby. Zákonný znak obohacení jiného je přitom naplněn i obohacením blíže neurčené osoby, příp. skupiny osob³⁵.

Obohacení pachatele či jiného musí být neoprávněné. Nejde o podvod, vylákal-li někdo plnění, na něž měl právní nárok. Např. dosáhl zaplacení pohledávky slibem, že zprostředkuje výhodnou koupí. Nejde tedy o podvod, pokud věřitel vyláká takovým způsobem na dlužníkovi vrácení finančních prostředků, kterému se dlužník vyhýbá.

Obohacení se nemusí rovnat způsobené škodě. Obohacení pachatele nebo někoho jiného se nemusí shodovat se způsobenou škodou, která může být ve svém důsledku jak vyšší, tak i nižší. Rozhodující je hodnota, o kterou byl majetek poškozeného zmenšen.³⁶ Výše majetkového prospěchu pachatele není zákonným znakem základní ani

---

³³ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. Praha: Leges, 2015, s. 663.

³⁴ Šamko, P.: Op. cit. s. 225.

³⁵ Srov. č. 18/1991 Sb. rozh. tr.

³⁶ Srov. č. 71/1971 Sb. rozh. tr.

kvalifikované skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 a může k ní být přihlédnuto, podle okolností, pouze jako k obecné přitěžující okolnosti.

2. 3. K okolnostem zvláště přitěžujícím

Skutková podstata trestného činu podvodu má celkem čtyři kvalifikované skutkové podstaty, které jsou uvedené v ustanovení § 209 odst. 2 až § 209 odst. 5 tr. zák. Pachatel může naplnit znaky kvalifikované skutkové podstaty trestného činu teprve tehdy, pokud nejdříve naplní všechny znaky základní skutkové podstaty trestného činu podle § 209 odst. 1 a navíc ještě minimálně jeden znak, který je uvedený právě v ustanovení § 209 odst. 2 až § 209 odst. 5 tr. zák. (například spáchání trestného činu podvodu za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu). Jak jsem již uvedl, pokud pachatel naplnil jen znaky základní skutkové podstaty podvodu, ale jeho úmysl směřoval k naplnění také znaku kvalifikované skutkové podstaty (například pachatel chtěl způsobit značnou škodu, avšak nedošlo k dokonání kvalifikované skutkové podstaty), posoudíme jeho jednání jako pokus trestného činu podvodu, a to pokus kvalifikované skutkové podstaty, nikoliv jako přípravu kvalifikované skutkové podstaty, protože pachatel již začal naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu podvodu a naplnil již znaky základní skutkové podstaty. V daném případě bychom jednání pachatele posoudili podle § 21 odst. 1, § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zák. (pokus podvodem způsobit značnou škodu).

Tento závěr platí jen v případě, jestliže pachatel měl v úmyslu způsobit podvodným jednáním například již uvedenou značnou škodu, protože jestliže by úmyslně naplnil jen znaky základní skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 a možnost způsobení značné škody by byla pokrytá jen nedbalostním zaviněním, nemohlo by se vůbec jednat o pokus kvalifikované skutkové podstaty trestného činu podvodu, protože ten je možný jen při úmyslném jednání pachatele, což je podmínka, která musí být splněná i při kvalifikované skutkové podstatě. Jestliže by však značná škoda byla způsobená a pokrytá nedbalostním zaviněním pachatele, přičemž základní skutková podstata by byla pokrytá úmyslným zaviněním, jednalo by se o dokonání zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, 4 písm. d) tr. zák., protože pro kvalifikované skutkové

podstaty všeobecně platí obrácené zavinění, tj. předpokládá se zavinění nedbalostní, jestliže zákon výslovně nevyžaduje zavinění úmyslné (§ 17).³⁷

Na tomto místě považuji za vhodné upozornit na rozhodnutí publikované pod č. 36/2006 – II Sb. rozh. tr., které s odkazem na starší rozhodnutí č. 15/1996 – I Sb. rozh. tr. v právní větě říká, že jestliže úmysl pachatele trestného činu podvodu směřoval ke způsobení značné škody na cizím majetku, pak i v případě, že skutečně vzniklá škoda přesáhla hranici škody nikoli nepatrné, ale nedosáhla značné škody (§ 138 tr. zák.), je nutno takový čin za splnění dalších podmínek posoudit podle § 21 odst. 1 tr. zák. a § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zák., a nikoliv jako trestný čin podvodu dílem dokonáný, dílem nedokonáný.

Okolností zvláště přitěžujících neboli okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby je u trestného činu podvodu několik.

Jsou jimi především obecné hodnotící pojmy charakterizující způsobení vyšší škody, tj. způsobení škody větší, značné škody a škody velkého rozsahu. Tyto obecné hodnotící pojmy vysvětluje, přesněji řečeno definuje zákonodárce v ustanovení § 138 odst. 1 tr. zák. Větší škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 50 000 Kč, značnou škodou se rozumí škoda dosahující nejméně 500 000 Kč a škodou velkého rozsahu se rozumí škoda dosahující nejméně částky 5 000 000 Kč.

Další okolností zvyšující trestní sazbu je v ustanovení § 209 odst. 2 stanovená speciální recidiva, tedy skutečnost, že pachatel „spáchal čin uvedený v odstavci 1 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán“.

Zákonodárce stanoví přísnější postih speciální recidivy (pachatel musí být odsouzen nebo potrestán za trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1, nikoliv za jiný trestný čin, byť by to byl případ speciálních podvodů podle § 210 až 212 tr. zák.). Speciální recidiva je zde znakem kvalifikované skutkové podstaty. Pachatel musí jednak způsobit podvodem podle § 209 odst. 1 požadovanou škodu (škodu nikoli nepatrnou) a jednak musí splnit požadavek předchozího odsouzení nebo potrestání. To je rozdíl od obdobně formulované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 2, která je samostatnou základní skutkovou podstatou (nikoliv tedy kvalifikovanou skutkovou podstatou). U krádeže podle § 205 odst. 2 půjde o krádež bez ohledu na výši škody.

---

³⁷ Šamko, P.: Op. cit. s. 270.

Trestní odpovědnost podle § 209 odst. 2 je vázána na předchozí odsouzení nebo potrestání, ale muselo k němu dojít v posledních třech letech (rozhodující je tedy časově nejzazší okamžik).

Předchozím trestem může být i jiný trest než pouze trest odnětí svobody, může se jednat, např. o peněžitý trest nebo trest propadnutí věci.

Jinou okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je skutečnost, že pachatel spáchal čin jako „člen organizované skupiny“. Trestní zákoník tento pojem nevysvětluje a aplikační praxe opírajíc se o judikaturu jej vysvětluje tak, že členem organizované skupiny se rozumí sdružení více osob (minimálně tři trestně odpovědných osob), v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení činu, a tím i jeho závažnost (škodlivost) pro společnost. Skupina nemusí mít trvalý charakter, postačí i jen provedení jediného útoku (č. 53/1976 a č. 45/1986 Sb. rozh. tr.). Nevyžaduje se, aby byla na činnosti skupiny zúčastněná některá osoba jako organizátor podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zák. Dělbou úloh může být provedená organizátorem, ale může být provedená i jedním z přímých pachatelů. Nevyžaduje se ani vnitřní organizační struktura s rozdělením funkcí a dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti, jako je tomu při kvalifikovanější formě trestné součinnosti, tj. při organizované zločinecké skupině (§ 129).

Přísněji trestný je i pachatel, který spáchal podvod jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného. Tato okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby v ustanovení § 209 odst. 4 písm. b) si vyžaduje vysvětlení.

Za osobu, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, se v nauce i praxi považuje jen takový pachatel, u kterého je podle jeho pracovního, funkčního nebo jiného právního vztahu k poškozenému hlavním úkolem péče o zabezpečení zájmů poškozeného. Taková zvláštní povinnost může vyplývat z právního předpisu (například zákonný zástupce nezletilé osoby, opatrovník, poručník) nebo ze smlouvy (plné moci – advokát, prokurista).³⁸ Jediné publikované soudní rozhodnutí – č. 28/1992 Sb. rozh. tr. dodává, že samotná smlouva o hmotné odpovědnosti uzavřená mezi pracovníkem a

---

³⁸ Drašík, A. et al.: Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1206.

zaměstnavatelem, stejně jako postavení vedoucího pracovníka, nezakládá takovou povinnost.

Ostatní okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, tj. okolnost, že pachatel spáchal čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek³⁹ či okolnost, že pachatel spáchal podvod v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady, teroru nebo teroristického útoku jsou vyjádřeny tak pregnančně, že nepotřebují zvláštní odůvodnění.

2. 4. Formy trestné činnosti

Jak jsem již uvedl výše, podle ustanovení § 209 odst. 6 tr. zák. je příprava u podvodu trestná. Příprava ovšem není obecnou formou trestné činnosti, není trestná u všech trestných činů, ale podle § 21 odst. 1 tr. zák. je trestná jen u zvláště závažných zločinů, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu. Trestný čin podvodu je s ohledem na trestní sazbu zvláště závažným zločinem jen v případě ustanovení § 209 odst. 5 tr. zák.

Zatímco příprava k trestnému činu podvodu je možná jen v případě, že podvod je zvláště závažným zločinem, pokus trestného činu je možný při jakémkoliv úmyslném trestném činu, to znamená i v případech, že podvod je jen přečinem či zločinem. Vzdálenější vývojová stadia jsou k sobě navzájem v poměru subsidiarity, to znamená, že pokus trestného činu zahrnuje případně i přípravné jednání. Pachatel odpovídá jen za nejzávažnější vývojové stadium.⁴⁰

---

³⁹ Zkušenosti s majetkovou trestnou činností se opakovaně objevily například v souvislosti s rozsáhlými záplavami, kdy poškozenými byli zranitelní lidé stížení živelnou katastrofou. Médii označovaný „hyenismus“ pachatelů těchto trestných činů, který vzbuzoval ve společnosti značný odpor, našel svůj odraz v takto formulované okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.

⁴⁰ Jelínek, J., a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2016, s. 284.

Pokusem trestného činu, jak jej vymezuje § 21 tr. zák., je jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.

Trestní postih tedy nastupuje i vůči pachatelům, kteří díky nevhodně zvolenému způsobu spáchání nebo prostředkům v konkrétním případě nezpůsobí následek zákonem předvídaný. Například pachatel, který se pokusil na podané sázence Sportky zřetelně přeškrtnat již jinak zatržená čísla tak, aby odpovídala již provedenému losování, s úmyslem vylákat výplatu výhry, se tak může dopustit pokusu trestného činu podvodu i tehdy, nebyla-li výhra vyplacena vzhledem ke zjevnému zásahu do sázky (č. 36/1983 Sb. rozh. tr.).

Jako pokus, případně přípravu, trestného činu podvodu lze označit i takové jednání pachatele, který konal zpočátku samostatně, avšak jen v důsledku zásahu Policie České republiky do jeho jednání, skutkového děje, došlo k okolnostem, jež zabraňují, aby nastaly účinky, s nimiž zákon spojuje dokonání trestného činu podvodu podle § 209.

V případě, kdy pachatel sice dokonal jednání v základní skutkové podstatě, ale jeho úmysl směřoval ke způsobení některé okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, jak ji předvídá zákonné ustanovení, bude tento pachatel odpovědný za pokus trestného činu podle tohoto přísnějšího ustanovení, a nikoliv za dokonání trestného činu podle mírněji trestného ustanovení základního.

Z hlediska vývojových stadií je tak důležité správné posouzení případů, ve kterých opakovaně došlo k naplnění základní skutkové podstaty podvodu, ale pachatel usiloval svým jednáním naplnit znaky kvalifikované skutkové podstaty podvodu, ale čin zůstal ve kvalifikované skutkové podstatě nedokonaný. Příklad: Pachatel usiloval způsobit značnou škodu, což se mu ovšem nepodařilo a naplnil opakovaně jen znak škody větší. Takové případy je třeba kvalifikovat jako pokus trestného činu (nikoliv jako přípravu), který směřoval k naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty, a to i v případě, kdy by jednání pachatele směřující ke způsobení značné škody zůstalo jen ve stadiu přípravy, a to proto, že kvalifikovaná skutková podstata, která je souhrnem znaků základní skutkové podstaty a znaků podmiňujících použití vyšší trestní sazby, byla v některých svých znacích již naplněná. Pachatelovo jednání jako celek již překročilo stadium přípravy a dostalo se do stadia pokusu, protože pachatel již začal uskutečňovat jednání popsané ve skutkové podstatě trestného činu.

Stanovisko aplikační praxe vyjadřuje judikát č. 36/2006 – II Sb. rozh. tr., který s odkazem na starší judikaturu (č. 15/1996 Sb. rozh. tr.) v právní větě vyslovil zásadu, že pokud úmysl pachatele trestného činu podvodu směřoval ke způsobení značné škody na cizím majetku, pak i v případě, že skutečně vzniklá škoda přesáhla hranici škody nikoli nepatrné, ale nedosáhla značné škody, je nutno takový čin za splnění dalších podmínek posoudit podle § 21 odst. 1 tr. zák., § 209 odst. 1, 4 písm. d) tr. zák., a nikoliv jako trestný čin podvodu dílem dokonaný, dílem nedokonaný.

Trestní zákoník upravuje také institut zániku trestnosti přípravy v ustanovení § 20 odst. 3 nebo pokusu v ustanovení § 21 odst. 3. Jde o případy, kdy pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání potřebného k dokonání trestného činu a odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu, nebo učinil o pokusu trestného činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu, mohlo být ještě odstraněno.

Za případ možného dobrovolného upuštění od pokusu trestného činu podvodu Nejvyšší soud označil jednání pachatele, který uzavřel leasingovou smlouvu na osobní automobil v hodnotě téměř půl milionu korun, předložil k tomu zfalšované potvrzení o zaměstnání a o výdělků a z jeho finanční situace zcela jasně vyplývala nemožnost podmínky leasingu plnit.

Došlo k uzavření všech potřebných dokumentů, výběru vozidla atd. Pachatel však vozidlo nepřevzal a na opakované výzvy leasingové společnosti na odběr předmětného vozidla nijak nereagoval.⁴¹

Trestný čin podvodu jako úmyslný trestný čin může být spáchán i ve formě spolupachatelství podle § 23 tr. zák. V takovém případě každý ze spolupachatelů odpovídá, jako by trestný čin spáchal sám. U trestného činu podvodu je spolupachatelství poměrně běžné. Zejména v případech, ve kterých se jeden ze spolupachatelů vydává za podnikatelský subjekt, jehož jménem vystupuje, s cílem, aby získal zboží od poškozeného. Ten následně poškozenému neuhradí, zboží prodá a výtěžek si ponechá. Druhý ze spolupachatelů vyhotovuje pro prvního spolupachatele různé doklady – faktury, objednávky, doklady o původu zboží etc., které jsou nezbytné k tomu, aby došlo k úspěšnému podvodnému jednání. Prvý ze spolupachatelů si je

---

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1092/2005.

vědom toho, že doklady jsou falešné. Druhý ze spolupachatelů vytváří falešné doklady a je si vědom, k čemu budou tyto doklady sloužit.

Od spolupachatelství je třeba odlišit účastenství podle § 24 odst. 1 tr. zák., tj. organizátorství, návod, pomoc. Účastenství na trestném činu podvodu se opírá o zásadu akcesority účastenství, tj. trestnost účastenství je závislá na trestní odpovědnosti hlavního pachatele.

Skutečnost, že u hlavního pachatele není možné dovodit trestní odpovědnost, například pro promlčení, překážku věci rozsouzené nebo z důvodu úmrtí hlavního pachatele nebo že hlavní pachatel není známý, nemá tato okolnost vliv na vyvození trestní odpovědnosti trestní odpovědnosti proti účastníkovi trestného činu.

Obecně sice platí, že se na trestní odpovědnost a trestnost účastníka užije ustanovení o trestní odpovědnosti a trestnosti pachatele, ve smyslu § 24 odst. 2, ale právě u podvodných jednání může nastat do jisté míry problém v těch případech, kdy účastník, například organizátor, si drobnými dílčími podvody páchanými však různými, jím řízenými pachateli, obstarává prostředky soustavně. Na soustavné páchání drobné majtkové trestné činnosti pro náležité vystižení její společenské závažnosti sice výslovně míří ustanovení § 116 tr. zák., které upravuje pokračování v trestném činu a také umožňuje sčítání škod u jednotlivých dílčích útoků. Jde o právní kvalifikaci takového jednání odpovídající celkové výši způsobené škody (hmotněprávně se tedy bude jednat o jeden skutek – jeden trestný čin podvodu se škodou rovnající se součtu škod způsobených jednotlivými dílčími útoky). Nicméně v případě účastníka je možnost pokračování v účastenství omezena osobou hlavního pachatele.

Účastníkovi tak je možné sčítat škodu způsobenou jednotlivými dílčími podvody jen tehdy, pakliže by byly páchány týmž pachatelem. Pokud by se osoby pachatelů různily, jednotlivé škody sčítat nelze a v případě drobných podvodů se škodou nižší 5 000 Kč by tak dokonce ani nebylo možné o trestní odpovědnosti takového účastníka hovořit vůbec, ani pokud by se jednání dopouštěl soustavně a ve výsledku způsobil škody tuto hranici mnohonásobně převyšující.

Trestný čin podvodu podle § 209 bývá často páchán také ve formě pokračování v trestném činu. Tento pojem je definován v trestním zákoníku v ustanovení § 116 tak, že pokračováním v trestném činu se rozumí takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují, byť i v souhrnu, skutkovou podstatu stejného

trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a souvislostí v předmětu útoku.

Pokračování lze naplnit jak těmi dílčími útoky, jimiž je skutková podstata určitého trestného činu naplněna ve všech znacích, tak i těmi dílčími útoky, u kterých teprve jejich souhrn tuto skutkovou podstatu ve všech znacích naplňuje. Příklad: Za trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1 je třeba považovat i jednotlivé útoky, jimiž pachatel způsobil škodu nižší, než je škoda nikoliv nepatrná, jestliže jde o útoky spáchané spolu s další formou pokračování v trestném činu a celková škoda tuto hranici dosáhne.

Jednotlivé následky (účinky) vzniklé z jednotlivých dílčích útoků pokračujícího trestného činu se sčítají, považují se za jeden následek (účinek), protože právně se pokračování v trestném činu považuje z hlediska hmotného práva za jeden skutek, jeden trestný čin. Proto se může stát, že pachatel, který spáchal trestný čin ve formě pokračování v trestném činu, může v souhrnu naplnit znaky kvalifikované skutkové podstaty trestného činu.

K výkladu jednotlivých zákonných znaků pokračování v trestném činu slouží relativně četná konstantní judikatura, ze které uvádím jen několik zásadních judikátů:

Rozhodujícím znakem pokračování v trestném činu, jenž je odlišuje od opakování trestného činu (od stejnorodého vícečinného souběhu), je, že jednotlivé útoky, ze kterých každým naplňuje znaky téhož trestného činu, jsou po subjektivní stránce spojeny jedním a týmž zá-měrem v tom smyslu, že pachatel už od začátku zamýšlí aspoň v nejhrubších rysech i další útoky a že po objektivní stránce se tyto jednotlivé útoky jeví jako postupné realizování tohoto jediného záměru (č. 3/1972 Sb. rozh. tr.).

Základní podmínkou pokračování v trestném činu je, že pachatel dílčími útoky uskutečňuje ten určitý trestný čin. Nemůže být proto součástí pokračování v trestném činu, spáchaném formou pachatelství, útok, kterým pachatel naplňuje znaky účastenství (č. 61/1994 Sb. rozh. tr.).

Při pokračování v trestném činu jde o uskutečňování společného zločinného zá-měru jednáním, které stále nově naplňuje skutkovou podstatu téhož trestného činu a kde jednotlivé útoky jsou charakterizovány stejnorodým způsobem provedení a časovou souvislostí (č. 29/1977 – I. Sb. rozh. tr.).

Z hlediska naplnění formálního znaku „blízká časová souvislost“ pokračování v trestném činu (§ 116 tr. zák.) je nutno vzít v úvahu všechny konkrétní okolnosti

pří-padu. Půjde-li o majetkovou trestnou činnost, pak, za splnění dalších podmínek uvedených v ustanovení § 116 tr. zák., lze ohledně tohoto znaku obecně vycházet z toho, že čím delší je celková doba páchaní pokračující trestné činnosti, čím větší je počet dílčích útoků bě-hem ní spáchaných, čím vyšší je způsobená škoda na cizím majetku a čím vyšší je obohacení pachatele, tím delší může být i doba mezi jednotlivými dílčími útoky. Na překážku závěru, že se jedná o pokračování, za těchto okolností nemusí být zjištěno, že mezi jednotlivými úto-ky uplynula doba několika měsíců (č. 32/2004 – I. Sb. rozh. tr.).

Jednou z kumulativních podmínek pokračování v trestném činu je „souvislost v předmětu útoku (srov. § 116 tr. zák.). Tento předmět útoku však nemusí být úplně totožný. U trestného činu podvodu je proto postačující, jestliže předmětem útoku je cokoliv, co by přineslo pachatelovi v konečném důsledku hotové peníze, jejichž získání bylo od počátku jeho záměrem. Jestliže tedy pachatel několika dílčími útoky vyláká podvodným jednáním od jiné osoby zboží, které následně „přemění“ na peníze, a jinými dílčími útoky vyláká podvodným jednáním od jiné osoby přímo peněžní prostředky, neznamená to, že by nemohlo jít při splnění i dalších zákonných podmínek o spáchání trestného činu podvodu ve formě pokračování v trestném činu podle § 116 tr. zák. Je tomu tak proto, že v každém jednotlivém případě bylo záměrem pachatele získání peněžních prostředků, a proto předmět jeho útoků byl podobný.⁴²

2. 5. Vztah trestného činu podvodu k jiným trestným činům

V zásadě je vyloučen jednočinný souběh ustanovení o podvodu podle § 209 a případů speciálních podvodů podle § 210 (pojistný podvod), § 211 (úvěrový podvod) a § 212 (dotační podvod). Obecné ustanovení o podvodu se použije jen tehdy, jestliže trestní zákoník neobsahuje speciální skutkové podstaty, které by se týkaly zvláštních druhů podvodných jednání.

Již v předchozí části práce jsem vymezil rozdíl mezi trestným činem podvodu podle § 209 a trestným činem poškození cizích práv podle § 181. Ustanovení o poškození cizích práv poskytuje ochranu pouze nemajetkovým právům, a proto jej také nazýváme nemajetkovým podvodem. Objektem trestného činu podvodu je, jak jsem již uvedl,

---

⁴² Šamko, P.: Op. cit. s. 270 s odkazem na českou nepublikovanou judikaturu.

majetek. Jednočinný souběh obou trestných činů je vyloučen z důvodu faktické konzumpce, jak také stanoví konstantní judikatura – srov. č. 4/2015 Sb. rozh. tr.

V některých případech aplikační praxe nesprávně posuzuje jako trestný čin podvodu podle § 209 případy, ve kterých podstatou jednání nebyl přesun majetku formou uvedení v omyl, využitím omylu nebo zatajením relevantních skutečností, ale tím, že omyl sloužil pouze jako záminka, jako jakási příprava k jinému trestnému činu, typicky k trestnému činu krádeže podle § 205. Příklad: Pachatel předstírá, že je pracovníkem plynárenské společnosti a pod smyšlenou záminkou kontroly plynových spotřebičů vejde do bytu, prochází bytem a zmocní se peněženky volně ležící na stole. Takové jednání neposoudíme jako trestný čin podvodu podle § 209, ale jako trestný čin krádeže podle § 205. Jakým způsobem vznikla škoda poškozenému? Vznikla mu tím, že pachatel pod smyšlenou záminkou vstoupil do bytu? Samozřejmě takovým způsobem mu škoda nevnikla. Škoda poškozenému vznikla tím, že si pachatel přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil. To znamená, že prováděcí jednání má podobu krádeže a kauzu posoudíme podle povahy tohoto prováděcího jednání, nikoliv podle jednání přípravného.

Obdobně tomu může být u trestného činu zpronevěry podle § 206 tr. zák., jestliže pachatel použije omylu k tomu, aby zakryl předchozí trestné jednání, která má podobu zpronevěry. Příklad: Pachatel krátí tržbu, tedy dopustí se zpronevěry podle § 206. Aby zakryl úbytek peněz, falšuje účetní doklady, tedy uvádí majitele prodejny v omyl. Omyl tady slouží k zakrytí předchozí trestné činnosti, a proto skutek posoudíme jako trestný čin zpronevěry, nikoliv jako trestný čin podvodu.

Rozdíl mezi podvodem podle § 209 a zatajením věci podle § 219 spočívá v tom, že při zatajení věci, když se věc dostává do moci pachatele, pachatel o omylu neví, dozví se to až později, a rozhodne se věc nevrátit, tedy přisvojit si věc, která se do jeho moci dostala omylem. Naproti tomu u trestného činu podvodu pachatel o omylu ví, buď jej vyvolá, nebo po poznání omylu jiné osoby jej využije. Takže v okamžiku, kdy se věc dostává do moci pachatele, pachatel o omylu poškozeného ví.

Pokud jde o poměr podvodu a trestného činu lichvy, komentář k trestnímu zákoníku výstižně uvádí: „V případě lichvy jedná pachatel bez úmyslu uvést poškozeného v omyl o skutečnostech svého jednání, například předstíráním nepravdivých nebo zkreslených skutečností nebo zamlčením podstatných skutečností anebo bez využití omylu

poškozeného. Představa poškozeného o podstatě jeho jednání je celkem správná, ale hodnocení vzájemného poměru obou plnění (plnění vlastního a plnění pachatele) je nesprávné. Naproti tomu u podvodu, který je přísněji trestný, poškozený jedná pod vlivem omylu svého nebo jiné osoby, vyvolaného nebo využitého pachatelem, popřípadě nesprávné představy způsobené zamlčením podstatných skutečností, bez ohledu na to, zda poškozený jednal pod vlivem hospodářské tísně, a bez ohledu na to, zda jednal proto, že nemá schopnost poznat nebo rozumět dosahu nebo následkům svého jednání (srov. č. 85/1956 Sb. rozh. tr.).⁴³

Nabídne-li pachatel značnou částku účastníkovi dražby za to, aby z veřejné dražby odstoupil, nejde o trestný čin podplacení ani o přípravu k podvodu, ale o trestný čin pletichy při veřejné dražbě podle § 258 tr. zák. (srov. č. 14/1993 Sb. rozh. tr.).

K rozdílu mezi trestným činem podvodu a trestného činu nedovoleného přerušování těhotenství se souhlasem těhotné ženy podle § 160 tr. zák.: K odbornému lékaři – gynekologovi – se dostaví žena, jež se domnívá, že je těhotná. Lékař nabídne za úplatu odstranění plodu, přitom ale žena ve skutečnosti těhotná není. Pro úvahy orgánu činného v trestním řízení o postihu za nedovolené přerušování těhotenství se vyžaduje existence plodu v těle ženy.⁴⁴ Jestliže žena těhotná není, nemůže dojít k jednání popisovanému v dikci § 160 odst. 1 trestního zákoníku („...přeruší její těhotenství...“). V souladu se zásadou *nullum crimen sine lege* nelze lékaře potrestat podle zmíněného ustanovení.

Shodují se s názorem Nejvyššího soudu,⁴⁵ že se dá jednání pachatele subsumovat pod ustanovení o podvodu podle § 209. Gynekolog využije omylu ženy, poněvadž jí utvrzuje v přesvědčení o těhotenství. Objektivní stránka trestného činu obecného podvodu je naplněna. Podle autorova názoru by šlo pomýšlet na uvedení v omyl v případě, že se žena dostaví ke gynekologovi a popisuje mu okolnosti, o nichž se jen domnívá, že by mohly být příznakem těhotenství. Lékař předložená fakta zkreslí a vyvolá u ženy omyl.

---

⁴³ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník II. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2065.

⁴⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2006, s. 648.

⁴⁵ Č. 50/1992 – I Sb. rozh. tr.

Škoda na cizím majetku bude rovna částce, kterou pachatel přijme jako úplatu za provedení údajného odstranění ženina plodu. Újma na cizím majetku splývá s nezákonným obohacením pachatele.

Společenskou škodlivost jednání shledávám hlavně v hrubém porušení pravidel lékařské etiky a zneužití důvěry pacientky. Skutečnost, že byla žena podvedena v tak hluboce intimní oblasti, může trvale poznamenat její psychiku. Z hlediska kvalifikace skutku bych spatřoval určitý nedostatek platné právní úpravy v tom, že tuto okolnost nejde vyjádřit v některé z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby u trestného činu podvodu podle § 209. V rovině úvah o trestu se zohlední jako přitěžující okolnost, že pachatel trestným činem porušil zvláštní povinnost [§ 42 písm. e) trestního zákoníku]. Ani spáchání činu ze zvláště zavrženíhodné pohnutky [§ 34 písm. a) trestního zákona] nevylučují, protože se jí v literatuře míní mimo jiné i pohnutka v rozporu s morálkou občanské společnosti svědčící o bezohledném sobectví. Lékař pohrdá základními principy výkonu svého povolání a veden jen vidinou hmotného prospěchu zneužije důvěry pacientky.

Jednočinný souběh trestného činu padělání a pozměnění peněz podle § 233 odst. 2 alinea 2 a trestného činu podvodu podle § 209 je možný (č. 23/1995 Sb. rozh. tr.).

Podvod machinacemi v loterii.⁴⁶ Pachatel – prodavač losů – rozlepoval losy, které měly v době spáchání činu podobu obálek, jejichž roztržením se zjistila výhra, a ponechával si ty, které obsahovaly vyšší výhru.

Orgány činné v trestním řízení při hodnocení činu uvažovaly o poškozování spotřebitele, poškozování cizích práv a podvodu. Aplikaci ustanovení o poškozování spotřebitele (§ 121 tr. zák. v době účinnosti trestního zákona z roku 1961, § 253 tr. zák. dnes za účinnosti trestního zákoníku z roku 2009) vylučuje pouhé zmenšování pravděpodobnosti výhry, poněvadž spotřebiteli nevzniká při zúčastnění se loterie žádná škoda. Plyne to také ze samotného charakteru loterie – výhra je jen možná, nikoli jistá. Fyzická osoba, jež zakoupí los, nemá právní nárok na peněžní plnění od provozovatele loterie.

Nejvyšší soud sice správně konstatoval nepoužitelnost ustanovení o poškození cizích práv, nicméně neztotožňují se plně s jeho argumentací. V odůvodnění rozhodnutí se uvádí, že nelze určit „jiného“, jak se vyžaduje v dikci ustanovení („kdo jinému

---

⁴⁶ Srov. č. 20/1986 Sb. rozh. tr.

způsobí vážnou újmu na právech...“; § 253 odst. 1 tr. zák.). Losy obsahují individuální identifikační čárový kód. Pokud by byla po odhalení pachatelova jednání vydána výzva, ať se přihlásí všichni, kteří si zakoupili los u stíhaného prodejce, lze „jiné“ určit. Nicméně pravdou je, že pouhé zmenšení pravděpodobnosti výhry nejde pokládat za vážnou újmu na právech.

Jednání prodavače losů nutno stíhat jako trestný čin podvodu podle § 209, poněvadž jsou přítomny veškeré normativní znaky obecného podvodu. Pachatel uvede v omyl provozovatele loterie, protože se vydává za řádného účastníka loterie – tedy toho, jemuž po zaplacení ceny losu a příznivé náhodě náleží právo na peněžní plnění. U pachatele dojde k obohacení, u provozovatele loterie ke vzniku škody. Výše majetkové újmy bude v probírané situaci rovna součtu cen losů (ušlý zisk u provozovatele) a jednotlivých výherních částek, které se na celkové výši škody pochopitelně projeví znatelněji.

V rovině úvah o trestu se patrně zohlední, že pachatel neoprávněné majetkové plnění nabyl při výkonu svého zaměstnání. V souladu s § 42 písm. c) tr. zák. budeme uvažovat o přitěžující okolnosti – spáchání činu porušením zvláštní povinnosti. Prodavač losů pečuje o majetek provozovatele loterie (musí odevzdávat tržby z prodaných losů, vyplácí drobnější výhry, většinou s ním zaměstnavatel podepíše dohodu o hmotné odpovědnosti). Podmínka přísnějšího trestu je tudíž podle mého názoru splněna.

Kapitola třetí: Trestný čin pojistného podvodu podle § 210 trestního zákoníku

3. 1. Současná právní úprava

Jak jsem již uvedl v souvislosti s rozbořem trestného činu podvodu podle § 209, tento trestný čin poskytuje obecnou ochranu před širokou škálou podvodných jednání. Ustanovení o pojistném, stejně jako ustanovení o úvěrovém a dotačním podvodu chrání společnost před určitými typy podvodných jednání, a to takovými, které podle názoru společnosti potřebují propracovanější trestněprávní ochranu.

Ustanovení o pojistném podvodu zakotvil již do trestního z roku 1961 zákon č. 253/1997 Sb. Dobové odůvodnění vzniku nové právní úpravy obsažené v důvodové zprávě k vládnímu návrhu zák. č. 253/1997 Sb. uvádí, že co se týče právě podvodných jednání v oblasti pojišťovnictví, tak právní úprava musela na ně samostatně reagovat, neboť obecná skutková podstata trestného činu podvodu podle § 209 nepostačovala k postihu všech forem protiprávního jednání. Šlo zejména v některých případech o to, že se pachatel dopustil jednání, které k podvodnému obohacení teprve směřovalo. Přitom skutkový stav neumožňoval takové jednání postihnout jako vývojová stadia trestného činu podvodu. Společenská nutnost a požadavek si tedy vyžádaly, aby již jako dokonáný trestný čin bylo postihováno samo úmyslné způsobení následku, charakteristického pro pojistnou událost. Obdobně bylo třeba postihnout jednání, kdy pojistná událost vznikne nikoliv jako důsledek úmyslného jednání pachatele, ale ten jen vzniklé situace využije v tom směru, že vzniklý stav udržuje v úmyslu zvýšit vzniklou škodu.⁴⁷

Odůvodnění vzniku příslušných ustanovení trestního zákoníku komentuje Jelínek tak, že důvodem kriminalizace by neměla být jen obtížnost dokazování určitého znaku skutkové podstaty, ale především úvaha, zda se ve společnosti vyskytuje určitý hromadný sociální protisociální jev, který nelze dosavadními prostředky postihnout.⁴⁸

---

⁴⁷ Důvodová zpráva k novele trestního zákona č. 253/1997 Sb., ASPI.

⁴⁸ Srov. Jelínek, J.: Trestní novelizace v letech 1997-1999, 1. vydání, Praha, Linde 2000, s. 91

Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku z roku 2009, tedy k platnému a účinnému současnému trestnímu zákoníku, je existence zvláštní úpravy pojistného podvodu nadále odůvodněna tím, že takové jednání, které příslušné skutkové podstaty trestají, je jen obtížně postižitelné podle obecné skutkové podstaty podvodu.

Speciální skutková podstata pojistného podvodu podle § 210 tedy doplňuje (s úvěrovým podvodem a dotačním podvodem) „obecnou“ skutkovou podstatu podvodu podle § 209 tr. zák. Ustanovení se skládá ze dvou samostatných základních skutkových podstat (§ 210 odst. 1, § 210 odst. 2), ke kterým se připínají čtyři kvalifikované skutkové podstaty a v posledním sedmém odstavci příslušného ustanovení se uvádí, že příprava těchto trestných činů je trestná.

Z hlediska trestních sazeb uvedených v ustanovení § 210 je trestný čin pojistného podvodu podle § 210 odst. 1, § 210 odst. 2, § 210 odst. 3 a § 210 odst. 4 přečinem (§ 14 odst. 2), trestný čin pojistného podvodu podle § 210 odst. 5 zločinem (§ 14 odst. 3) a trestný čin pojistného podvodu podle § 210 odst. 6 zvláště závažným zločinem (§ 14 odst. 3).

U základní skutkové podstaty podle § 210 odst. 1 se nevyžaduje způsobení škody na majetku nebo obohacení pachatele nebo někoho jiného (což je nedostatkem právní úpravy). K trestnosti podle § 210 odst. 1 postačí nepravdivé uvedení (resp. zatajení) relevantních údajů pro pojistnou smlouvu. Jde tedy o tzv. předčasně dokonaný trestný čin (podvod) ve stadiu přípravy.⁴⁹ Pro naplnění znaků skutkové podstaty podle § 210 odst. 2 tr. zák. je třeba uvedeným jednáním způsobit škodu nikoliv nepatrnou, tedy nejméně pět tisíc korun.

Právě okolnost, že základní skutková podstata pojistného podvodu (ale i úvěrového podvodu a dotačního podvodu) neobsahuje znak škody způsobené trestným činem, je předmětem kritiky nauky. Tak například Jelínek uvádí, že charakteristickým rysem těchto ustanovení je okolnost, že u některých základních skutkových podstat (§ 210 odst. 1, § 211 odst. 1, § 212 odst. 1) se nevyžaduje, aby pojistným nebo úvěrovým či dotačním podvodem byla způsobena škoda nikoli nepatrná (jako je tomu u obecné skutkové podstaty podvodu podle § 209 odst. 1) nebo aby úmysl pachatele byl orientován ke způsobení škody anebo získání majetkového prospěchu pro sebe nebo pro

---

⁴⁹ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1. 2. 2016. Praha: Leges, 2016, s. 318.

jiného. Způsobení škody je ovšem jedním ze znaků kvalifikovaných skutkových podstat obou deliktů. Právě okolnost, že některé základní skutkové podstaty pojistného, úvěrového a dotačního podvodu nevyžadují způsobení škody nebo alespoň úmysl škodu způsobit, je považována za nedostatek právní úpravy, zejména při koncepci tzv. formálního pojetí trestného činu, které zvolil zákonodárce v trestním zákoníku z roku 2009. Umožňuje se tím trestní postih i takových jednání, která postrádají potřebný typový stupeň nebezpečnosti (škodlivosti, závažnosti) činu pro společnost. V takových případech bude trestní odpovědnost zvažována z hlediska, zda v konkrétním případě jde o jednání škodlivé pro společnost v míře požadované pro trestní postih (§ 12 odst. 2), což ovšem z hlediska právní jistoty nemusí být žádoucí. Některé cizí právní úpravy, například právní úprava slovenská, u podobných jednání v základních skutkových podstatách vyžadují způsobení škody nebo získání prospěchu pachatele. Takovou právní úpravu lze jen doporučit *de lege ferenda*.⁵⁰

S uvedeným názorem souhlasím a považuji jej za správný.

Nicméně výše uvedený názor není obecně přijímán, jak o tom svědčí například náleží Pléna Ústavního soudu publikovaný ve svazku č. 21, pod č. 31 Sb. n. a u. V právní větě Ústavní soud říká: Ohrožení majetku, či jeho porucha, způsobené pojistným podvodem jsou ve svém reálném důsledku typicky závažnější, než poruchy vyvolané podvodem obecným, kde provázanost různých subjektů pojištění chybí. Proto je trestněpoliticky žádoucí a nutné, aby byla existující objektivní nerovnost v dopadech obecného a pojistného podvodu vyrovnávána trestněprávní úpravou. Ta se uvedeného úkolu zhostila tak, že kriminalizovala ne pouhé vyvolání majetkových poruch, jako v případě podvodu obecného, nýbrž také jejich předpolí, tedy i činy hrozící takovými poruchami. Takto odůvodněná širší a v tomto smyslu trestněprávně funkční nerovnost je nezbytná k tomu, aby se celková ochrana před podvody různých typů stala podle práva vyrovnanou.

Tento náleží Pléna Ústavního soudu je reakcí na ústavní stížnost, ve které stěžovatel podal návrh na zrušení ustanovení o trestném činu pojistného podvodu podle § 250a tr. zák. z roku 1961. Stěžovatel uváděl, že na rozdíl od obecné skutkové podstaty podvodu napadené ustanovení o pojistném podvodu je v základní skutkové podstatě

---

⁵⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, s. 664.

konstruováno jako tzv. předčasně dokonáný trestný čin, tedy jako zvláštní forma přípravy, kdy se k trestnosti nevyžaduje uvedení v omyl ani využití omylu, ale postačí již uvedení nepravdivého nebo zkresleného údaje. Ve srovnání s podvodem se u pojistného podvodu nevyžaduje ani úmysl způsobit škodu nebo obohatit sebe nebo jiného.

Je zřejmé, že předmětem útoku, dovozuje stěžovatel, je majetek pojišťoven a s ohledem na konstrukci skutkové podstaty k trestní odpovědnosti postačí i jednání, u něhož nenastane žádný škodlivý následek, jakož i jednání, kdy škodlivý následek nastane jen v důsledku nedostatku péče vlastních pracovníků pojišťovny, kteří neurčí výši pojistného správně.

Je tedy zřejmé, že majetek jedné části soukromých subjektů, jakými jsou pojišťovny, uvádí stěžovatel požadující zrušení ustanovení o pojistném podvodu v trestním zákoně z roku 1961, je chráněn výrazně přísněji a podstatně rozdílným způsobem než majetek subjektů jiných, ať už jde o subjekty podnikatelské nebo soukromé občany. Neobstojí tu námitka, že majetek pojišťoven je napadán častěji než majetek jiný, a v důsledku toho je společenský dosah takových útoků závažnější, a tudíž zasluhuje přísnějšího potrestání, a že v jiných právních řádech (například v německém) znají trestní zákony zvláštní případy pojistného podvodu. O takový případ speciálního pojistného podvodu zde nejde, neboť nejde o přísnější postih z důvodu častěji napadaného předmětu útoku, ale jde o zcela jinou konstrukci trestní ochrany majetku pojišťoven proti podvodnému jednání i proti jednání, které ani znaky podvodu (uvedení v omyl nebo využití omylu) nemá.

Nicméně argumentace stěžovatele Ústavní soud nepřesvědčila a Ústavní soud navrhovateli nevyhověl a zaujal názor výše vyjádřený v právní větě citovaného nálezu.

Nicméně i Ústavní soud si patrně uvědomil nebezpečí přepínání trestní represe u základních skutkových podstat pojistného a úvěrového podvodu podle právní úpravy obsažené v trestním zákoně z roku 1961 (která je ovšem téměř stejná v trestním zákoníku z roku 2009), že po čase se snažil orientovat aplikační praxi k pečlivému zvažování stupně závažnosti takových deliktů v konkrétním případě.

Povinnost pečlivě zvažovat materiální znak, tj. konkrétní stupeň společenské škodlivosti (závažnosti) u pojistného podvodu (a u úvěrového podvodu, pro který platí totéž) v případě aplikace základních skutkových podstat těchto trestných činů zdůraznil

již za předchozí právní úpravy (tj. za účinnosti trestního zákona z roku 1961) Ústavní soud v jiném nálezu. Zásady vyslovené v rozhodnutí publikovaném ve svazku 53, pod č. 88 Sb. n. a u. jsou použitelné i po přijetí trestního zákoníku z roku 2009, protože podstata právní úpravy pojistného (a úvěrového) podvodu zůstala stejná. Ústavní soud v citovaném nálezu vyslovil, že podle článku 8 odst. 2 Listiny nesmí být nikdo stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku.

Trestného činu pojistného podvodu podle § 250a odst. 1 tr. zák.⁵¹ se dopustí ten, kdo při sjednávání pojistné smlouvy nebo při uplatnění nároku na plnění z takové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. Obdobně trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 tr. zák.⁵² se dopustí ten, kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace. V případě těchto trestných činů zákonodárce kriminalizoval ne toliko vyvolání majetkových poruch jako v případě obecného podvodu dle § 250 odst. 1 tr. zák.⁵³, ale již „předpolí“ takové poruchy, tedy i činy poruchami hrozící. Trestné činy podle § 250a a 250b tr. zák. tedy mají charakter tzv. trestných činů předčasně dokonáných, jejichž skutková podstata ve svých znacích obsahuje jednání, které by jinak mělo ráz pouhé přípravy či pokusu.

Kriminalizace předčasně dokonáných deliktů není obecně v rozporu s ústavními principy hmotného trestního práva.

Při posuzování, zda byla naplněna skutková podstata úvěrového podvodu či podvodu pojistného dle § 250a a 250b tr. zák., je ze strany orgánů činných v trestním řízení třeba věnovat mimořádnou pozornost otázce naplnění materiálního znaku trestného činu – dostatečného stupně nebezpečnosti činu pro společnost ve smyslu § 3 odst. 1 a 4 tr. zák.,⁵⁴ a to s ohledem na znění článku 8 odst. 2 věty druhé Listiny i roli trestního práva jako ultima ratio. Způsob, jakým jsou uvedené skutkové podstaty formulovány, klade vysoké nároky na postup obecných soudů ve smyslu § 2 odst. 5 a 6 tr. řádu., resp. § 125 odst. 1 tr. řádu, přičemž i jednotlivé formální znaky uvedených trestných činů musejí

---

⁵¹ Podle zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

⁵² Podle zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

⁵³ Podle zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

⁵⁴ Podle zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

být s ohledem na subsidiární roli trestní represe a humanistický charakter demokratického trestního práva vykládány restriktivně. Zejména je třeba zdůraznit zásadu odpovědnosti jen za zavinění („nullum crimen sine culpa“), jež je odpovědností subjektivní. ve smyslu § 3 odst. 3, § 4 a 6 trestního zákona.⁵⁵

V případech podezření ze spáchání pojistného či úvěrového podvodu nelze odhlížet od velké variability okolností, za nichž k uzavírání příslušných smluv dochází. Zejména nelze odhlédnout od podstatných rozdílů mezi úvěry podnikatelskými a drobnými úvěry spotřebitelskými. Obecné soudy musejí vzít v úvahu všechny okolnosti, i pokud jde o eventuální nesprávný postup pracovníků poškozených podnikatelských subjektů a možný skutkový či právní omyl na straně podezřelých, kteří mohli při uzavírání smluv čelit nátlaku, manipulaci či zkreslování významu požadovaných údajů ze strany pracovníků či zprostředkovatelů podnikatelského subjektu, zainteresovaných na dosažení co největšího počtu uzavřených smluv.

V daném případě napadená rozhodnutí obecných soudů byla v souladu s ústavními předpisy o ochraně základních práv a svobod.

3. 2. Znaký skutkové podstaty trestného činu pojistného podvodu podle § 210 tr. zák.

3. 2. 1. Objekt trestného činu

Právním statkem je zájem na ochraně majetku, ale trestněprávní ochrana se tu poskytuje majetkovým právům a vztahům v užším rozsahu, a to jen pokud jde o taková práva a vztahy týkající se tzv. soukromého pojištění, které je v zásadě vázáno na pojistné smlouvy, a plnění na základě něho poskytované, včetně jiných obdobných plnění.

---

⁵⁵ Podle zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

3. 2. 2. Objektivní stránka trestného činu pojistného podvodu

Platná právní úprava zní takto:

§ 210

Pojistný podvod

(1) Kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí

a) v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy,

b) v souvislosti s likvidací pojistné události, nebo

c) při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(6) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(7) Příprava je trestná.

K trestnému činu podle § 210 odst. 1 tr. zák.:

Objektivní stránka pojistného podvodu (§ 210 odst. 1) záleží v tom, že pachatel v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy, v souvislosti s likvidací

pojistné události nebo při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. Podle mých poznatků při páchání pojistných podvodů nejednou dochází ke kumulaci výše uvedených znaků objektivní stránky trestného činu. Například pachatel uvede nepravdivé údaje, zamlčí podstatné údaje a uplatní fiktivní nárok na pojistné plnění vůči pojistiteli.

Ustanovení § 210 odst. 1 se vztahuje v zásadě na tzv. pojištění smluvní, které vzniká a trvá na základě pojistné smlouvy. Smluvní pojištění může být dobrovolné nebo povinné.

Zvláštním právním předpisem může být totiž stanovena povinnost uzavřít pojistnou smlouvu. V takovém případě jde o smluvní pojištění povinné (např. pojištění advokátů, notářů, lékařů, veterinárních lékařů, autorizovaných architektů, daňových poradců a řady dalších osob, vyvíjejících nějakou činnost, která může být zdrojem nebezpečí).

Základním pramenem smluvního pojištění je občanský zákoník (§ 2758–2872).

Pojistná smlouva je dvoustranný právní úkon, na jehož základě vzniká smluvní pojištění fyzických nebo právnických osob. Obsahem jsou práva a povinnosti smluvních stran. Občanský zákoník stanoví náležitosti pojistné smlouvy, například zásadně písemnou formu pojistné smlouvy nebo náležitosti pojistky a pojistné smlouvy. Součástí pojistné smlouvy jsou pojistné podmínky vydané pojistitelem, které obsahují zejména vymezení podmínek vzniku, trvání a zániku pojištění, vymezení pojistné události, stanovení podmínek, za kterých pojistiteli nevzniká povinnost.

Sjednáváním pojistné smlouvy rozumíme postup při uzavírání pojistné smlouvy. Pojistná smlouva je uzavřena podle o pojistné smlouvě přijetím návrhu na její uzavření. K přijetí návrhu je stanovena doba jednoho měsíce, nebylo-li dohodnuto jinak (dvou měsíců, jedná-li se o životní pojištění, kde je podmínkou přijetí návrhu lékařská prohlídka pojištěného, resp. pojistníka). Návrh je přijat okamžikem, kdy navrhovatel obdrží sdělení druhé smluvní strany o přijetí svého návrhu, anebo zaplacením pojistného. Podrobnosti stanoví občanský zákoník (§ 2759).

Mimo pojištění smluvního základní skutková podstata zahrnuje i „jiné obdobné plnění“ (tedy jiné než podle pojistné smlouvy). Jiným důvodem plnění mimo pojistnou smlouvu bude plnění např. podle zák. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu

vozidla, v platném znění, podle něhož musí Česká kancelář pojistitelů plnit v případech vymezených v zákoně poškozeným, aniž existuje pojistná smlouva.⁵⁶

Pojištění tkví v činnosti sdružující osoby ohrožené nahodilým vznikem určité majetkové potřeby s cílem sanovat škody z prostředků jimi společně shromážděných u pojistného fondu vytvářeného specializovanou institucí anebo soustředěného na zvláštním účtu. Pro soukromé pojištění jsou příznačná rizika, že nastane budoucí nejistá událost, v jejímž důsledku bude žádoucí úhrada určitých majetkových potřeb, a shromáždění příslušných peněžních částek od většího počtu ohrožených subjektů za účelem krytí škod a nákladů provozu pojistitele.

Pojišťovny nabízejí pojištění smluvní diferencované na dobrovolné s plným respektováním rovnosti a smluvní volnosti kontrahentů a povinné vztahující se na určité profese s vysokým rizikem negativních následků příslušných činností, kupř. notáře a advokáty. Dále existuje pojištění zákonné vznikající a trvajícím na podkladě skutečnosti stanovené právní normou. To například řeší pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla. Účastníci takového právního vztahu však nemohou projevem vůle měnit práva a povinnosti z něj vyplývající či vystoupit z právního vztahu.

Podle pojištěného objektu rozeznáváme v případě smluvních pojišťovacích vztahů pojištění majetku (týká se určité věci nebo souboru věcí), osob (pojistná událost = dosažení určitého věku pojištěného, jeho tělesné poškození, smrt) a odpovědnosti za škodu. V posledním případě má pojištěný právo na to, aby za něj pojistitel za dohodnutých podmínek nahradil škodu, za níž odpovídá.

Veřejnoprávní pojištění regulují předpisy práva sociálního zabezpečení. Jedná se o tzv. sociální pojištění tvořené nemocenským a důchodovým pojištěním. Pojistné od pojištěnců plyne do Fondu sociálního zabezpečení. Do systému sociálního zabezpečení v ČR na rozdíl od mnoha jiných evropských zemí nepatří zdravotní pojištění, jehož smysl spočívá v zajištění věcných dávek v podobě lékařské péče bez přímé úhrady občana.⁵⁷ Zdravotní pojištění je povinnou platbou směřující nikoli do státního rozpočtu,

---

⁵⁶ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1. 2. 2016. Praha: Leges, 2016, s. 318-319.

⁵⁷ Mrkvývka, P. a kol.: Finanční právo a finanční správa. 1. díl. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 254.

ale k Všeobecné zdravotní pojišťovně nebo jiným zdravotním pojišťovnám (resortním, oborovým, podnikovým, atd.) zřízeným jako veřejnoprávní právnické osoby.

Účastníky pojistné smlouvy jsou pojistitel a pojistník.⁵⁸ V pozici pojistitele může vystupovat jen právnická osoba s oprávněním podnikat v pojišťovnictví udělovaným Ministerstvem financí. Pojistníkem se stává osoba, jež s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu. Pojistník nemusí být identický s pojištěným, tzn. osobou, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se pojištění vztahuje. Vedle zmíněných subjektů můžeme hovořit rovněž o oprávněné osobě, již v důsledku pojistné události vzniká právo na pojistné plnění.

V pojistné smlouvě uzavírané obligatorně písemnou formou se uvádí náležitosti vyjmenované v § 4 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě. Při kontraktaci se často využívá odkazu na tzv. všeobecné pojistné podmínky (standards akceptované v pojišťovnictví). Pojistitel musí pojistníkovi vydat potvrzení o uzavření pojistné smlouvy, tzv. pojistku.

59

Pojistník je povinen platit pojistné pojistiteli během trvání pojistného vztahu, a to pravidelně za časové období sjednané v pojistné smlouvě. U krátkodobých pojištění se pojistné platí jednorázově ke dni vzniku pojistného vztahu. Při uzavírání smlouvy a jejich změnách musí pojistník podat pojistiteli na jeho písemnou otázku týkající se smluvního pojištění pravdivou a úplnou odpověď.

Pojistitel musí poskytnout pojištěnému nebo jiné osobě pojistné plnění, nastane-li pojistná událost vymezená v pojistné smlouvě. O události musí pojištěný pojistitele informovat bez zbytečného odkladu, přičemž předkládá potřebné doklady. Podává vysvětlení o vzniku, rozsahu a následcích pojistné události. Jakmile se pojistitel dozví o pojistné události, začne bez zbytečného odkladu konat šetření nezbytné pro zjištění rozsahu jeho povinnosti plnit. Pojistné je splatné do 15 dnů po skončení šetření. Nelze-li šetření ukončit do tří měsíců ode dne oznámení pojistné události, musí být na žádost osoby, již náleží právo na plnění, vyplacena přiměřená záloha.

---

⁵⁸Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol.: Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 3. vydání. Praha: C.H. Beck 2003, s. 456.

⁵⁹Grůň, L. Finanční právo a jeho instituty. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2006, s. 251.

Jak již bylo řečeno výše, k trestnosti podle § 210 odst. 1 postačí nepravdivé uvedení (resp. zatajení) relevantních údajů pro pojistnou smlouvu. Jde tedy o tzv. předčasně dokonaný trestný čin (podvod) ve stadiu přípravy.⁶⁰

Shora bylo dále zmíněno, že pojištění představuje nástroj řešení negativních sociálních situací, kvůli nimž jedinec ztrácí či má oslabenu možnost získávat prostředky k obživě a uspokojování svých potřeb prací, jinou závislou činností či podnikatelskými aktivitami. Samo pojišťovnictví plní důležité sociální účely. Stát pojišťovnictví zvýhodňuje částečně ekonomicky a dá se říct, že také právně.

V naší trestněprávní úpravě byl zvolen následující způsob řešení. Zákonodárce postupoval tak, že šel cestou zvětšení množiny situací, jejichž prostřednictvím dochází k ohrožení trestním právem chráněného zájmu. Zúžil soubor podmínek požadovaných pro stíhání pachatelů této trestné činnosti, a zákon nepožaduje v základní skutkové podstatě pojistného podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zák. způsobení škody. Ve kvalifikovaných skutkových podstatách pojistného podvodu je škoda těžším následkem. Škodou je buď hodnota neoprávněně vyplacené pojistné náhrady (ke škodě na předmětu pojištění nedošlo vůbec, pachatel pojistnou událost vyvolal nebo předstíral), nebo suma, od které se odpočítá nepravdivá výše tvrzené škody (ke škodě na předmětu pojištění sice došlo, ale pachatel stav vyvolaný pojistnou událostí udržoval a škodu tím uměle navýšil).

Co se rozumí škodou způsobenou pojistným podvodem podle § 210 odst. 1 řeší v aplikační praxi rozhodnutí publikované pod č. 29/2003 Sb. rozh. tr. Rozhodnutí v právní větě říká, že škodou způsobenou trestným činem pojistného podvodu podle § 210 tr. zák. je částka, která se rovná rozdílu mezi skutečně poskytnutým pojistným plněním na straně jedné a pojistným plněním, které by náleželo, kdyby pachatel neuvedl nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo nezamlčel podstatné údaje při uplatnění nároku na pojistné plnění, na straně druhé. Za škodu nelze bez dalšího považovat celou výši poskytnutého pojistného plnění, je-li zřejmé, že k pojistné události došlo a že nárok na pojistné plnění vznikl, byť v nižší částce, než jakou pachatel vylákal.

Podle ustanovení § 210 odstavce 1 lze vysledovat snahu zabezpečit korektní vztahy již při uzavírání pojistné smlouvy. Pojem „sjednávání pojistné smlouvy“ se v praxi

---

⁶⁰Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1. 2. 2016. Praha: Leges, 2016, s. 318.

interpretuje velmi volně, neboť se jím rozumí nejen proces uzavírání, ale i změn právní skutečnosti, na jejímž základě vzniká, transformuje se a zaniká smluvní pojištění.⁶¹ Přestože se takový výklad dá odvodit z občanskoprávní regulace pojistné smlouvy, bylo by zřejmě vhodné přínosným pozměnit text § 210 odst. 1 trestního zákoníku na „při sjednávání a změnách pojistné smlouvy”.

Z porovnání dikce § 209 a § 210 odst. 1 trestního zákoníku vyplývá, že objektivní stránka u obou trestných činů není zcela shodná. Údaje, které pachatel pro pojišťovnu uvádí, zákonodárce označuje v dikci pojistného podvodu za „nepravdivé nebo hrubě zkreslené”. Pod pojmem nepravdivé údaje rozumíme takové, které zcela neodpovídají realitě. Hrubě zkreslenými údaji se rozumí klamně či nedostatečné informace o faktech důležitých pro uzavření smlouvy.⁶²

Zamlčení podstatných údajů nastává, když v procesu smluvní negociace pachatel nevyrozumí o údajích, které by zapříčinily neuzavření smlouvy nebo uzavření za méně výhodných podmínek pro pachatele. Podstatou poskytování údajů je sdělování skutečností týkajících se určitého jevu nebo události. Skutečnost figuruje jako předmět údaje.

U pojistného podvodu se nepočítá s postihem využití omylu, což je rozdílnost naprosto největší. Jistěže jde o případy málo se vyskytující. Lze ale si představit a je to reálné, že u pojistného podvodu je možno zjistit ze strany pachatele využití něčího omylu. V literatuře se uvádí jako možný příklad: pachatel se náhodou dozví, že pojišťovna někomu vyplatila pojistné plnění za střechu domu zničenou vichřicí, která se měla určitou oblastí údajně prohnat. Místo, aby pojišťovně nebo orgánu činnému v trestním řízení oznámil, že se v lokalitě žádná vichřice neobjevila, využije omylu pojišťovny a uvede, že střecha jeho domu byla poničena rovněž. Neoprávněně požaduje pojistné plnění. Judikatura se k této otázce vyjádřila v rozhodnutí č. 9/2004 Sb. rozh. tr. Tento judikát vyslovil zásadu, že podmínkou trestní odpovědnosti pachatele za trestný čin pojistného podvodu podle § 210 odst. 1 tr. zák. není, aby pojišťovna jednala v omylu, resp. aby jednání pachatele vedlo k omylu pojišťovny, na základě kterého by poskytla pojistné plnění. K trestnosti tohoto činu se rovněž nevyžaduje, aby pachatel

---

⁶¹ Šámal, P. Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 471.

⁶² Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 3. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2013, s. 654.

skutečně vylákal pojistné plnění, na něž mu nevznikl nárok. Pokud však pachatel vyláká pojistným podvodem takové pojistné plnění, může jít podle jeho výše o způsobení škody, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby ve smyslu § 210 odst. 4, 5 a 6 tr. zák.

K trestnému činu podle § 210 odst. 2 tr. zák.:

Objektivní stránka této druhé základní skutkové podstaty záleží v tom, že pachatel v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou (§ 138 odst. 1 tr. zák.).

Zatímco k trestnosti podle § 210 odst. 1 postačí nepravdivé uvedení (resp. zatajení) relevantních údajů pro pojistnou smlouvu, pro naplnění znaků skutkové podstaty podle § 210 odst. 2 tr. zák. je třeba uvedeným jednáním způsobit škodu nikoliv nepatrnou, tedy nejméně pět tisíc korun.

Pojistnou událostí je nahodilá skutečnost blíže označená v pojistné smlouvě nebo zvláštním právním předpisu, na který se pojistná smlouva odvolává, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění – § 3 písm. b) zák. o pojistné smlouvě. Jde tedy o skutečnost, o které se odůvodněně předpokládá, že může v době trvání pojištění nastat, neví se však, kdy nastane, nebo zda vůbec nastane.

Pachatel může spáchat trestný čin podle § 210 odst. 2 tr. zák. v obou formách jednání, které zákonodárce předpokládá:

a) pachatel v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo

b) stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.

V prvním z případů uvedených shora např. pachatel záměrně havaruje s pojištěným automobilem nebo úmyslně poškodí pojištěnou věc, ve druhém případě při záplavě, která mu poškodila pojištěnou nemovitost, zvyšuje rozsah nastalé pojistné události.⁶³

---

⁶³ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1. 2. 2016. Praha: Leges, 2016, s. 319.

Pojistná událost nebo jiná taková událost podle zvláštního předpisu představuje právní skutečnost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo z jiného obdobného plnění. Úmyslným vyvoláním události, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, se rozumí jednání pachatele, kterým úmyslně způsobí skutečnost, se kterou je spojena povinnost pojistitele poskytnout pachateli plnění.

Jsou známy případy úmyslného předstírání události, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění. Jde vlastně o předstírání události blíže popsané v pojistné smlouvě nebo ve zvláštním právním předpisu, se kterou je spojeno právo pachatele respektive povinnost pojistitele poskytnout plnění, ač na něj pachatel nemá nárok, neboť se taková událost vůbec nestala. Tak například typickými případy jsou ty, kde se jedná o předstírání odcizení, zničení nebo ztráty pojištěné věci, předstírání úrazu u úrazového pojištění.

Dalším případem je udržováním stavu vyvolaného pojistnou událostí. Tedy takové události, která je popsána v pojistné smlouvě nebo ve zvláštním právním předpisu, a se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění, se rozumí jednání pachatele, kterým pojistnou událost, jež nastala jeho přičiněním nebo nedbalostním jednáním, úmyslně prodlužuje, udržuje, případně i rozvíjí. Může se například jednat o situaci, kdy se pachatel, nesnaží se odčerpát vodu ze svého zaplaveného suterénu po povodních.

Za zmínku stojí poznamenat, že z ustanovení § 210 odst. 2 lze dovodit, že může nastat ohrožení i jiných zájmů chráněných trestním zákoníkem než jen majetkových vztahů na úseku pojištění. Je již knižním příkladem následující případ. Pokud pachatel zapálí svůj dům, vyvstává nebezpečí, že se plameny větrem přenesou na sousední nemovitosti. Jednočinný souběh § 210 odst. 2 a § 272 trestního zákoníku je vyloučen.⁶⁴

V základní skutkové podstatě trestného činu obecného ohrožení § 272 odst. 1 trestního zákoníku se trestá mimo jiné úmyslné vydání cizího majetku v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že pachatel zapříčiní požár, nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny, nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil, nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání třemi až osmi lety odnětí svobody.

---

⁶⁴ Šámal, P.: Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 473.

Jistě lze uvažovat o tom, že pokud dojde u pachatele v zájmu získání pojistného plnění ještě k naplnění skutkové podstaty trestného činu obecného ohrožení, pak půjde o právní kvalifikaci § 272 odst. 3 trestního zákoníku za předpokladu způsobení škody velkého rozsahu.

Pokud k takovému rozsahu škody nedojde, pak by bylo vhodné ještě doplnit v § 42 trestního zákoníku možnost uložení přísnějšího trestu z důvodu zvláštní přitěžující okolnosti.

V § 210 odst. 2 je pojistnou událostí míněna skutečnost, s níž se spojuje vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojištěnému plnění. Na rozdíl od § 272 trestního zákoníku se nevypočítávají žádné druhy nebezpečných situací (požár, škodlivý účinek elektřiny, atd.). Účastníci smluvního vztahu, tedy pojistné smlouvy, se mohou dohodnout na velmi rozsáhlém objemu situací, které budou považovány za pojistnou událost. Zde zákonodárce postupoval jistě uvážlivě. Protože nikdy nelze předem v právním předpisu kodifikovat kompletně všechny situace, tedy zpracovat jejich taxativní výčet. Také by nebylo na místě uvádět jen demonstrativní případy. Proto lze považovat za správné v daném případě vycházet pouze z pojmu „pojistná událost“, který judikatura vykládá.

3. 2. 3. Pachatel pojistného podvodu

Protože skutková podstata pojistného podvodu zahrnuje dvě základní skutkové podstaty, musíme se věnovat zvlášť oběma těmto skutkovým podstatám.

Pachatelem pojistného podvodu podle § 210 odst. 1 může být kterákoli fyzická nebo právnická osoba (srov. § 7 topo). Může to být především kterýkoli z účastníků pojistné smlouvy (pojistník či pojistitel). V praxi jím bude zpravidla pojistník nebo pojištěný, kterým přímo § 14 zák. č. 37/2004 Sb., ukládá povinnost odpovědět pravdivě a úplně na všechny písemné dotazy pojistitele týkající se sjednaného soukromého pojištění. To platí i v případě, že jde o změnu soukromého pojištění. Stejnou povinnost má pojistitel vůči pojistníkovi a pojištěnému.

Pojištěný bude také nejčastěji pachatelem v souvislosti s likvidací pojistné události nebo při uplatnění práva na plnění práva na plnění z pojištění či jiné obdobné plnění.

Pachatelem však může být i jiná osoba, která uvedla nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo zamlčela podstatné údaje v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy, v souvislosti s likvidací pojistné události nebo při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění. Může to být také některý z pojišťovacích zprostředkovatelů nebo samotný likvidátor pojistných událostí.

Tím § 210 odst 1 umožňuje postihovat i osoby, které nejsou přímými účastníky pojistného vztahu, ale jsou typickými subjekty dopouštějícími se této trestné činnosti (například zmocněnce účastníků, popřípadě další osoby podílející se zejména na likvidaci nebo uplatnění práva na pojistné plnění).⁶⁵

Pachatelem pojistného podvodu podle § 210 odst. 2 může být také kterákoli fyzická nebo právnická osoba (srov. § 7 topo). Zpravidla to bude pojištěný, ale může to být i pojistník nebo osoba zcela jiná, která úmyslně vyvolá nebo předstírá nebo úmyslně udržuje stav vyvolaný pojistnou událostí, ať už v dohodě s pojištěným či bez takové dohody (motivem zde může být například snaha poškodit pojistitele – pojišťovnu).⁶⁶

Také v případě pojistného podvodu podle § 210 odst. 2 se setkáváme s relativně častými případy spolupachatelství. Příklad: Dva pachatelé pojistného podvodu fingují dopravní nehodu a následně jeden z nich uplatní právo na pojistné plnění u pojistitele. V tomto případě budou oba účastníci „dopravní nehody“ trestní za pojistný podvod ve formě spolupachatelství (§ 23, § 201 odst. 2 tr. zák.), a to i přesto, že smluvní stranou pojištění je jen jeden z nich. Pokud jeden ze spolupachatelů jedná v úmyslu umožnit druhému nahlášení pojistné události a uplatnit tak neoprávněně nárok na pojistné plnění z pojištění vozidla, bude trestný za spolupachatelství, nikoliv za pomoc k trestnému činu pojistného podvodu.

3. 2. 4. Subjektivní stránka pojistného podvodu

Z hlediska subjektivní stránky trestného činu je pojistný podvod podle § 210 odst. 1 a také podle § 210 odst. 2 spáchán v úmyslné formě zavinění. Na rozdíl od obecného trestného činu podvodu podle § 209 není třeba, shodně jako v případě pojistného podvodu podle § 209 odst. 1 požadovat k trestní odpovědnosti vznik škody nebo

---

⁶⁵ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník II. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2091-2092.

⁶⁶ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník II. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2094.

případné nemajetkové újmy. Úmysl pachatele proto nemusí směřovat k jejímu způsobení, i když tomu zpravidla tak bude.

Trestný čin pojistného podvodu podle § 210 odst. 2 je dokonán již samotným vyvoláním pojistné události nebo udržováním stavu vyvolaného pojistnou událostí, i když ke škodě na cizím majetku nedošlo, neboť pojistné plnění nebylo vyplaceno. K dokonání trestného činu tedy dojde i bez uplatnění nároku na jeho plnění. Vždy však musí být dán úmysl pachatele směřující ke zvýšení vzniklé škody v případě druhé alternativy uvedené v § 210 odst. 2. trestního zákoníku.

Úmysl v ustanovení § 210 odst. 2 přesahuje objektivní stránku trestného činu, neboť pachatel jedná v tzv. druhém úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch. Zákon zde nespécifikuje povahu prospěchu, a proto může jít o prospěch majetkový i nemajetkový. V praxi však vzhledem k tomu, že jde o pojistný podvod, půjde především o majetkový prospěch ve formě plnění z pojištění nebo jiného obdobného plnění, a to ať už pro pachatele nebo jinou osobu.⁶⁷

Chybí-li v usnesení o zahájení trestního stíhání pro trestný čin pojistného podvodu podle § 210 tr. zák. popis okolností naplňujících subjektivní stránku tohoto trestného činu, jde o podstatnou vadu řízení ve smyslu § 258 odst. 1 písm. a) tr. řádu, která předcházela rozsudku soudu prvního stupně. Taková vada je přitom procesní vadou přípravného řízení, která je v řízení před soudem důvodem pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření [např. § 188 odst. 1 písm. e), § 260 tr. řádu] – č. 36/2006 Sb. rozh. tr.

3. 3. K okolnostem zvláště přitěžujícím

Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby stanovil zákonodárce u trestného činu pojistného podvodu stejně jako u „obecné“ skutkové podstaty podvodu podle § 209. Jsou jimi jednak způsobení vyšší škody, a to tzv. „větší škody“ v ustanovení § 210 odst. 4, „značné škody“ v ustanovení § 210 odst. 5 písm. d) a „škody velkého rozsahu“ v § 210 odst. 6 písm. a). Dále to je speciální recidiva v ustanovení § 210 odst. 3, spáchání trestného činu pachatelem jako členem organizované skupiny v § 210 odst. 5

---

⁶⁷ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník II. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2094.

písm. a), respektive jako osobou, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného § 210 odst. 5 písm. b). Nakonec, nejpřísněji je trestný pachatel, který spáchal pojistný podvod v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady, teroru či teroristického útoku.

K těmto otázkám jsem se vyjádřil při rozboru skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák.

3. 4. Formy trestné činnosti

Pojistný podvod podle § 210 je tzv. předčasně dokonáným trestným činem. Tímto pojmem označujeme právní fikci spočívající v tom, že čin, který je materiálně (fakticky) přípravou nebo pokusem, zákon právně kriminalizuje jako delikt dokonáný (například opatření si razítka soudu s vyobrazením státního znaku pro padělání veřejné listiny). Předčasně dokonané trestné činy mají speciální povahu, a tedy mají přednost před obecnými ustanoveními o přípravě nebo pokusu.⁶⁸

Pojistný podvod je předčasně dokonáným trestným činem proto, že kriminalizuje jednání, které samo o sobě je pouhou přípravou (například pachatel uvede v souvislosti s uzavíráním pojistné smlouvy nepravdivé údaje – tedy si materiálně jen připravuje prostředek ke spáchání trestného činu, tj. vylákání pojistného) jako dokonáný trestný čin. Při uvedené variantě k dokonání trestného činu vůbec není třeba, aby pojistná smlouva byla uzavřena nebo aby bylo vyplaceno pojistné. Trestný čin je tzv. předčasně dokonán již tím, že pachatel uvede nepravdivé (nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí).

U předčasně dokonáných trestných činů nejsou příprava ani pokus možné.

Stejně tak není možné dobrovolné upuštění od přečinu pojistného podvodu (§ 21 odst. 1, § 210 odst. 1), protože přípravné jednání je znakem základní skutkové podstaty podle § 210 odst. 1.).

---

⁶⁸ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 284.

Kapitola čtvrtá: Trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 trestního zákoníku

4. 1. Současná právní úprava

Trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 byl podobně jako trestný čin pojistného podvodu podle § 210 součástí trestního zákona z roku 1961 od jeho novely provedené zákonem č. 253/1997 Sb. Jeho zařazení sledovalo stejné cíle jako zařazení pojistného podvodu, tj. snahu postihnout zvláštní případy podvodných jednání na úseku úvěrových vztahů. Jeho účelem je postihnout klamavé poskytování údajů nebo zamlčení podstatných údajů při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru.

Trestní zákoník z roku 2009 toto ustanovení převzal do rekodifikovaného zákona. Obdobně jako pojistný podvod a dotační podvod ustanovení o úvěrovém podvodu doplňuje ochranu poskytovanou obecným ustanovením § 209 o podvodu a je ve vztahu k tomuto ustanovení v poměru speciality.

Ustanovení § 211 se skládá ze dvou samostatných základních skutkových podstat (§ 211 odst. 1, § 211 odst. 2), ke kterým se připínají čtyři kvalifikované skutkové podstaty a v posledním sedmém odstavci příslušného ustanovení se uvádí, že příprava těchto trestných činů je trestná.

Z hlediska trestních sazeb uvedených v ustanovení § 211 je trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, § 211 odst. 2, § 211 odst. 3 a § 211 odst. 4 přečinem (§ 14 odst. 2), trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 5 zločinem (§ 14 odst. 3) a trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 6 zvláště závažným zločinem (§ 14 odst. 3).

U základních skutkových podstat (§ 211 odst. 1, § 211 odst. 2 tr. zák.) se nevyžaduje způsobení škody, jako je tomu u trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák., ani obohacení pachatele či ně koho jiného. Postačí nepravdivé uvedení, resp. zatajení relevantních údajů pro úvěrovou smlouvu nebo při čerpání úvěru, anebo použití úvěru na jiný než sjednaný účel (ovšem v rozsahu finančních prostředků účelového úvěru). Stejně jako pojistný podvod a dotační podvod jde i v případě úvěrového podvodu o tzv. předčasně dokonaný trestný čin (podvod) ve stadiu přípravy.

Za zmínku stojí uvést, že zákonodárce do skutkové podstaty podle prvního odstavce § 211 doplnil slova „při čerpání úvěru“. Zde zákonodárce vycházel z toho, že některé úvěrové smlouvy vážou čerpání úvěru na splnění určitých podmínek. Z hlediska typové závažnosti zákonodárce odlišil skutkovou podstatu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 2 tr. zák., kde trestnost podmínil nikoliv malým rozsahem prostředků získaných účelovým úvěrem použitým na jiný než určený účel. K problému ustanovení § 211 odst. 2 srov. výklad dále.

K odůvodněnosti zavedení speciální skutkové podstaty úvěrového podvodu srov. přiměřeně náleží Ústavního soudu – svazek 21, č. 31 Sb. n. a u., k nutnosti pečlivě zvažovat v konkrétním případě materiální znak úvěrového podvodu, tj. konkrétní stupeň společenské škodlivosti (společenské závažnosti) srov. náleží Ústavního soudu svazek 53, č. 88 Sb. n. a u. Oba nálezy uvádím a rozebírám v partii 3. 1. 1. této práce.

Ustanovení § 211 odst. 2 se částečně překrývá se znaky trestného činu způsobení úpadku podle § 224 odst. 1 písm. c) tr. zák. Oproti úvěrovému podvodu zákonodárce u trestného činu způsobení úpadku kriminalizuje i nedbalostní jednání (hrubou nedbalost) a také užití úvěru „v hrubém nepoměru“ s jeho účelem (pro vymezení tohoto hrubého nepoměru nejsou uvedena žádná kritéria).⁶⁹

4. 2. Znaky skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 tr. zák.

4. 2. 1. Objekt trestného činu

Právním statkem úvěrového podvodu podle § 211 je zájem na ochraně majetku, v užším smyslu majetková práva a vztahy v rozsahu sjednávání úvěrových smluv a jejich účelového určení. Chráněn je i cizí majetek v oblasti úvěrování.⁷⁰

Vyjdeme-li ze shora rozvedených premis, že skutkovou podstatou trestného činu úvěrového podvodu, který je ve vztahu k trestnému činu obecného podvodu podle

⁶⁹ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2016, s. 321.

⁷⁰ Draščík, A. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 1. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1255.

aktuálně převládajícího pojetí trestným činem speciálním, je chráněn především zájem poskytovatelů úvěrů na získávání pravdivých informací podstatných pro poskytnutí nebo čerpání úvěru, a to navzdory svému systematickému zařazení mezi trestné činy proti majetku, dostáváme se k dalším bezprostředně souvisejícím problémům. Tím je především otázka pojmů úvěr a úvěrová smlouva, které použil zákonodárce ve formulaci trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 tr. zák., neboť tyto pojmy nemají stejný obsah.

Podrobněji se o vztahu úvěrového podvodu k obecné skutkové podstatě podvodu vyjadřuji v partii 4. 2. 7. této práce.

4. 2. 2. Objektivní stránka trestného činu pojistného podvodu

Platná právní úprava zní takto:

§ 211

Úvěrový podvod

(1) Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele, v nikoli malém rozsahu, použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(6) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b)spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(7) Příprava je trestná.

Zabýváme-li se objektivní stránkou delikventních jednání pojících se s podvody úvěrovými a subvenčními, zjišťujeme, že je shodná. Daná skutečnost opravňuje k zavedení jednotného způsobu ochrany instrumenty trestního práva. Rozdělování na samostatný „úvěrový podvod“ a „subvenční podvod“ pokrývající i podvodná jednání s dotacemi přispívá k nežádoucí kasuističnosti právní reglementace.

K trestnému činu podle § 211 odst. 1 tr. zák.:

Objektivní stránka úvěrového podvodu (§ 211 odst. 1) záleží v tom, že pachatel při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí.

Trestní právo v této skutkové podstatě limituje smluvní volnost stran.

Pokud jde o pojmy uvedení nepravdivých údajů, uvedení hrubě zkreslených údajů a o zmlčení podstatných údajů, můžeme odkázat na výklad stejných pojmů u obecné skutkové podstaty podvodu podle § 209 – srov. partii 2. 2. 2. této práce, kde uvedené pojmy rozebírám a komentuji. Na tomto místě uvádím jen to, co je typické pro úvěrový podvod.

Zákonodárce u úvěrového podvodu opět kvalifikuje předkládané údaje adjektivy „nepravdivé nebo hrubě zkreslující“. Pachatel musí uvést nepravdivé údaje stěžejní pro rozhodnutí o poskytnutí úvěru, nikoli každý nepravdivý údaj je trestný.⁷¹ V úvěrové praxi bankovních ústavů se běžně využívá předtištěných formulářů, které často obsahují členění na povinné a nepovinné údaje. Orientačně lze trestnost uvádění nepravdivých dat spojovat s údaji povinnými.⁷² U subvence si představme např. tuto situaci: ministerstvo zemědělství rozhodne o přidělení plnění na obnovu zemědělské výroby v lokalitě, jež byla zasažena přírodní katastrofou. Prostředky mají dostat všichni zemědělci ze stanoveného území. O subvenci se sice musí žádat, nicméně v případě kalamity budou podmínky řízení výrazně zjednodušeny, bude se presumovat vzniklá škoda na zemědělských pozemcích. Pachatel, v lokalitě hospodařící zemědělec, využije presumpce, a přestože jeho nemovitosti a technika nebyly nijak poškozeny, zažádá o

⁷¹ Herczeg, J.: K pojmu „úvěru“ u trestného činu úvěrového podvodu. Trestní právo, č. 1/2004, s. 3.

⁷² Šámal, P.: Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 476.

subvenci. Hrubě zkreslující údaje pachatel předkládá třeba v listinných podkladech týkajících se oceňovaných nemovitostí sloužících jako předmět zástavy.

Za nepravdivé údaje jsou považovány takové údaje, jejichž obsah v zásadních směrech vůbec neodpovídá skutečnému stavu, o němž je podávána informace v procesu sjednávání úvěrové smlouvy. V praxi se vyskytly i úvahy a pochybnosti, jaký je rozdíl mezi „nepravdivým údajem“ a „nesprávným údajem“, neboť termín „nesprávný údaj“ se vyskytoval v některých nařízeních státních orgánů a orgánů veřejné správy a ve stanoviscích poskytujících orgánům činným v trestním řízení v souvislosti s prověřováním oznámení týkajících se poskytnuté dotace či subvence.⁷³ K výkladu obou těchto pojmů je možné souhlasit s výkladem Nejvyššího státního zastupitelství k tomuto znaku skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 tr. zák., které ve svém výkladovém stanovisku uvedlo, že každý nepravdivý údaj je údajem nesprávným, oproti tomu ne každý nesprávný údaj je nepravdivý, byť jsou oba v rozporu se skutečností. Rozdíl v obsahu těchto pojmů je však v subjektivním vztahu k určitému údaji ze strany toho, kdo takový údaj uvádí. Údaj nesprávný je údaj chybný, přičemž ten, kdo jej uvádí, si rozporu se skutečností nemusí být vědom. Naproti tomu údaj nepravdivý, je nejen nesprávný, ale jde současně i o údaj klamný, obsahující lež, tj. vědomě projevenou nepravdu. Pouze takový vědomě lživý údaj o rozhodné skutečnosti je třeba považovat za nepravdivý údaj ve smyslu ustanovení § 211 odst. 1 tr. zák. Tento trestný čin je speciální skutkovou podstatou ve vztahu k obecnému trestnému činu podvodu podle § 209 a při prokazování jeho subjektivní stránky je třeba vycházet z toho, že podstatou jednání je uvedení v omyl, a to alternativními způsoby jednání uvedenými v odst. 1 cit. ustanovení, a proto je nutné prokázat, že pachatel úmyslně a vědomě předstíral okolnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem věci.⁷⁴

V praxi byl dále řešen i případ, zda se zákonný znak „uvedení nepravdivých údajů“ dle odst. 1 ustanovení § 211 vztahuje pouze k údajům obsaženým v úvěrové smlouvě, či zda se vztahuje i na další, tzv. pomocné materiály, které byly při sjednávání úvěrové smlouvy předloženy. V konkrétním případě se jednalo o věc, ve které obviněný při žádosti o poskytnutí úvěru uvedl nepravdivé informace o tom, že je zaměstnán jako dělník u společnosti s čistým měsíčním příjmem ve výši 18 000 Kč, ačkoli u této

---

⁷³ Srov. např. § 3 odst. 3 nařízení vlády č. 24/1999 Sb.

⁷⁴ Srov. Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství Vykl. č. 7/2000.

společnosti nikdy nepracoval, a po ověření žádosti o poskytnutí úvěru mu nebyl požadovaný úvěr poskytnut. V rámci obhajoby obviněný namítal, že odpovědnost za trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b tr. zákona může vzniknout pouze v návaznosti na smlouvu o úvěru a nikoli v návaznosti na jiné smlouvy či dokumenty. Pokud by se tak stalo, jednalo by se o rozšiřující výklad podmínek trestnosti, který je nepřípustný. Ve svém usnesení, kterým odmítl dovolání obviněného, Nejvyšší soud poukázal na ustálenou judikaturu k ustanovení § 250b odst. 1 s tím, že za sjednávání úvěrové smlouvy je třeba považovat postup při jejím uzavírání, tedy celý proces jejího sjednávání. Trestní odpovědnost pachatele za uvedení nepravdivých údajů je tedy dána nejen v případě, kdy pachatel takové údaje uvede (popř. je sdělí, poskytne či doloží apod.) v úvěrové smlouvě samotné, ale i tehdy, jestliže je úmyslně uvede, sdělí, poskytne nebo doloží v některém z tzv. pomocných dokumentů, které byly předloženy v průběhu procesu jejího sjednávání.⁷⁵ Hrubě zkreslené údaje jsou takové, které mylně nebo neúplně informují o podstatných a důležitých okolnostech pro uzavření úvěrové smlouvy, čímž mohou zásadně ovlivnit rozhodování o poskytnutí finančních prostředků na základě úvěrové smlouvy.

Také zamlčování podstatných údajů se stíhá prostředky trestního práva. Pachatel si je vědom, že kdyby banka znala údaje, které zamlčuje, úvěr by mu poskytnut nebyl vůbec anebo by jej získal za mnohem méně výhodných podmínek.

K zamlčení podstatných údajů dojde tehdy, pokud jsou zamlčeny údaje podstatné a rozhodující, tedy takové, které by vedly k tomu, pokud by byly známy druhé straně, že by nedošlo k uzavření úvěrové smlouvy buď vůbec a nebo za podstatně méně výhodnějších podmínek pro tu stranu, která takové podstatné údaje zamlčela.

Z uvedeného je zřejmé, že ne každý údaj, o němž je v procesu sjednávání úvěrové smlouvy podávána informace, a o kterém se následně zjistí, že je nepravdivý, zkreslený nebo byl zamlčen, má za následek trestní odpovědnost trestným činem úvěrového podvodu podle § 211 odst.1. Musí jít vždy o takový údaj, který je podstatný či důležitý pro ovlivnění rozhodnutí o poskytnutí finančních prostředků. Za takový údaj je možné považovat např. okolnost, že na žadatele o úvěr – právnickou osobu byl podán návrh na prohlášení konkursu.

---

⁷⁵ Srov. č. 36/2009 Sb. rozh. tr.

Identicky s pojistným podvodem se nezavádí výslovná regulace využívání omylu poskytovatele úvěru. Vzhledem ke skutečnosti, že např. při rozhodování poskytovatele o přidělení úvěru se vychází z listinných podkladů zaslaných žadatelem a o žádosti probíhá administrativní řízení, nenapadá mne situace, kdyby se pachatel mohl dopustit trestného činu podle § 211 trest. zák. využitím omylu. Všechna jeho potenciální jednání se dají podřadit pod „uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslujících údajů“.

Sjednávání úvěrové smlouvy je postup při jejím uzavírání včetně všech souvisejících jednání, která uzavírání úvěrové smlouvy provázejí. Znak „při sjednávání smlouvy“ se v aplikační praxi soudů vykládá velmi extenzivně, jelikož se pod něj podřazují i kupř. související sjednání zajištění pohledávky z poskytnutého úvěru, zastavení pohledávky či zástavní smlouvy k věcem nemovitým i movitým. V komparaci s pojistným podvodem se v normativní dikci § 211 odst. 1 tr. zák. nezakotvuje stíhání falešných či zkreslujících údajů při uplatňování nároku na plnění ze smlouvy. Podle autorova názoru zákonodárce patrně počítal s tím, že na rozdíl od pojistné smlouvy má smlouva úvěrová spíše jednorázový charakter. Již v okamžiku uzavření smlouvy banka poskytne úvěrové plnění. V případě pachatelova zájmu získat další plnění bude uzavřena další úvěrová smlouva či podána další žádost o subvenci nebo dotaci. Poněvadž sjednávání smlouvy a uplatňování nároku na plnění se časově překrývá, upustil zákonodárce od samostatné trestněprávní ochrany proti podvodným jednáním při předkládání nároku na plnění z úvěrové smlouvy.

Pojem úvěr, sjednávání úvěru, čerpání úvěru trestní zákoník nevymezuje. Úvěrem se rozumí pouze úvěr poskytnutý na základě úvěrové smlouvy upravené v občanském zákoníku (§ 2395 až 2400). Úvěrovou smlouvou není např. smlouva o zápůjčce podle občanského zákoníku nebo smlouva o poskytování zboží a služeb na základě tzv. odložených plateb – např. tzv. leasing. Úvěrem ve smyslu § 211 tr. zák. se rozumí zejména úvěr poskytnutý bankou, ale ustanovení se použije i na případy, kdy poskytovatelem úvěru (věřitelem) ze smlouvy o úvěru není banka, nýbrž jiný subjekt poskytovající v rámci svého předmětu podnikání úvěry (například družstevní záložny, stavební spořitelny) nebo i jiné subjekty, pokud poskytnou úvěr na základě smlouvy o úvěru (č. 6/2004 – II. Sb. rozh. tr. Poskytování úvěrů je vedle přijímání vkladů od veřejnosti je ovšem základní činností banky. Podle § 2 písm. b) zák. č. 21/1992 Sb., o bankách, se úvěrem rozumí dočasné poskytnutí finančních prostředků.

Úvěr je právní institut upravený v ustanovení § 2395 a násl. obč. zák. Smlouva o úvěru na rozdíl od zápůjčky, k jejímuž vzniku je nutné reálné předání věci zapůjčitele vydlužiteli, vzniká již samotným uzavřením smlouvy mezi úvěrujícím (věřitelem) a úvěrovaným (dlužníkem). Předmětem smlouvy o úvěru mohou být pouze peněžní prostředky a jejím charakteristickým rysem je povinnost úvěrovaného vrátit půjčené prostředky spolu s úroky (u zápůjčky úroky mohou, ale nemusí být sjednány).

Podle praxe (č. 6/2004 – II. Sb. rozh. tr.) má povahu úvěrové smlouvy podle § 211 odst. 1 také smlouva o poskytnutí spotřebitelského úvěru, je-li jejím předmětem poskytnutí finančních prostředků na nákup zboží, nikoliv však tzv. odložená platba. Peněžní prostředky mohou být poskytnuty bez účelového určení nebo jen na určitý účel, což musí být ve smlouvě uvedeno. Jestliže byly peněžní prostředky poskytnuty úvěrovanému jen na určitý účel a úvěrovaný je použije na jiný účel, může úvěrující od smlouvy odstoupit a požadovat, aby úvěrovaný bez zbytečného odkladu vrátil, co od něho získal, i s úroky (§ 2400 obč. zák.). Úvěr bude poskytnut zpravidla bankou, není ovšem vyloučeno, aby úvěrujícím byl i jiný subjekt poskytující úvěry, například družstevní záložny nebo stavební spořitelny nebo jiný subjekt poskytující úvěr na základě „úvěrové smlouvy“. Zda jde o úvěrovou smlouvu ve smyslu § 211 odst. 1 tr. zák. si bude muset orgán činný v trestním řízení vyřešit jako tzv. předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 tr. řádu. Ustanovení § 211 lze aplikovat jen tehdy, pokud jsou peněžní prostředky poskytnuty na základě „úvěrové smlouvy“ ve smyslu uvedeném shora. Podvodná jednání vztahující se k zápůjčce podle § 2390 NOZ nebo výpůjčce (§ 2193) či výproše (§ 2189 NOZ) nebo tzv. nepojmenované smlouvě podle § 1746 odst. 2 NOZ se posoudí podle obecné úpravy podvodu podle § 209 tr. zák.

Čerpáním úvěru je vybrání poskytnutých peněžních prostředků úvěrovaným, a to jednorázové i postupné.

Soudní praxe přinesla v průběhu let ještě další nejednotná a mnohdy rozporná rozhodnutí ohledně výše škody u podvodného jednání spočívajícího ve vylákání bankovního úvěru. Patrně nejednotnost praxe setrvala v těch případech, kdy pachatel trestného činu právě podvodným způsobem vylákal, peněžní prostředky zpravidla od finančních ústavů, z nichž vrátil pouze mnohdy malou část. Soudy při svém rozhodování takovou situaci řešily mnohdy tak, že snížily celkový rozsah způsobené

škody o uhrazené částky. Přitom nevzaly v úvahu dokonání tohoto trestného činu již samotným podvodným vylákáním předmětných peněžních prostředků.

Pochopitelně tento způsob snížení rozsahu škody se mnohdy projevil v použití mírnější právní kvalifikace, tedy pro pachatele příznivější. Na tuto situaci reagoval Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí, kde dospěl k jednoznačnému závěru, že v těchto případech je způsobenou škodou celá tato peněžní částka. Tedy bez ohledu na to zda pachatel později poškozenému vylákané peníze nebo jejich část vrátil. Takovéto vrácení či částečnou úhradu je třeba považovat jen za náhradu způsobené škody nebo jejich části, což může mít význam pouze při rozhodování o trestu a náhradě škody.⁷⁶

Některým z dalších příkladů, kdy rozporuplná a nejednotná soudní praxe řešila různě problém vzniku a výše škody prostřednictvím spácháním trestného činu podvodu podle § 209 trestního zákoníku, bylo hodnocení existence a významu zajišťovacích institutů, které pachatel poskytl v souvislosti se získáním finančních prostředků. Tato trestná činnost směřovala především ve vztahu k finančnímu ústavu, kdy pachatele tímto způsobem nabídl a řešil zajištění svých závazků z úvěrové smlouvy. Nejednotnost soudní praxe se projevovala tak, že při rozhodování o výši škody dospěly některé soudy k závěru, že v případě, kdy je úvěr zajištěn takovou hodnotou zástavy, která umožňuje věřiteli dosáhnout její realizaci ve smyslu příslušných ustanovení občanského zákoníku získání dlužné částky zpět, nemůže být naplněna skutková podstata tohoto trestného činu.

K této situaci v soudním rozhodování přispěl též svého času i Nejvyšší soud ČR, který opakovaně ve svých některých rozhodnutích vyslovil shodný právní názor.⁷⁷ Tedy, že v případě, kdy je úvěr zajištěn takovou hodnotou zástavy, která umožňuje věřiteli dosáhnout její realizaci vrácení dlužné částky zpět, nemůže se jednat o trestný čin podvodu, neboť zde neexistuje jeden ze základních zákonných znaků tohoto trestného činu – způsobená škoda.

Protože šlo o zjevnou nejednotnost, bylo nakonec v judikatuře Nejvyššího soudu přistoupeno ke sjednocujícímu rozhodnutí, které bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 9/2005. Nejvyšší soud se zde neztotožnil s právními názory vyjádřenými ve všech výše uvedených rozhodnutích s odůvodněním, že

---

⁷⁶ Srov. č. 32/2004 Sb. rozh. tr.

⁷⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tz 164/1999 a 8 Tz 303/2002.

existence zástavy, jejíž hodnota byla stejná (nebo i vyšší) jako výše poskytnutého úvěru, sama o sobě nemůže vést k závěru, že nedošlo ke vzniku škody na cizím majetku. Nejvyšší soud konstatoval, že pokud je při uzavírání úvěrové smlouvy současně obviněným poskytnuta zástava za účelem zajištění úvěru uzavřena zástavní smlouva, je trestný čin podvodu spáchán i za předpokladu, když dlužník byl srozuměn s tím, že hodnota zástavy, kterou byl úvěr zajištěn, je stejná nebo vyšší, než je výše poskytnutého úvěru. Poskytnutí takové zástavy není rozhodné proto, že trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku byl dokonán v době, kdy byl úvěr vyplacen.

Zástavní právo v případě realizace zástavy v důsledku neuhrazení závazku jako škody vzniklé trestným činem slouží pouze jako náhrada této škody. Z uvedeného rozhodnutí dále vyplývá, že tyto závěry platí obdobně i tehdy, jestliže byl podvodně vylákán úvěr za použití jiných zajišťovacích institutů, např. ručení a podobně. Trestný čin podvodu podle § 209 spáchaný vylákáním úvěru, v úmyslu tento řádně nesplácet, v době do 31. 12. 1997 (tedy v době před účinností trestního zákoníku z roku 2010), byl tedy z hlediska vzniku škody dokonán již tím, že banka vyplatila pachateli peníze na podkladě nepravdivých nebo zamlčených skutečností a zástavní právo, v případě zpeněžení zástavy, slouží jako náhrada škody způsobené již dokonáním trestným činem podvodu a na jeho realizaci není možné vázat posouzení otázky vzniku škody jako jednoho ze základních znaků skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 (podle trestního zákona z roku 1961). Citované rozhodnutí lze samozřejmě aplikovat i na podvodné vylákání ostatních peněžních prostředků než jen z úvěru (např. z půjčky), příp. i vylákání věci.

Je však třeba uvést, že toto rozhodnutí Nejvyššího soudu není zcela v souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 558/01 z 25. 11. 2003 (svazek 31 č. 136 Sb. n. a u.), který se, mimo jiné, rovněž zabývá otázkou významu zástavy pro trestní odpovědnost za trestný čin podvodu v souvislosti s čerpáním a následným nesplacením úvěru.

V posuzovaném konkrétním případě byl stěžovatel uznán vinným spácháním trestného činu podvodu za skutek spočívající stručně shrnuto v tom, že jako jednatel společnosti s ručením omezeným ve vzájemné součinnosti s dalším spolupachatelem, kterého zplnomocnil, se v úmyslu získat finanční prostředky podílel na přípravě a uzavření úvěrových smluv s bankou a poté „předstírajíc bance uzavírání smluv o

dodávce zboží a služeb nechával z úvěrových účtů provádět platby dodavatelům a po proplacení faktur od smluv odstoupil a peníze v hotovosti, popřípadě poukazem na účet od dodavatele odčerpal, čímž způsobil bance škodu nejméně ve výši 24 301 942, 50 Kč.“

Skutek se stal v roce 1996, tedy v době, kdy byl platný a účinný trestní zákon z roku 1961 v původní podobě, tedy takové, že znal jen obecnou skutkovou podstatu podvodu podle § 250 tr. zák. z roku 1961.⁷⁸ O skutku se rozhodovalo ale již v době, kdy po novele trestního zákona byl součástí trestního zákoníku speciální trestný čin podle § 250b tr. zák., který umožnil postih širšího okruhu spáchaných skutků, než tomu bylo u původní právní úpravy podle § 250 tr. zák., čili novější právní úprava pro pachatele nebyla příznivější. Je tomu tak v důsledku legislativně technické konstrukce, která povýšila přípravné jednání na dokonany trestný čin. Tím došlo obecně k rozšíření podmínek trestnosti.

Jakkoli se skutek stal za účinnosti právní úpravy, která již není platná ani účinná, jde o obecný problém, a to vztah zástavního práva a jeho vlivu na výši škody způsobenou podvodem a dále na otázku, zda pachatel, který má úvěr zajištěn zástavou, takovou škodu úmyslně způsobil. A to je důvodem pro to, abych se judikátem Ústavního soudu zabýval podrobněji.

Ve věci rozhodoval krajský soud jako soud prvního stupně a Vrchní soud v Praze jako soud odvolací.

Krajský soud jako soud prvního stupně zaujal názor, že možnost vzniku škody nelze vázat na skutečnost, zda je či není uzavřena zástavní smlouva. Soud určil výši škody způsobené údajným podvodným vylákáním úvěru bez ohledu na to, že nebyly realizovány zástavy, jejichž hodnota převyšovala výši poskytnutých úvěrů. Krajský soud uvedl, že stěžovatel nejednal v úmyslu uzavřít řádné úvěrové smlouvy, při jednání s bankou tuto uváděl v omyl, jednal v podvodném úmyslu a uzavření smlouvy bylo použito jen jako prostředek získat ke škodě banky volné finanční prostředky. Škoda

---

⁷⁸ Zákonné znění skutkové podstaty podvodu účinné v době spáchání skutku bylo následující: Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude potrestán každý, kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl nebo využije něčího omylu, a způsobí tak na cizím majetku škodu nejméně jeden milion Kč (§ 250 odst. 1, 4 a § 89 odst. 14 tr. zák. ve znění účinném do 31. 12. 1997, ve znění nařízení vlády č. 464/1991 Sb., o stanovení nejnižší měsíční mzdy pro účely trestního zákona).

bance vznikla již v okamžiku, kdy byly prostředky uvolněny pro určitý účel, který byl předstírán, a tyto prostředky poté, co byly mimo kontrolu banky, byly použity za jiným účelem, než který byl deklarován v průběhu uzavírání úvěrových smluv a v průběhu čerpání úvěru. Pro posuzování vzniku škody proto není rozhodující termín splatnosti poskytnutých úvěrů.

Oproti tomu Vrchní soud v Praze jako soud odvolací vycházel z názoru, že škoda v případě úvěrové smlouvy jištěné zástavou musí být stanovena i s ohledem na hodnotu zástavy, avšak konstatoval, že v tomto konkrétním případě je hodnota zástavy zanedbatelná. Konstatoval, že zastavené nemovitosti v době uzavírání zástavních smluv zdaleka nedosahovaly hodnoty poskytnutých úvěrů.

Lze tedy konstatovat, že soud prvního stupně a soud druhého stupně se zásadně lišily v otázce důležité pro rozhodnutí o vině.

Ústavní soud v odůvodnění rozhodnutí uvádí, že v projednávané věci pominuly obecné soudy povahu tohoto věcného práva k cizí věci, nezohlednily ujednání obsažené v úvěrové smlouvě, a tím zcela přehlédly povahu primárního základního vztahu, na který aplikovaly trestně právní postih. Úvěrová smlouva a na ní akcesoricky závislá smlouva zástavní, se řídily obchodním zákoníkem, jehož normativní povaha je při vymezení obsahu právních vztahů (vzájemných práv a povinností), charakterizována vysokým stupněm uplatnění autonomie vůle smluvních stran. Obsah právního vztahu, jehož prvky jsou trestněprávně chráněny, je zde vymezen vůlí smluvních stran, jež může mít v některých případech pouze konkludentní podobu. Proto, i při respektování veřejnoprávní povahy trestního práva, je nutno trvat na tom, že veškeré úvahy týkající se práv a povinností kontrahentů, by měly mít podklad v konkrétním obsahu konkrétní smlouvy. V opačném případě dochází k nepřipustnému veřejnoprávnímu zásahu do soukromoprávního vztahu. Soudy tedy nezohlednily ujednání obsažená v úvěrové smlouvě, z nichž vyplývá, že banka byla oprávněna zahájit kroky ke zpeněžení zástavy již v okamžiku, kdy úvěry přestaly být spláceny – tedy dávno před okamžikem, kdy nastaly materiální podmínky trestnosti, přičemž její cena mohla zmenšovat výši způsobené škody. Ústavní soud tak má za to, že právní řád, byť vnitřně diferencovaný, tvoří jednotu a jako s takovým je třeba s ním zacházet při aplikaci jednotlivých ustanovení a institutů. Proto, pokud jde o naplnění objektivních znaků trestného činu podvodu, při promítnutí principu trestněprávní represe jako posledního prostředku

„ultima ratio“ nemůže být ignorována obchodně právní stránka věci. V opačném případě dochází k nepřipustnému veřejnoprávnímu zásahu do soukromoprávního vztahu.⁷⁹

Pokud jde o zjištění výše škody v tomto údajně podvodném jednání, Ústavní soud uvádí, že výše škody musí být předmětem spolehlivého dokazování. Vliv bude mít například i výtěžek nedobrovolné dražby. Teprve ve vztahu ke spolehlivě vyčíslené minimální výši škody bylo možno náležitě posuzovat zavinění stěžovatele k tomuto znaku skutkové podstaty.

Z uvedeného je zřejmé, že Ústavní soud, na rozdíl od krajského soudu, nespojuje otázku trestní odpovědnosti a dokonání trestného činu podvodu podle § 209 s okamžikem, kdy banka vyplatila peníze, ale až s okamžikem, kdy pachatel přestal úvěr splácet a hodnotu zpeněžené zástavy považuje za okolnost, která mohla ovlivnit výši způsobené škody, a nikoli jen za náhradu škody. Přiklonil se tak k výše uvedeným závěrům některých senátů jak Vrchního soudu, tak i Nejvyššího soudu, které existenci zástavy hodnotily obdobným způsobem, jak jsem zmínil výše.

S citovaným nálezem Ústavního soudu i s jeho odůvodněním souhlasím.

Soudní praxe je ovšem stále nejednotná v tomto směru. Neboť se vyskytují případy, kdy soudy ve svých rozhodnutích zohledňují, že je úvěr či půjčka jištěna takovou zástavou, jejíž výše umožňuje, aby byl věřitel beze zbytku z takové zástavy uspokojen a tuto okolnost zohlednit ve svém rozhodování. Jedním z takových rozhodnutí je i usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 8. 2008 sp. zn. 11 Tdo 508/2008, které opětovně požaduje, aby v případě, pokud je půjčka (úvěr) zajištěna zástavou, orgány činné v trestním řízení zjišťovaly její tržní cenu a prodejnost, popřípadě i důvod, proč nárok věřitele nebyl uspokojen výtěžkem z prodeje zástavy. Svůj požadavek odůvodnil soud tím, že pokud by byla hodnota zástavy vyšší než hodnota zajištěného závazku, měl by zástavní věřitel, pokud by závazek nebyl splněn, vždy možnost získat jeho hodnotu zpět realizací zástavního práva. Vycházeje z toho, tedy dospívá Nejvyšší soud ČR k závěru, že za takové okolnosti by tedy nedošlo v důsledku jednání obviněného ke vzniku škody na cizím majetku, což je znakem skutkové podstaty trestného činu podvodu.

---

⁷⁹ Srov. náleze Ústavního soudu I. ÚS 558/2001 ze dne 25. 11. 2003, svazek 31, č. 136 Sb. n. a u. (s. 216-217).

Je tedy zjevné, že výše uváděný nálezn Ústavního soudu nadále ovlivňuje rozhodování v těchto věcech u řady obecných soudů.

Jiné rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, v témže senátu, ve svém dalším rozhodnutí⁸⁰ posunul řešení problému zástavy do roviny materiální podmínky, to jest vyšší trestnosti činu. V této souvislosti dospěl k závěru, že pokud pachatel podvodně získaný úvěr nebo půjčku zajistil zástavou, jejíž hodnota věřiteli skutečně umožňovala dosáhnout její realizací získání dlužné částky zpět, může mít tato okolnost význam pro posouzení materiální podmínky vyšší trestnosti posuzovaného činu. Zároveň pak ovlivní úvahy soudu, zda okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, spočívající např. ve způsobení škody velkého rozsahu, pro svou závažnost podstatně zvyšuje společenskou škodlivost, dříve společenskou nebezpečnost.

K trestnému činu podle § 211 odst. 2 tr. zák.:

Objektivní stránka trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 2 spočívá v tom, že pachatel bez souhlasu věřitele v nikoli malém rozsahu použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.

Jak již výše uvedeno, jde o samostatnou skutkovou podstatu, která se, na rozdíl od skutkové podstaty v § 211 odst. 1, vztahuje jen na účelové úvěry. Účelový úvěr spočívá v tom, že dlužník nemůže poskytnuté finanční prostředky použít k jakémukoli účelu podle svého uvážení, ale v jejich použití je vázán omezením vyplývajícím z úvěrové smlouvy, kde také musí být výslovně stanoveno. Pokud takové omezení v úvěrové smlouvě schází, nejde o účelový úvěr a nepřipadá v úvahu trestní odpovědnost dle § 211 odst. 2. Stanovisko věřitele k použití prostředků z úvěru je proto třeba vždy zjišťovat. V praxi se vyskytl i případ, kdy soudy považovaly finanční prostředky poskytnuté podnikateli ze státního rozpočtu na stanovený účel za cizí svěřenou věc a jejich úmyslné a svévolné použití k jinému, než určenému účelu, kvalifikovaly jako trestný čin zpronevěry. Takovou právní kvalifikaci odmítl Nejvyšší soud s tím, že se nemůže jednat o tento trestný čin, ale od 1. 1. 1998 může jít o trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b odst. 2.⁸¹

---

⁸⁰Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2007, sp. zn. 11 Tdo 760/2007.

⁸¹ Srov. č. 55/2003 Sb. rozh. tr. Příklad se vztahuje k právní úpravě podle trestního zákona z roku 1961.

U této skutkové podstaty je následek (účinek) trestného činu vyjádřen kvantitativním hlediskem (oproti skutkové podstatě podle § 211 odst. 1). Zákon vyžaduje, aby použití peněžních prostředků získaných účelovým úvěrem na jiný než určený účel bylo provedeno v nikoli malém rozsahu, což s ohledem na vykládací pravidlo uvedené v ustanovení § 138 tr. zák. znamená v rozsahu nejméně 25 000 Kč. Jiná než finanční hlediska zde nemají význam.⁸²

Je ovšem třeba uvést, že ustanovení § 211 odst. 2 nevyžaduje způsobení škody, ale kriminalizuje nakládání s úvěrem v určité výši v rozporu s účelem, pro který byl úvěr poskytnut. To znamená, že výše poskytnutého (vyplaceného) úvěru automaticky není škodou způsobenou trestným činem, protože škodou je zmenšení majetku poškozeného. Ke zmenšení majetku poškozeného, který úvěr poskytl, nedochází samo o sobě tím, že dlužník úvěr použije na jiný než stanovený účel – dlužník úvěr dál splácí. Teprve, kdyby dlužník přestal úvěr splácet (nezaplatil), teprve potom vznikne škoda a podle výše této škody (větší škoda, značná škoda, škoda velkého rozsahu) bude takové jednání kriminalizováno podle kvalifikovaných skutkových podstat. Jinak řečeno, pokud je úvěr řádně splácen, byť byl použit k jinému, než stanovenému účelu, potom ke škoda na majetku věřitele (úvěrujícího) nedochází, protože ke zmenšení majetku nedošlo a o ušlém zisku také nelze za této situace hovořit, protože dlužník úvěr řádně splácí.

Použitím prostředků získaných účelovým úvěrem se rozumí vlastní spotřebování peněžních prostředků, poté co byly vyčerpány, na jiný než v úvěrové smlouvě uvedený určený účel. Na uvádění nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčování podstatných údajů při čerpání účelového úvěru se vztahuje trestní odpovědnost podle § 211 odst. 1.⁸³

Pachatel nemusí použít všechny prostředky z účelového úvěru k jinému než smluvně dovolenému účelu. Postačí použití i části prostředků odpovídající ekvivalentu 25 000 Kč a vyššímu z daného účelového úvěru.

---

⁸² Drašík, A. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 1. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1262.

⁸³ Drašík, A. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 1. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1262.

4. 2. 3. Pachatel úvěrového podvodu

Pachatelem trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 může být osoba fyzická i právnická (srov. § 7 topo). Může to být především kterýkoli z účastníků úvěrové smlouvy, tedy dlužník (úvěrovaný) i věřitel (úvěrující). Pachatelem úvěrového podvodu podle § 211, vzhledem ke smluvní povaze úvěru, jehož poskytnutí předchází proces sjednávání úvěrové smlouvy, může být i osoba jiná, odlišná od účastníka úvěrové smlouvy, která se bezprostředně i zprostředkovaně na sjednávání úvěrové smlouvy podílí a v souvislosti s tím uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, a to nejen v samotné úvěrové smlouvě, ale také v pomocných dokumentech.⁸⁴

Podle judikatury (č. 27/2001 Sb. rozh. tr.) pachatelem trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 tr. zák. spáchaného podvodným jednáním při sjednání úvěrové smlouvy může být pouze účastník takové smlouvy, např. dlužník nebo fyzická osoba jednající za dlužníka nebo za věřitele. Osoba, která účastníku úvěrové smlouvy pouze opatří potřebné nepravdivé podklady, může být jen pomocníkem, přičemž o pomoc půjde jen v případě, kdy jednání pachatele - účastníka úvěrové smlouvy - dosáhne stadia pokusu nebo dokonání trestného činu.

Totéž, co bylo řečeno ohledně trestného činu podle § 211 odst. 1 tr. zák. se týká i pachatele trestného činu podle § 211 odst. 2 tr. zák.

4. 2. 4. Subjektivní stránka úvěrového podvodu

Úvěrový podvod je trestným činem, který k trestnosti vyžaduje úmysl pachatele (srov. § 15), přičemž může postačovat i jen nepřímý úmysl. Úmysl zde též musí zahrnovat i nikoli malý rozsah použitých peněžních prostředků určených k jinému účelu bez vyjádřeného souhlasu věřitele (§ 211 odst. 2). Není rozhodné, zda pachatel jinak poskytnutý úvěr splácí řádně a že žádná škoda věřiteli nevznikne. Trestní zákoník zde uvaluje sankci na pachatele jen za pouhé ohrožení návratnosti poskytnutého účelového úvěru. I proto varuje Česká národní banka na svých internetových stránkách žadatele o úvěr, že k naplnění skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu, a tedy k jeho spáchání přitom postačí, uvede-li zájemce o poskytnutí úvěru úmyslně nepravdivé

---

⁸⁴ Drašík, A. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 1. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1261.

údaje, např. údaj o výši příjmu, již v průběhu sjednávání úvěrové smlouvy například na některém z pomocných dokumentů (např. žádosti o úvěr). Stejně tak k naplnění skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu postačí zamlčení podstatných údajů, např. o dalších podstatných závazcích, jež nevyplývají z předložených výpisů z dlužnických registrů.⁸⁵

Úmysl zahrnuje pouze uvedení klamavých údajů nebo zamlčení podstatných údajů, úmysl ke škodě se nevyžaduje a pachatel bude trestný, i když uvede nepravdivé údaje a bude úvěr splácet.

Trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 je úmyslným trestným činem. Protože k trestní odpovědnosti není třeba způsobení škody, nemusí ani úmysl pachatele ke škodě směřovat, i když tomu zpravidla tak bude. Jinak řečeno trestně odpovědný bude proto i pachatel, který získá úvěr za okolností uvedených v ustanovení § 211 odst.1, ale finanční prostředky řádně splácí. V takových případech však bude třeba náležitě zvažovat stupeň společenské škodlivosti činu z hledisek uvedených v § 39 odst. 2, § 12 odst. 2, aby nedocházelo k trestnímu postihu tam, kde není na místě. V souvislosti s tím se však objevily i pochybnosti, zda škoda vzniká již samotným vylákáním úvěru, a to v celé poskytnuté výši bez ohledu na splácení, anebo až samotným nesplácením úvěru. Rovněž touto otázkou se zabýval Nejvyšší soud ČR, který ve svém usnesení ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. 8 Tdo 143/2007, dospěl k závěru, že škoda v tomto případě vznikne až nesplácením úvěru.

Také trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 2 je úmyslným trestným činem. Vzhledem k tomu, že k trestní odpovědnosti v základních skutkových podstatách není třeba způsobení škody, nemusí proto ani úmysl pachatele ke škodě směřovat. Pachatel je proto trestný i v případě, že poskytnutý účelový úvěr, který použil k jiným účelům, řádně splatil či splácí, a tudíž žádná škoda na majetku nevznikla.

Tím se liší skutková podstata obecného podvodu od úvěrového podvodu. Úvěrový podvod spáchá pachatel již samotným použitím úvěru na jiný než stanovený účel.

---

⁸⁵ Česká národní banka. Upozornění pro veřejnost k možnosti naplnění skutkové podstaty trestného činu

úvěrového podvodu v souvislosti s uzavíráním úvěrové smlouvy. [cit. 2014-02-10]. dostupné na http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/upozorneni_pro_veřejnost/20131205_upozorneni_uzavir_uverova_smlouva.html.

Pachatel obecného podvodu naproti tomu nebude trestný za použití například zápůjčky k jinému účelu, trestný bude pouze za úmyslné vylákání peněz a jejich nevrácení. Kriminalizace přípravy spočívající v uvedení klamavých údajů nebo zamlčení podstatných údajů zůstává stejná jako v případě pojistného podvodu.

Jak jsem již uvedl, po subjektivní stránce trestného činu postačí úmysl nepřímý. Jak upozorňuje Drašík a kolektiv v komentáři k trestnímu zákoníku, časově se úmysl nekryje s okamžikem, kdy dochází k poskytnutí úvěru pachateli. Ve výroku o vině, tedy v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku, jímž byl pachatel uznán vinným trestným činem úvěrového podvodu spáchaným v nepřímém úmyslu, proto musí být uvedeny takové skutkové okolnosti, které odůvodňují existenci této formy úmyslného zavinění a umožňují jeho odlišení od zavinění v podobě vědomé nedbalosti podle § 16 odst. 1 písm. a) tr. zák.⁸⁶

4. 3. K okolnostem zvláště přitěžujícím

Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby stanovil zákonodárce u trestného činu úvěrového podvodu stejně jako u „obecné“ skutkové podstaty podvodu podle § 209. Jsou jimi v první řadě podvodná „úvěrová recidiva“, tj. pachatel spáchal čin uvedený v § 211 odst. 1 nebo § 211 odst. 2 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

Trestní odpovědnost je tu vázána na předchozí odsouzení nebo potrestání za trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 nebo § 211 odst. 2 tr. zák. Předchozím trestem může být i jiný trest než pouze trest odnětí svobody, může se jednat např. o peněžitý trest nebo trest propadnutí věci. Dalšími okolnostmi podmiňujícími použití vyšší trestní sazby jsou způsobení vyšší škody, přičemž k jejímu zavinění postačí nedbalost, a to tzv. větší škody v ustanovení § 211 odst. 4, značné škody v ustanovení § 211 odst. 5 písm. d) a škody velkého rozsahu v § 211 odst. 6 písm. a).

Dále je to spáchání trestného činu pachatelem jako členem organizované skupiny v § 211 odst. 5 písm. a), respektive jako osobou, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného § 211 odst. 5 písm. b). Nakonec, nejpřísněji je trestný pachatel,

---

⁸⁶ Drašík, A.: Op. cit. s. 1262.

který spáchal pojistný podvod v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady, teroru či teroristického útoku.

4. 4. Formy trestné činnosti

Úvěrový podvod podle § 211 je stejně jako pojistný podvod podle § 210 tzv. předčasně dokonáným trestným činem. Tímto pojmem označujeme právní fikci spočívající v tom, že čin, který je materiálně (fakticky) přípravou nebo pokusem, zákon právně kriminalizuje jako delikt dokonáný (například opatření si razítka soudu s vyobrazením státního znaku pro padělání veřejné listiny). Předčasně dokonané trestné činy mají speciální povahu, a tedy mají přednost před obecnými ustanoveními o přípravě nebo pokusu.⁸⁷

Úvěrový podvod je předčasně dokonáným trestným činem proto, že kriminalizuje jednání, které samo o sobě je pouhou přípravou (například pachatel uvede v souvislosti s uzavíráním úvěrové smlouvy nepravdivé údaje – tedy si materiálně jen připravuje prostředek ke spáchání trestného činu, tj. vylákání úvěru) jako dokonáný trestný čin. Při uvedené variantě k dokonání trestného činu vůbec není třeba, aby úvěrová smlouva byla uzavřena. Trestný čin je tzv. předčasně dokonán již tím, že pachatel uvede nepravdivé (nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí).

U předčasně dokonáných trestných činů nejsou příprava ani pokus možné.⁸⁸

Stejně tak není možné dobrovolné upuštění od přečinu úvěrového podvodu (§ 21 odst. 1, § 211 odst. 1), protože přípravné jednání je znakem základní skutkové podstaty podle § 211 odst. 1.).

V praxi někdy přetrvávají, shodně jako u pojistného podvodu podle § 210, problémy, jak kvalifikovat jednání pachatele, který naplnil znaky základní skutkové podstaty podle § 211 odst. 1 nebo 2, ale jeho úmysl směřoval ke způsobení škody nikoli malé, značné či škody velkého rozsahu, což se mu však nepodařilo realizovat. I zde platí, že pachatelovo jednání, posuzované jako celek, již překročilo stadium přípravy a dostalo

---

⁸⁷ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 284.

⁸⁸ Příprava přichází v úvahu jen tehdy, je-li naplněna některá z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby zvláště závažného zločinu podle § 211 odst. 6.

se, pokud jde o kvalifikovanou skutkovou podstatu, do stadia pokusu dle § 21 odst. 1 trest. zák.⁸⁹

Vedle toho, že k trestnosti úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 a § 211 odst. 2 není v základních skutkových podstatách třeba způsobení škody, ani úmysl ji způsobit, je dalším předmětem výhrad k této zákonné úpravě i okolnost, že neposkytuje ochranu i dalším formám financování, které banky poskytují svým klientům a při nichž nedochází k uzavření úvěrové smlouvy. Jde zejména o různé alternativní formy financování, např. financování exportních či importních operací, faktoring, forfaiting apod., případně poskytování záruk a avalů. Takové případy podvodných jednání je tedy možné i nadále posoudit pouze jako obecný trestný čin podvodu podle § 209 se všemi problémy, jež tato kvalifikace obnáší a které ve svém důsledku mohou znamenat, že trestní postih nebude reálný. Zákodárce tak k trestně právnímu postihu zvolil pouze dva specifické typy podvodných jednání a tato úprava, založená na kasuistických skutkových podstatách, je spojena s rizikem, že se nepodaří podchytit všechny formy trestné činnosti, jak již bylo na stránkách této práce řečeno mnohokrát. Jako lépe vystihující tuto problematiku, a tím i právní úpravu *de lege ferenda*, by bylo proto vhodné doplnit stávající skutkové podstaty úvěrového podvodu podle § 211 o další formu jednání, která by se vztahovala, vedle úvěrů, i na tyto další produkty bez omezení, jež vyplývá ze současné úpravy. Jak však bude dále rozvedeno, nový trestní zákoník nepřinesl v tomto směru žádné podstatné změny. Vedle výše uvedených výhrad jsou však i námitky k samotné konstrukci trestného činu úvěrového podvodu. Např. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze ve svém vyjádření k návrhu stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ve věci výkladu pojmu „úvěrová smlouva“ uvedla, že ustanovení § 211 nesplňuje požadavek určitosti a jasnosti a přesnosti, v důsledku čehož vyvolává interpretační potíže, které však nelze odstranit soudním výkladem nepřípustně rozšiřujícím hranice trestnosti tím, že by pod pojem „úvěrová smlouva“ byly řazeny i další typy smluv, jako např. spotřebitelský úvěr apod., neboť takový postup by byl porušením zásady „*nullum crimen sine lege*“. Připuštění rozšiřujícího výkladu by mohlo vést k přepínání trestní represe.⁹⁰

---

⁸⁹ Srov. Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon komentář. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1502.

⁹⁰ Srov. odůvodnění rozhodnutí publikovaného pod č. 6/2004Sb. rozh. tr.

V návaznosti na otázku právní kvalifikace náležitým vývojovým stadiem trestného činu úvěrového podvodu (resp. zdali jde o přípravu či pokus) ve vztahu k okolnosti podmiňující užití trestní sazby rozvinul z běžného rámce vybočující úvahu Vrchní soud v Olomouci, když uzavřel, že jestliže k reálnému zmenšení majetku poškozeného je nezbytné nejprve vyplacení prostředků peněžním ústavem, k němuž nemůže dojít, aniž by byla uzavřena smlouva o úvěru (na jejímž základě by bylo plnění poskytnuto), pak samotné podání návrhu, žádosti o uzavření úvěrové smlouvy není možno považovat za jednání, jímž by pachatel ve vztahu ke vzniku škody překonával poslední rozhodnou překážku bránící dokonání. Jako jednání bezprostředně směřující k dokonání kvalifikované skutkové podstaty úvěrového podvodu, tedy vzniku škody, vyhodnotil až jednání spočívající v uzavření smlouvy, neboť teprve tímto jednáním učinil pachatel vše nezbytné pro to, aby následně mohl škodlivý následek přivodit.⁹¹

Proti tomuto rozsudku bylo podáno dovolání a Nejvyšší soud se s názorem Vrchního soudu v Olomouci neztotožnil s tím, že jestliže pachatel naplnil znaky základní skutkové podstaty podle § 211 odst. 1 tr. zák. (nebo § 211 odst. 2 tr. zák.), ale jeho úmysl směřoval ke způsobení značné škody, což se mu však nepodařilo realizovat, jde o pokus, nikoliv o přípravu. V tom, že došlo k dokonání základní skutkové podstaty je podle tohoto názoru třeba spatřovat již naplnění pojmu „jednání bezprostředně směřující k dokonání trestného činu“ ve smyslu zákonného vymezení pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zák.⁹²

Typická příprava podle § 20 odst. 1 tr. zák. ke spáchání trestného činu úvěrového podvodu spočívá v pouhém obstarávání zfalšovaných dokladů, potvrzující reálně neexistující podmínky pro poskytnutí úvěrových finančních prostředků. O trestněprávně relevantní přípravu půjde, obdobně jako tomu je u skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák., tehdy, bude-li jednání směřovat ke spáchání úvěrového podvodu, jímž by byla způsobena škoda nejméně 5 000 000 Kč [§ 211 odst. 1, odst. 6 písm. a) tr. zák.], popřípadě pokud by k jednání došlo v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru [§ 211 odst. 1, odst. 6 písm. b) tr. zák.].

---

⁹¹ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 7. 2009, sp. zn. 1 To 29/2009.

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 8. 2010, sp. zn. 6 Tdo 186/2010.

Vzhledem k charakteru skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 tr. zák. byla také v soudní praxi opakovaně řešena otázka možnosti zániku trestnosti z důvodu dobrovolného upuštění od přípravy, příp. pokusu (§ 20 odst. 3, § 21 odst. 3 tr. zák.). Výslovně tak bylo v konkrétních případech stanoveno, že není dobrovolným upuštěním od pokusu, jestliže pachatel předložil bance nepravdivé potvrzení o zaměstnání a výši příjmů a teprve poté, co zjistil že nebude možné zajistit „zdání“ pravdivosti tohoto potvrzení snahou dodatečně uzavřít pracovní smlouvu a banka tak při ověřování údajů zjistí, že jím uvedený údaj se nezakládá na pravdě, vzal svou žádost o úvěr zpět.⁹³ Stejně tak je dobrovolné upuštění od pokusu trestného činu úvěrového podvodu vyloučeno nejen za předpokladu, že pachatel zanechal dalšího jednání až po výslovném projevu poškozeného, který dal pachateli najevo odhalení jeho podvodného jednání, ale i tehdy, jestliže tak pachatel učinil poté, co ho poškozený upozornil na pochybnosti o správnosti předložených údajů v žádosti o poskytnutí úvěru, o jejichž nepravdivosti pachatel věděl.⁹⁴

4. 5. Vztah úvěrového podvodu podle § 211 k obecné skutkové podstatě podvodu podle § 209

Tendence ke stále větší kazuistice v trestněprávní úpravě spočívající v zakotvení dalších souvisejících skutkových podstat zjevně vyplývaly již jak z uvedeného návrhu trestního zákoníku předloženého Poslanecké sněmovně ČR v roce 2004, tak i z její později schválené variace v podobě již účinného nového trestního zákoníku vyhlášeného pod číslem 40/2009 Sb.

Přitom jednou ze základních otázek, kterou je třeba pečlivě uvážit při zavádění nových skutkových podstat, je (vedle jejich potřebnosti) vymezení vztahu vůči skutkovým podstatám již existujícím, popř. obecným. V otázce řešení možnosti či nemožnosti jednočinného souběhu pak bývá stěžejním vymezení zájmů, k jejichž ochraně příslušné skutkové podstaty směřují.

Z povahy postihovaného jednání i ze znění skutkových podstat podvodu a úvěrového podvodu je jasné, že se v praxi mohou snadno vyskytnout (a také se skutečně vyskytují)

---

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2004, sp. zn. 8 Tdo 1374/2004.

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. 6 Tdo 1124/2006.

jednání, jimiž jsou naplněny znaky obou trestných činů zároveň, přičemž jednočinný souběh těchto skutkových podstat je pochopitelně vyloučen. Nicméně jakkoliv by se mohlo zdát, že důvodem nemožnosti jejich ideální konkurence je vztah speciality skutkové podstaty úvěrového podvodu vůči podvodu obecnému, z hlediska precizní interpretace práva takový závěr nelze bez výhrad akceptovat. V teorii trestního práva je totiž tento vztah definován tak, že „speciální skutková podstata trestného činu má zúžený rozsah v poměru k obecné skutkové podstatě. Zákonné znaky obecnějšího trestného činu jsou v ní konkretizovány a doplněny znaky zvláštními.“⁹⁵.

Základním kamenem úrazu pro vyřešení otázky, podle kterého ustanovení trestního zákoníku kvalifikovat jednání naplňující znaky skutkových podstat podvodu obecného i úvěrového, je především zásadní rozdíl spočívající v otázce způsobení škody jako formálního znaku skutkové podstaty. Tento znak je obsažen v základní skutkové podstatě trestného činu podvodu dle § 209 tr. zák., který je tak konstruován jako typický majetkový trestný čin, u něž nejenže právě způsobení škody je *conditio sine qua non* trestnosti za dokonání trestný čin podle tohoto ustanovení, ale musí zde být dán dokonce i úmysl pachatele směřující ke způsobení škody, který musí existovat (a být prokázán) již v okamžiku uskutečňování podvodného jednání.

Naproti tomu u trestného činu úvěrového podvodu je ve vztahu ke skutkové podstatě podle § 211 odst. 1 tr. zák. způsobení škody pouze okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby a v základní skutkové podstatě tento znak absentuje, byla zde tedy zvolena konstrukce tzv. kvalifikované formy přípravy. Právě z tohoto hlediska je skutková podstata

v § 211 odst. 1 tr. zák. širší, neboť se vztahuje i na taková jednání, která nelze subsumovat pod ustanovení o trestném činu podvodu charakterizované následkem v podobě poruchy, tj. škody na cizím majetku.

Na druhou stranu je zřejmé, že trestný čin úvěrového podvodu má povahu ustanovení chránícího kvantitativně menší okruh vztahů v souvislosti s užším okruhem chráněných subjektů (banky, pojišťovny a podobně). Tento trestný čin však nemůžeme zobecnit jako zúžený ani v otázce právem chráněných zájmů, protože jakkoliv je skutkovou podstatou podvodu chráněn obecně veškerý majetek cizí a v podvodech úvěrových v

---

⁹⁵ Novotný O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část. 6. vydání, Praha:

Wolters Kluwer ČR, 2010, cit. s. 338.

zásadě jen majetek určitých subjektů,⁹⁶ je zase u skutkových podstat tohoto novějšího trestného činu objekt rozšířen i na právo těchto subjektů udělit úvěr na základě skutečnosti odpovídajícím informacím. I v tomto ohledu je tedy skutková podstata úvěrového podvodu širší, neboť nechrání pouze a výhradně práva majetková, jako je tomu u trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák., ale i práva nemajetkového charakteru.

Matematicky vyjádřeno, jednání postižitelná podle trestného činu úvěrového nebo pojistného podvodu nelze označit za podmnožinu jednání postižitelných podle „obecné“ skutkové podstaty podvodu ani naopak. Obě množiny však budou společně vytvářet nezanedbatelný průnik jednání, která budou spadat pod obě ustanovení trestního zákoníku. Nelze tedy mluvit o čistém vztahu speciality. Z důvodové zprávy k návrhu zákona č. 253/1997 Sb. přímo vyplývá úmysl zákonodárce zařadit nové skutkové podstaty jako skutkové podstaty speciální s tím, že hlavním důvodem zařazení těchto skutkových podstat do našeho právního řádu byla snaha rozšířit možnosti trestního postihu na jednání, která již podle současného trestního práva trestnými jsou, pouze se je obvykle nepodaří prokázat.⁹⁷ To připomněl například i tehdejší místopředseda Poslanecké sněmovny V. Filip, když na počátku roku 2007 během projednávání dílčí novely trestního řádu řekl doslova: „Vzpomeňte, když jsme se tady dohadovali o úvěrovém podvodu.

Ti, kteří tady jsou již více volebních období, vědí, že samozřejmě argumentace o tom, že § 250 tr. zák. z roku 1961 (dnes § 209 tr. zák.), podvod, zahrnuje i všechny znaky toho, co se děje v úvěrovém podvodu, přesto byla zvolena cesta speciálního ustanovení a tento text byl takto zajištěn.“⁹⁸

Tato vyjádření ale naznačující i to, že zde bylo usilováno o jednoznačný vztah speciality, jsou popírána již v té samé důvodové zprávě, kde je uvedeno, že: „... ne ve všech případech lze podle stávající skutkové podstaty trestného činu podle § 250 (§ 209 tr. zák.), postihovat jednání spočívající v uvedení nepravdivých údajů v rámci jednání o

---

⁹⁶ Poskytovatelů úvěru na základě úvěrové smlouvy upravené v § 497 obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁷ „Doplněním ustanovení o trestném činu podvodu se sleduje rozšíření trestního postihu na další formy podvodného jednání, které sice je trestné již podle stávající právní úpravy, ale zpravidla se nedokáže.“

⁹⁸ Ze stenoprotokolu z jednání Poslanecké sněmovny dne 1. 2. 2007.

uzavření smlouvy o poskytnutí, a tím spíše případy, kdy pachatel již poskytnutý úvěr použije na jiný než sjednaný účel. Přitom taková jednání výrazně poškozují banky a slouží k získání neoprávněné majetkové výhody toho, kdo se takového činu dopustí.“ A právě k postihu takovýchto jednání chtěl zákonodárce zavést novou skutkovou podstatu. Zde tedy rozdíl relevantních postižitelných jednání zákonodárce najednou výslovně připouští.

Soudy nebyly zprvu schopny nalézt jednotnou odpověď na otázku, pod který konkrétní trestný čin subsumovat jednání pachatele naplňující znaky obou těchto skutkových podstat. Jednotná aplikace zákonných ustanovení je přitom jedním z principů tvořících zásadu právní jistoty a její význam zejména v právu trestním je nedozírný. To vedlo Nejvyšší státní zastupitelství v srpnu roku 2001 k podání návrhu Nejvyššímu soudu na vydání sjednocujícího stanoviska. V tom měla být vyřešena otázka posuzování vztahu ustanovení o trestném činu pojistného a úvěrového podvodu ve vztahu k ustanovení o trestném činu podvodu. Trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky projednalo návrh stanoviska dne 25. 9. 2003 pod sp. zn. Tpjn 307/2001. Návrh právní věty stanoviska dle návrhu Nejvyššího státního zastupitelství zněl: „Ustanovení o trestném činu úvěrového podvodu podle 250b odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů (§ 211 odst. 1 tr. zák.), je ve vztahu k ustanovení 250 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů (§ 209 odst. 1 tr. zák.), o trestném činu podvodu ustanovením subsidiárním, tedy naplňuje-li jednání pachatele znaky skutkových podstat obou těchto trestných činů, posoudí se jen podle skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250, zák. č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů (§ 209 tr. zák.).“⁹⁹ Nejvyšší státní zastupitelství tedy vycházelo z toho, že jednočinný souběh těchto trestných činů je vyloučen, neboť je skutková podstata trestného činu úvěrového podvodu ve vztahu k podvodu obecnému subsidiární. Toto pojetí, přestože se k němu následně praxe (ani samotné Nejvyšší státní zastupitelství) nepřiklonila, má bezesporu své ratio.

V Jelínkově učebnici trestního práva hmotného je poměr subsidiarity definován takto:

---

⁹⁹ Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zástupce ze dne 26. 11. 2003, č. 15/2003: Ke sjednocení výkladu zákonů ke vztahu ustanovení §250 odst. 1 a § 250a odst. 1 a §250b odst. 1 trestního zákona.

V poměru subsidiarity jsou ustanovení určena k ochraně týchž společenských vztahů, je-li účelem jednoho z obou ustanovení (subsidiárního) pouze doplnit v témže směru ochranu, kterou poskytuje druhé ustanovení (primární), a to i proti méně nebezpečným útokům téhož druhu. Ustanovení subsidiární má znaky i jiné, které primární ustanovení neobsahuje. Ustanovení subsidiárního, zpravidla mírnějšího, se užije tehdy, není-li čin trestný podle ustanovení primárního, neboť jinak jsou povaha i stupeň závažnosti pro společnost plně vystiženy již posouzením podle ustanovení primárního. V poměru subsidiarity jsou tedy zejména ustanovení postihující méně závažné formy trestné činnosti k ustanovením postihujícím závažnější formy trestné činnosti.

Subsidiarita se shledává zvláště v těchto případech:

1. Vzdálenější vývojová stadia trestné činnosti v poměru ke stadiu bližšímu dokonání trestného činu. Tak ustanovení o pokusu zahrnuje přípravu a v dokonaném činu je zahrnut pokus i příprava.

2. Ustanovení o trestném činu ohrožovacím k ustanovení o trestném činu poruchovém (např. ohrožení pohlavní nemocí podle § 155 ve vztahu k ublížení na zdraví podle § 146). Bylo-li však ohrožení širšího dosahu než porucha, je třeba skutek posuzovat v souběhu, např. ohrožení, které způsobil svou jízdou podnapilý řidič (§ 274), je zpravidla širší než těžká újma na zdraví způsobená jednotlivci (§ 147). Proto se dopravní nehoda podnapilého řidiče posuzuje jako jednočinný souběh uvedených trestných činů.

3. Méně závažné formy trestné součinnosti ve vztahu k závažnějším. Např. jestliže pachatel zosnuje spáchání loupeže, při které i pomáhá, je trestný pro loupež jen jako organizátor a nikoli (ještě) jako pomocník.¹⁰⁰

V odůvodnění návrhu Nejvyššího státního zastupitelství bylo poukazováno na to, že porovnáním znění skutkových podstat předmětných trestných činů lze zjistit, že každá z nich obsahuje znaky, které druhá neobsahuje, a jsou tak v některých ohledech oproti druhému širší a v některých užší. Zejména upozorňuje na systematické zařazení nových skutkových podstat mezi trestné činy proti majetku. Ty však mají veskrze společný právě úmysl pachatele způsobit škodu na majetku, u podvodu je navíc další podmínka spočívající v úmyslu pachatele kvalifikovaným jednáním obohatit sebe nebo jiného.

---

¹⁰⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. vydání. Praha: leges, 2016, s. 347-348.

Skutková podstata podle prvního odstavce § 211 tr. zák. tyto znaky však nemá, přičemž lze mít za to, že právě tyto znaky jsou z hlediska společenského požadavku na trestněprávní postih určitých jednání podstatně významnější než skutečnost, že pachatel se činu dopustil vůči bance (či obdobnému subjektu) při sjednávání úvěrové smlouvy. Při úvěrovém podvodu spáchaném sjednáním úvěrové smlouvy na základě nepravdivých údajů je věřitel poškozen v první řadě na svém nemajetkovém právu (rozhodovat se o poskytování úvěru na základě skutečnosti odpovídajícím informacím) a teprve při naplnění obou skutkových podstat (tedy i trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák.) je věřitel poškozen na tomto právu a zároveň i na majetku.

Z toho dovodilo Nejvyšší státní zastupitelství závěr, že účelem ustanovení o úvěrovém podvodu podle § 211 odst. 1 tr. zák. je zjevně snaha pouze subsidiárně doplnit ochranu poskytovanou skutkovou podstatou ustanovení § 209 tr. zák. o trestném činu podvodu o případy podvodně vylákaného úvěru v bance, kdy není prokázáno, že by pachatel jednal v úmyslu úvěr nesplácet, obohatit se tak a způsobit škodu, a dále o případy, kdy je pouze prokázáno, že pachatel při získání úvěru uváděl nepravdivě údaje relevantní pro poskytnutí úvěru. Ke správnému vystižení závažnosti jednání pachatele, který naplní jedním skutkem znaky skutkových podstat trestných činů podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zák. a úvěrového (Ds.P., S.H., str. 139) podvodu podle § 211 odst. 1 tr. zák., považovalo Nejvyšší státní zastupitelství za nutné v takovém případě skutek posoudit jako trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zák. Například v komentáři k tr. zák. se ovšem můžeme dočíst, že „jednočinný souběh trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 tr. zák. s trestným činem podvodu podle § 209 tr. zák. je vyloučen, neboť trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 tr. zák. je ve vztahu speciality k tomuto trestnému činu.“¹⁰¹ K tomuto výkladu se veskrze přiklonila i většina členů trestního kolegia Nejvyššího soudu. Jako argument zaznělo jak citované znění komentáře, důvodová zpráva k novele zavádějící obě nové skutkové podstaty, tak i například fakt, že znaky trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák. obecně zahrnují větší počet možných podvodných jednání. Nicméně ani zde nebylo dosaženo potřebné jednoty v dané otázce tak, aby bylo možno publikovat sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu.

---

¹⁰¹ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1908.

Uvedené (nepublikované) stanovisko Nejvyššího soudu argumentuje i navrhovaným zněním trestného činu úvěrového podvodu podle vládního návrhu trestního zákoníku z roku 2004, který však nebyl přijat. Ten byl citován z důvodu doplněného formálního znaku vyžadujícího i v základních skutkových podstatách těchto „dílčích“ trestných činů způsobení škody ve stanovené výši, což se zdá být, vzhledem k posunu k formálnímu pojetí trestného činu obsaženého již v tomto nepřijatém návrhu trestního zákoníku, jako krok zcela logický a v případě jeho schválení by závěr o vztahu speciality mezi těmito ustanoveními zdaleka nevyvolával takové pochyby. Ačkoliv tedy publikováno nebylo, stalo se inspirací pro Nejvyšší státní zastupitelství, které nakonec zpracovalo návrh stanoviska k této problematice alespoň pro potřebu usměrnění praxe orgánů činných v přípravném řízení trestním¹⁰², a to ve prospěch prioritního použití § 211 tr. zák. v případě jeho konkurence s § 209 tr. zák. Nutno říci, že obecná teorie práva doposud takovou zásadu „aplikační priority“ neznala, resp. dosud nezná, a takové řešení lze považovat za poněkud zoufalou reakci aplikační praxe na nedůslednost legislativy. Toto diskutabilní řešení mohlo být ve své době do jisté míry legitimováno určitou dočasností (vzhledem k tomu, že v době jeho přijetí se předpokládalo, že

zákonodárce nejasnosti uvedeným způsobem napraví), nicméně praxe, zřejmě především z pouhé setrvačnosti, z něj již ustáleně vychází.

Problematický vztah mezi těmito skutkovými podstatami byl v učebnici trestního práva hmotného označen jako vztah komplementarity.¹⁰³

---

¹⁰² Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zástupce ze dne 26. 11. 2003 č. 15/2003 Ke sjednocení výkladu zákonů ke vztahu ustanovení § 250 odst. 1 a § 250a odst. 1 a § 250b odst. 1 trestního zákona.

¹⁰³ Kuchta, J. a kol.: Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 166.

Kapitola pátá: Trestný čin dotačního podvodu podle § 212 trestního zákoníku

5. 1. Současná právní úprava

Trestný čin dotačního podvodu podle § 212 byl do trestního zákoníku z roku 2009 zařazen nově jako další speciální typ podvodného jednání. Tím se liší od trestných činů pojistného podvodu podle § 210, resp. úvěrového podvodu podle § 211, které byly součástí trestního zákona z roku 1961 od jeho novely provedené zákonem č. 253/1997 Sb.

Přesněji řečeno dotační podvod byl obsažen v ustanovení § 250b tr. zák. z roku 1961 ve znění novely trestního zákona provedené zák. č. 253/1997 Sb., ale posléze zákonodárce tento původně společný podvodný typ rozdělil do dvou samostatných trestných činů.

Zařazení dotačního podvodu jako samostatného trestného činu do rekodifikovaného trestního zákoníku sledovalo stejné cíle jako zařazení pojistného, resp. úvěrového podvodu, tj. snahu postihnout zvláštní případy podvodných jednání na úseku dotací, subvencí a finančních výpomocí. Obdobně jako pojistný podvod a dotační podvod ustanovení o úvěrovém podvodu doplňuje ochranu poskytovanou obecným ustanovením § 209 o podvodu a je ve vztahu k tomuto ustanovení v poměru speciality.

Pro srovnání je možné uvést předchozí (původní) právní úpravu obsaženou v trestním zákoně z roku 1961 po novele provedené zák. č. 253/1997 Sb., tj. spojený typ podvodu úvěrového a dotačního.

§ 250b tr. zák. z roku 1961

(1) Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(2) Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby použije úvěr, subvenci nebo dotaci na jiný než určený účel.

Ustanovení § 250b předchozího trestního zákona z roku 1961, vzhledem k obdobnému charakteru konstrukce skutkových podstat, zahrnovalo kromě formulace podvodu úvěrového i podvod subvenčně dotační, který již ve vládním návrhu nového trestního zákoníku z roku 2004, jakož i posléze v novém trestním zákoníku, našel své místo ve vlastním samostatném ustanovení § 212 tr. zák. Zákonodárce k tomu v důvodové zprávě k vládnímu návrhu nového trestního zákoníku z roku 2009 uvedl, že dotační podvod byl pro svou zvláštní a rozdílnou povahu od úvěrového podvodu upraven samostatně a že mimo dotací a subvencí byl výslovně rozšířen i na návratné finanční výpomoci a příspěvky. Přesto je zjevné, že na rozdíl od podvodu pojistného, který se v důsledku vývoje odchyluje od původně srovnatelné formulace trestného činu úvěrového podvodu, podvod dotační zůstává formulován obdobně jako trestný čin úvěrového podvodu, v zásadě jsou pouze použity jiné, příslušným chráněným vztahům odpovídající, termíny. I proto lze zvolit stručnější analýzu této skutkové podstaty zaměřenou na tyto odlišné pojmy s tím, že v zásadě platí premisy vyjádřené výše, přičemž zde přetrvávají i mnohá úskalí, na která bylo poukázáno zejména v souvislosti s podvodem úvěrovým. I tento trestný čin tedy zahrnuje dvě samostatné skutkové podstaty.

Ustanovení § 212 se skládá ze dvou samostatných základních skutkových podstat (§ 212 odst. 1, § 212 odst. 2), ke kterým se připínají čtyři kvalifikované skutkové podstaty a v posledním sedmém odstavci příslušného ustanovení se uvádí, že příprava těchto trestných činů je trestná.

Z hlediska trestních sazeb uvedených v ustanovení § 212 je trestný čin dotačního podvodu podle § 212 odst. 1, § 212 odst. 2, § 212 odst. 3 a § 212 odst. 4 přečinem (§ 14 odst. 2), trestný čin dotačního podvodu podle § 212 odst. 5 zločinem (§ 14 odst. 3) a trestný čin dotačního podvodu podle § 212 odst. 6 zvláště závažným zločinem (§ 14 odst. 3).

U základních skutkových podstat (§ 212 odst. 1, § 212 odst. 2 tr. zák.) se nevyžaduje způsobení škody, jako je tomu u trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák., ani obohacení pachatele či ně koho jiného. Postačí nepravdivé uvedení, resp. zatajení relevantních údajů pro v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku, anebo použití dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci či příspěvku na jiný než sjednaný účel (ovšem v nikoli malém rozsahu

finančních prostředků dotace, subvence, návratné finanční výpomoci). Stejně jako pojistný podvod a úvěrový podvod, jde i v případě dotačního podvodu o tzv. předčasně dokonáný trestný čin (podvod) ve stadiu přípravy, aniž by zde byla zvlášť upravena možnost beztrestnosti takového jednání.

5. 2. Znaky skutkové podstaty trestného činu dotačního podvodu podle § 212 tr. zák.

5. 2. 1. Objekt trestného činu

Ustanovení § 212 zajišťuje ochranu poskytování subvencí, dotací nebo návratných finančních výpomocí nebo příspěvků, jakož i jejich účelovému určení. V konečném důsledku chrání cizí majetek v oblasti poskytování subvencí, dotací návratných finančních výpomocí nebo příspěvků.¹⁰⁴

Oproti trestnému činu úvěrového podvodu podle § 211, který chrání soukromoprávní vztahy v rámci komerčního financování, ustanovení o dotačním podvodu podle § 212 chrání vztahy veřejnoprávní, protože dotace, subvence, návratná finanční výpomoc nebo příspěvek jsou finance pocházející z veřejných rozpočtů. Jejich poskytovateli jsou především veřejnoprávní korporace a příjemci soukromé osoby.

Ustanovení o dotačním podvodu ovšem neposkytují ochranu všem plněním vynakládaným z veřejných rozpočtů. Proto podvodné zneužívání některých dávek, například důchodů, příspěvků na péči podle zákona o sociálních službách a jiných příspěvků nebude možné klasifikovat jako trestný čin dotačního podvodu podle § 212, ale pouze jako trestný čin podvodu podle § 209. Nabízí se samozřejmě otázka, co je důvodem rozdílné trestněprávní ochrany různých dávek z veřejných rozpočtů, a zda by de lege ferenda nebylo účelné trestněprávní ochranu prostřednictvím ustanovení § 209 rozšířit.

---

¹⁰⁴ Drašík, A. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 1. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1271.

5. 2. 2. Objektivní stránka trestného činu dotačního podvodu

Platná právní úprava zní takto:

§ 212

Dotační podvod

(1) *Kdo v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.*

(2) *Stejně bude potrestán, kdo použije, v nikoli malém rozsahu, prostředky získané účelovou dotací, subvencí nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel.*

(3) *Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.*

(4) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.*

(5) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(6) *Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,*

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(7) *Příprava je trestná.*

Na tomto místě musím přičinit stejnou poznámku, jakou jsem učinil již při rozboru úvěrového podvodu. Zabýváme-li se objektivní stránkou delikventních jednání pojících se s podvody úvěrovými a subvenčními, zjišťujeme, že je shodná. Daná skutečnost opravňuje k zavedení jednotného způsobu ochrany instrumenty trestního práva. Rozdělování na samostatný „úvěrový podvod“ a „subvenční podvod“ pokrývající i podvodná jednání s dotacemi přispívá k nežádoucí kasuističnosti právní reglementace.

K trestnému činu podle § 212 odst. 1 tr. zák.:

Objektivní stránka dotačního podvodu (§ 212 odst. 1) záleží v tom, že pachatel při v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo v příspěvku uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí.

U této skutkové podstaty (na rozdíl od skutkové podstaty podle § 212 odst. 2) není následek, resp. účinek trestného činu vyjádřen žádným kvantitativním hlediskem.¹⁰⁵

Ustanovení § 212 odst. 1 je blanketní skutkovou podstatou. Pojmy dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvek nejsou obsaženy v trestním zákoníku a jejich výklad se opírá o mimotrestní právní normy. Společně mají všechny v ustanovení § 212 odst. 1 uvedené pojmy také to, že na ně zásadně není právní nárok (pokud právní předpis nestanoví jinak), dále to, že se ale v menších či větších detailech liší.

Dotací se obecně rozumí většinou opakovaný resp. pravidelný příděl peněz, některým úřadům nebo ústavům, ale též i fyzickým nebo právnickým osobám. Často dochází k tzv. účelovým dotacím na konkrétní projekty či akce - takové dotace posléze podléhají ročnímu zúčtování se státním rozpočtem republiky. Typicky se nevyčerpané finanční prostředky musí vrátit. Mezi významné položky státního rozpočtu patří jak účelové, tak neúčelové dotace do místních rozpočtů. Dotace bez spoluúčasti je zpravidla obecnou, neúčelovou dotací, dotace se spoluúčastí je zásadně účelovou dotací. Neúčelové dotace může ten, kdo je obdrží, použít podle svého uvážení.

Subvencí se zpravidla rozumí finanční podpora udělovaná z veřejných prostředků. Stejně jako u dotací je lze rozdělit na účelové a neúčelové. Její definice se částečně prolíná s pojmem dotace, a proto je zapotřebí přihlídnout ke konkrétní právní úpravě, která se jich týká, a názvosloví.

Příspěvkem se obecně míní zpravidla jednorázová finanční pomoc z veřejných rozpočtů, která bývá zásadně účelově vázaná.

Návratnou finanční výpomocí jsou takové prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu, které jsou poskytnuty bezúročně právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel, které je povinen jejich příjemce vrátit do státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵ Drašík, A. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 1. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 1271.

¹⁰⁶ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2121-2122.

Drašík a kolektiv v komentáři k trestnímu zákoníku uvádějí, že vzhledem k tomu, že jednotlivé zákony neužívají pojmů dotace, subvence nebo návratná finanční výpomoc nebo příspěvek zcela přesně, můžeme pod ně zahrnout i další příspěvky a finanční výpomoci, pokud splňují příslušné obecné náležitosti, byť je tak příslušný právní předpis přímo neoznačuje.¹⁰⁷

Dotace, subvence a návratná finanční výpomoc se poskytují na základě žádosti, a to rozhodnutím. Rozhodnutí o poskytnutí dotací, subvencí nebo návratných finančních výpomocí obsahuje označení jejich příjemce, účel, na který se poskytují, a podmínky jejich použití. Na takováto rozhodnutí se nevztahují obecné předpisy o správním řízení. Dotaci, subvenci nebo návratnou finanční výpomoc je též možno po jejím poskytnutí v řízení dle správního řádu odejmout, a to mimo jiné i proto, že údaje, na jejichž základě byla poskytnuta, byly neúplné nebo nepravdivé.

Drašík v komentáři upozorňuje na rozdíl mezi dotací a darem. Tento rozdíl spočívá jednak v účelové vázanosti poskytovaných prostředků (v případě darů není stanoven žádný účel užití prostředků ani žádná jejich vázanost, v případě dotace ano), a dále v povaze získávaného protiplnění (v případě darů obec žádné protiplnění nezískává, v případě dotace spočívá protiplnění, které má „nepřímou“ povahu, v zajištění určité identifikovatelné činnosti, na kterou byla dotace poskytnuta.¹⁰⁸

Vývoj porevolučního trestněprávního náhledu na dotační podvody přehledně shrnuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1060/2002, které stanovuje, že finanční prostředky poskytnuté podnikateli ze státního rozpočtu na stanovený účel nelze považovat za cizí svěřenou věc, proto ani úmyslné svévolné použití těchto prostředků k jinému než k určenému účelu nemůže být trestným činem zpronevěry podle § 206 tr. zák. Za splnění dalších podmínek však do 31. 12. 1997 přicházelo v úvahu posouzení takového skutku jako trestného činu porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127 tr. zák. č. 140/1961 (srov. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 28. 11. 1994 sp. zn. 3 To 776/94), a byl-li skutek spáchán od 1. 1. 1998, mohlo jít o trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b odst. 2 tr. zák. č. 140/1961 a od 1. 1. 2010 o trestný čin dotačního podvodu podle § 212 odst. 2 TZ.

---

¹⁰⁷ Drašík, A.: Op. cit. s. 127.

¹⁰⁸ Drašík, A.: Op. cit. s. 1273.

Členství České republiky ve strukturách Evropské unie z pochopitelných důvodů ovlivňuje i trestní právo. Dnes účinný trestní zákoník obsahuje mj. trestný čin poškození finančních zájmů Evropské unie (§ 260), odkud přichází na naše území mimořádné množství dotací a finančních prostředků, které lákají potenciální pachatele ke zneužití.

Nad rámec tohoto zvláštního trestného činu chránící finanční zájmy a integritu Evropské unie, zahrnul Parlament ČR do trestního zákoníku i trestný čin, jež se vztahuje na veškeré dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvky. Je nepochybné, že § 212 byl zařazen mezi trestná podvodná jednání i na základě členství České republiky v Evropské unii.

Pokud jde o pojmy uvedení nepravdivých údajů, uvedení hrubě zkreslených údajů a o zamlčení podstatných údajů, můžeme odkázat na výklad stejných pojmů u obecné skutkové podstaty podvodu podle § 209 – srov. partii 2. 2. 2. této práce, kde uvedené pojmy rozebírám a komentuji. Na tomto místě uvádím jen to, co je typické pro dotační podvod.

Proces posuzování a schválení žádosti o dotaci je obdobou procesu sjednávání úvěrové smlouvy. Proto v případě, že osoba uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí v procesu před vydáním rozhodnutí o poskytnutí dotace, spáchá trestný čin dotačního podvodu podle § 212 odst. 1 tr. zák. Za uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nelze považovat jen vlastní sepsání nebo vyplnění žádosti o dotaci, nýbrž i takové jednání, které bezprostředně souvisí s touto činností a které má přímý vliv na vytvoření nepravdivého nebo hrubě zkresleného obsahu žádosti o poskytnutí dotace.

Škoda u trestného činu dotačního podvodu vzniká již samotným uvolněním peněžních prostředků od poskytovatele na účet příjemce, třebaže příjemce sám žádost o poskytnutí dotace nevyplnil ani nepodepsal.

Činu trestného dle § 212 odst. 1 se dopustí ten, kdo v žádosti o poskytnutí dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. Tento trestný čin je tedy dokonán již uvedením informací povahy v zákoně stanovené nebo zamlčením podstatných údajů. Nemusí tedy k poskytnutí dotace vůbec dojít. U skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu byly určité výkladové problémy, zdali lze pod pojem úvěrová smlouva zahrnout i podkladové materiály, které byly s odkazem na termín „při sjednávání“ vyřešeny kladnou odpovědí. V případě skutkové podstaty

dotačního podvodu podle § 212 odst. 1 je sice výslovně použito „v žádosti“, i zde je třeba tento znak vykládat extensivně v tom směru, že součástí žádosti jsou i další podkladové materiály, které jsou povinnými přílohami žádosti o poskytnutí dotace. Prakticky půjde například o projektovou dokumentaci či pravomocné stavební povolení v případech poměrně častých dotací na stavební práce. K tomuto závěru se kloním i z těch ryze praktických důvodů, protože žádosti bývají zpravidla formulářové, nejsou však sjednocené a někdy jsou považovány obligatorní přílohy, jindy je uváděno, že součástí žádosti musí být příslušné další dokumenty. Zpravidla však za tímto nejednotným označením souvisejících dokumentů nestojí jejich odlišení podle závažnosti pro poskytovatele dotace, ale toliko jeho běžná praxe.

K trestnému činu podle § 212 odst. 2 tr. zák.

Trestného činu podle § 212 odst. 2 se dopustí, kdo použije, v nikoli malém rozsahu, prostředky získané účelovou dotací, subvencí nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel.

Oproti právní úpravě zakotvené novelou trestního zákona z roku 1961 (bývalé ustanovení § 250b tr. zák. z roku 1961) došlo v trestním zákoníku z roku 2009 k terminologické změně, když v ustanovení § 250b odst. 2 předchozího trestního zákona bylo výslovně uvedeno, že takto musí být jednání bez souhlasu oprávněné osoby. Toto však bylo vypuštěno, lze dovozovat, že důvodem byla nadbytečnost této formulace, neboť pokud by oprávněná osoba udělila souhlas s užitím prostředků na jiný než určený účel, stával by se tím pochopitelně tento „jiný“ účel též účelem určeným, byť dodatečně.¹⁰⁹

Jiný než stanovený účel je dovozován zejména z konkrétní formulace tohoto účelu při poskytnutí dotace (případně z jeho následné platně sjednané či povolené změny) a z jeho rozporu se skutečným následným použitím těchto prostředků pachatelem.

Aby mohl být trestný čin podle § 212 odst. 2 dokonán, musí přirozeně dojít k poskytnutí předmětných prostředků vázaných na určitý účel, který použití těchto prostředků pachatelem stanoveným způsobem omezuje, přičemž takto zneužito musí být minimálně 25 000 Kč (§ 138 odst. 1 tr. zák.).

---

¹⁰⁹ U skutkové podstaty úvěrového podvodu podle § 211 odst. 2 tr. zák. k této změně nedošlo.

Ze znění § 212 odst. 2 vyplývá, že tato skutková podstata se vztahuje pouze k účelovým dotacím, subvencím nebo návratným výpomocím či příspěvkům. Pokud nejde o účelovou dotaci, subvenci nebo návratnou finanční výpomoc nebo příspěvek, může příjemce získané prostředky použít podle svého uvážení na jakýkoli účel v jeho oblasti činnosti a samozřejmě v souladu s příslušnými předpisy.

5. 2. 3. Pachatel dotačního podvodu

Pachatelem dotačního podvodu podle § 212 může být kterákoli fyzická nebo právnická osoba (srov. § 7 topo). V praxi to bude zásadně žadatel – fyzická osoba, respektive fyzická osoba, která za něj nebo za žadatele – právnickou osobu podává žádost o dotaci, subvenci nebo návratnou finanční výpomoc nebo příspěvek nebo která za něj nebo za žadatele- právnickou osobu takovou žádost sepisuje či vyplňuje a přitom v takové žádosti uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, kde však po přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob může odpovídat i tato právnická osoba.¹¹⁰

V případě skutkové podstaty dotačního podvodu podle § 212 odst. 1 tr. zák. bude pachatelem (spolupachatelem) samozřejmě především žadatel o dotaci, resp. osoba, která příslušnou žádost vyplní. Nicméně v návaznosti na závěr, že v rámci této skutkové podstaty je třeba za žádost považovat i povinné přílohy, domnívám se, že pachatelem tedy nemusí být výhradně žadatel o dotaci, ale například i osoba, která opatří nepravdivý podklad, který má charakter obligatorní přílohy k žádosti o dotaci a jejíž význam, ve vztahu k podané žádosti, jakož i další činnost této osoby ve vztahu k dotačnímu řízení, překročí tradiční náplň pouhého účastenství. Tedy pouhá skutečnost, že někdo není žadatelem, resp. autorem samotné žádosti o poskytnutí dotace, neznemožňuje právně kvalifikovat jeho jednání jako (spolu)pachatelství na dotačním podvodu podle § 212 odst. 1 tr. zák. U skutkové podstaty trestného činu dotačního podvodu podle § 212 odst. 2 tr. zák. bude pravidelně pachatelem příjemce dotace. Prozatím zde převládá spíše názor, že (spolu)pachatelem tohoto trestného činu může být kdokoliv, tedy i osoba, která není přímým příjemcem dotace, ale prostředky užije (za předpokladu náležitého zavinění) v rozporu se stanoveným účelem. V úvahu pak

---

¹¹⁰ Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2124.

případají například taková jednání, kdy příjemcem dotace určené na zkvalitnění výuky ve školách, je kupříkladu obec, jejíž představitel si spolu se zasvěceným ředitelem školy, popřípadě i dodavatelem vybavení, pořídí elektroniku pro vlastní domácnost. Nezřídka pak mohou nastávat i situace, kdy všechny zúčastněné osoby jsou ve vzájemných (např. rodinných či majetkových) vazbách. Je-li pachatelem osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, jedná se o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby [§ 212 odst. 4 písm. b) tr. zák.]. Skutková podstata trestného činu dotačního podvodu podle § 212 tr. zák. je uvedena v taxativním výčtu trestných činů uvedených v § 7 zákona o tr. odpovědnosti právnických osob, tudíž jde o trestný čin, jehož pachatelem může být i osoba právnická, jak jsem již uvedl výše.

Nejznámější pravomocně odsouzenou osobou za dotační podvod na území České republiky je patrně bývalý poslanec za ČSSD Petr Wolf. Soud první i druhé instance jej uznal vinným z toho, že dle § 212 TZ podvedl Ministerstvo životního prostředí, od něhož dostal dotace na základě nepravdivých a hrubě zkreslených informací. Na dva projekty v letech 2005 až 2007 čerpal celkem 11 milionů Kč. Vrchní soud v Olomouci trest Wolfa pravomocně odsoudil k bezpodmínečnému šestiletému trestu odnětí svobody a zároveň mu byl udělen peněžité trest ve výši pěti milionů korun. Odsouzený se nástupu do výkonu trestu vyhýbá dlouhodobým pobytem v zahraničí (patrně mimo území Evropské unie).

5. 2. 4. Subjektivní stránka dotačního podvodu

Dotační podvod je stejně jako trestný čin podvodu a jeho speciální skutkové podstaty pojistného a úvěrového podvodu trestným činem úmyslným. Úmysl musí zahrnovat i nikoli malý rozsah peněžních prostředků použitých na jiný než určený účel. Je vedlejší a nijak to nebrání trestní odpovědnosti pachatele, pokud kupříkladu pachatel návratnou finanční výpomoc, po jejím použití na jiný účel, vrátí věřiteli a tomu tím žádná škoda nevznikne.

5. 2. 5. K okolnostem zvláště přitěžujícím

Skutková podstata trestného činu dotačního podvodu má stejně jako skutková podstata pojistného podvodu a úvěrového podvodu celkem čtyři kvalifikované skutkové

podstaty, které jsou uvedené v ustanovení § 212 odst. 3 až § 212 odst. 6 tr. zák. Pachatel může naplnit znaky kvalifikované skutkové podstaty trestného činu teprve tehdy, pokud nejdříve naplní všechny znaky jedné ze dvou základních skutkových podstat trestného činu podle § 212 odst. 1 nebo § 212 odst. 2 a navíc ještě minimálně jeden znak, který je uvedený právě v ustanovení § 212 odst. 3 až § 212 odst. 6 tr. zák. (například spáchání trestného činu dotačního podvodu pachatelem jako členem organizované skupiny.) Jak jsem již uvedl, pokud pachatel naplnil jen znaky základní skutkové podstaty podvodu, ale jeho úmysl směřoval k naplnění také znaku kvalifikované skutkové podstaty (například pachatel chtěl způsobit značnou škodu, avšak nedošlo k dokonání kvalifikované skutkové podstaty), posoudíme jeho jednání jako pokus trestného činu dotačního podvodu, a to pokus kvalifikované skutkové podstaty, nikoliv jako přípravu kvalifikované skutkové podstaty, protože pachatel již začal naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu dotačního podvodu a naplnil již znaky základní skutkové podstaty. V daném případě bychom jednání pachatele posoudili podle § 21 odst. 1, § 212 odst. 1, (resp. § 212 odst. 2), odst. 5 písm. c) tr. zák. (pokus podvodem způsobit značnou škodu).

Okolnostmi podmiňujícími použití vyšší trestní sazby jsou speciální recidiva (§ 212 odst. 3), okolnost, že pachatel způsobil činem uvedeným v § 212 odst. 1, nebo § 212 odst. 2 větší škodu (§ 212 odst. 4), dále okolnost, že pachatel spáchal čin jako člen organizované skupiny, jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo způsobil-li takovým činem značnou škodu (§ 212 odst. 5). Nejprísněji bude pachatel potrestán, pokud způsobí základními skutkovými podstatami dotačního podvodu škodu velkého rozsahu nebo spáchal-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru (§ 212 odst. 6).

Protože smyslem této práce není opakování již zjištěných a popsaných poznatků a rozborů, odkazují, pokud jde o výklad okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, na rozbor těchto okolností v partii 2. 3. této práce týkající se zvláště přitěžujících okolností u obecné skutkové podstaty podvodu, resp. v partiích 3. 3. Týkajících se pojistného podvodu, resp. 4. 2. 5. týkajících se úvěrového podvodu.

5. 2. 6. Formy trestné činnosti

Dotační podvod podle § 212 je stejně jako pojistný podvod podle § 210 a úvěrový podvod podle § 211 tzv. předčasně dokonaným trestným činem se všemi důsledky, které toto pojetí má a o kterých jsem se zmínil v předchozích částech mé rigorózní práce.

Na tomto místě bych se rád vyjádřil k problematice souběhu trestného činu dotačního podvodu podle § 212 s trestným činem poškozování finančních zájmů Evropské unie podle § 260 tr. zák., protože v praxi není vyloučeno, respektive spíše je to časté, že v jedné věci dojde k souběhu žádostí o dotace z finančních zdrojů Evropské unie a současně o dotace z národních prostředků.

Příslušná skutková podstata zní:

§ 260

Poškození finančních zájmů Evropské unie

(1) Kdo vyhotoví, použije nebo předloží nepravdivé, nesprávné nebo neúplné doklady nebo v takových dokladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslující údaje vztahující se k příjmům nebo výdajům souhrnného rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem anebo takové doklady nebo údaje zatají, a tím umožní nesprávné použití nebo zadržování finančních prostředků z některého takového rozpočtu nebo zmenšení zdrojů některého takového rozpočtu, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán, kdo neoprávněně zkrátí nebo použije finanční prostředky, které tvoří příjmy nebo výdaje souhrnného rozpočtu Evropské unie nebo rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy Evropské unie, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

Jde o novou skutkovou podstatu zakotvenou trestním zákoníkem z roku 2009. Jedná se o implementaci Úmluvy o ochraně finančních zájmů Evropských společenství (srov. čl 1 a 2 této úmluvy). Přestože v uvedené úmluvě se mluví o podvodu poškozujícím finanční zájmy Evropské unie, povahou popsaného jednání v čl. 1 uvedené Úmluvy jde spíše o porušení hospodářské disciplíny než podvod v našem pojetí, neboť, byť jde o úmyslný trestný čin, nevyžaduje uvedený čl. 1 ani podvodný úmysl. Proto je tento trestný čin zařazen do dílu 3. hlavy VI. Zvláštní části trestního zákoníku o trestných činech hospodářských.

Trestný čin poškození finančních zájmů Evropské unie (§ 260) postihuje různé machinace, přičemž podle odstavce 1 se vyžaduje i škodlivý následek spočívající v oblasti výdajů v nesprávném použití finančních prostředků nebo zadržování finančních prostředků buď ze souhrnného rozpočtu Evropské unie, nebo z některého rozpočtu spravovaného Evropskou unií nebo jejím jménem, anebo v oblasti zdrojů zmenšení zdrojů některého takového rozpočtu.

Pachatelem trestného činu může být i právnická osoba, viz § 7 topo.¹¹¹

Vývoj právní úpravy v této oblasti v evropském trestním právu rozebírá monografie věnovaná tomuto fenoménu.¹¹² V citované monografii se uvádí: Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství¹¹³ ve svém článku č. 1 odst. 1 zakotvuje definici podvodu poškozujícího finanční zájmy Evropské unie, a to jak v oblasti výdajů, tak na straně příjmů, a je konstruován jako úmyslné jednání v obou formách, konání i opomenutí. Podvodným jednáním na straně výdajů se rozumí zejména neoprávněné přisvojení si, použití nebo zadržování prostředků ze souhrnného rozpočtu Evropské unie či rozpočtů spravovaných Evropskou unií nebo jejich jménem a rovněž neposkytnutí informací v rozporu se zvláštní povinností se stejnými následky. Podvodným jednáním na straně příjmů je zejména nedovolené snížení prostředků v souhrnném rozpočtu Evropské unie či v rozpočtech spravovaných Evropskou unií nebo jejím jménem.

---

¹¹¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád. 6. vydání podle stavu k 1. 2. 2016. Praha: Leges, 2016, s. 384 - 385.

¹¹² Srov. Navrátilová, J.: Poškozování finančních zájmů Evropské unie, in Jelínek, J., Gřivna, T., Herczeg, J., Navrátilová, J., Syková A. a kol.: Trestní právo Evropské unie. Praha: Leges, 2014, s. 165-172.

¹¹³ Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracovaná na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii. Úř. věst. C 316, 27. 11. 1995, kapitola 19, svazek 008, s. 57 – 65. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:41995A1127%2803%29>.

Tato jednání jsou kriminalizována v ustanovení § 260 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“) jako trestný čin poškození finančních zájmů Evropské unie. Přestože Úmluva mluví o podvodu poškozujícím finanční zájmy Evropské unie, má jednání v ní vymezené spíše charakter porušení hospodářské disciplíny než podvodu v našem pojetí, neboť ve všech případech není vyžadován ze strany pachatele podvodný úmysl – tj. již od počátku úmysl někoho oklamat nebo využít jeho omylu. Ve smyslu článku 1 Úmluvy jde o úmyslný trestný čin, tj. postihována jsou pouze úmyslná jednání, nikoli jednání v nedbalostní formě.¹¹⁴

K možnostem souběhu trestného činu dotačního podvodu s trestným činem poškození finančních zájmů Evropské unie se vyjadřuje komentář k trestnímu zákoníku vydaný nakladatelstvím C. H. Beck takto: „K ustanovením o trestných činech úvěrového a dotačního podvodu podle § 211 odst. 1, § 212 odst. 1 má blízko poškození finančních zájmů Evropské unie rovněž v jeho základní skutkové podstatě ve smyslu § 260 odst. 1. Všechna citovaná ustanovení totiž obsahují skutkové podstaty deliktů ohrožovacích. Nicméně jejich dosah je různý, neboť § 260 je speciální, kdežto zbývající dva mají povahu skutkových podstat spíše obecných. Z tohoto vztahu pak plynou závěry o nepřipustnosti jejich jednočinného souběhu. Totéž platí o jejich vztahu na úrovni skutkových podstat kvalifikovaných, ve spojení s těžšími následky v podobě příslušných škod (delikty poruchové) nebo jiných okolností zvláště přitěžujících (§ 17). Také skutkové podstaty základní, obsahující znaky trestných činů poruchových (§ 260 odst. 2, § 211 odst. 2, § 212 odst. 2), jsou navzájem v poměru speciality a obecnosti, což platí i pro jejich kvalifikované případy ve vyšších odstavcích citovaných ustanovení. Proto i zde bude jejich souběh jednočinný vyloučen.“¹¹⁵

Vždy však bude pochopitelně třeba v každém jednotlivém případě dovést subjektivní stránku ve vztahu k příslušnému speciálnímu subjektu, tedy úmysl pachatele vztahující se k prostředkům z rozpočtů EU. Nebude-li tento dovozen či prokázán, pak bude namísto zvažovat trestní odpovědnost podle ustanovení obecnějšího, tedy dotačního podvodu podle § 212 tr. zák. Obdobně tak v případě otázky trestnosti přípravy, která vzhledem k uvedenému není ve vztahu k trestnému činu poškození

---

¹¹⁴ Navrátilová, J.: Poškození finančních zájmů Evropské unie, in Jelínek, J., Gřivna, T., Herczeg, J., Navrátilová, J., Syková A. a kol.: Trestní právo Evropské unie. Praha: Leges, 2014, s. 174-175.

¹¹⁵ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník II. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2655.

finančních zájmů EU jako samostatné vývojové stadium trestná nikdy, u dotačního podvodu však být trestná může.

Poměrně často však v praxi nastávají situace, kdy poskytnutí prostředků EU je podmíněno spolufinancováním ze strany členského státu či jiného subjektu, obvykle to bývají rozpočty územně samosprávných celků, a jde tedy nejen o prostředky z výdajové složky rozpočtů EU, ale také z rozpočtu jiného subjektu, které však nemohou být předmět ochrany podle ustanovení § 260 tr. zák. (toliko by bylo možné uvažovat o pokusu tohoto trestného činu ve vztahu k těmto prostředkům, pokud by se pachatel mylně domníval, že jsou poskytnuty z rozpočtů EU).

Pokud bychom však vycházeli z toho, že jednočinný souběh obou trestných činů je bez dalšího vyloučen, nebylo by možné v právní kvalifikaci vystihnout i to jednání, kterého se pachatel dopustil k té části poskytnutých (nebo požadovaných) prostředků, o nichž věděl, že nepocházely z prostředků EU. Vychází-li však závěr o vztahu speciality obou trestných činů ze speciální ochrany prostředků z rozpočtu EU, pak by v takovém případě absence právní kvalifikace jednání ve vztahu ke „zbytkovým“ dotačním prostředkům postrádala své opodstatnění.

Co se týče jednočinného souběhu obou trestných činů, ten bude vyloučen jen v tom případě, kdy je financování pokryto zcela prostředky z výdajové složky rozpočtů EU. V případě vícezdrojového financování by hypoteticky mohl jednočinný souběh obou trestných činů přicházet do úvahy. Přitom výše dotčených prostředků se projeví za použití jednotlivých kvalifikovaných skutkových podstat obou těchto trestných činů. S přihlédnutím k ustanovení § 43 odst. 1 tr. zák. by byl trest pachateli ukládán v rámci trestní sazby nejpřísněji trestné.

Tento závěr však se jeví jako do jisté míry problematický z toho pohledu, že v takovémto případě mohou být pachatelé této trestné činnosti fakticky ohroženi mírnější trestní sazbou, nežli v případě právní kvalifikace jen ve smyslu dotačního podvodu. Zde by bylo na místě sečíst celou škodu, tedy bez ohledu na zdroj poskytnutých prostředků. Takovýto pachatel by tak mohl být ohrožen v konečném důsledku vyšší trestní sazbou, nežli by to bylo v případě posouzení jeho jednání podle obou dotčených skutkových podstat. Takovýto postup by vycházel z toho, že je zde zastoupen speciální objekt vzhledem k původu části poskytnutých prostředků z rozpočtů EU. Proto by nebylo možné pouhé sečtení všech prostředků zneužitých či neoprávněně získaných.

Toto úskalí by k logickým výsledkům vedlo tehdy, pokud bychom dovedli, že skutkové podstaty poškození finančních zájmů EU jsou ve vztahu k dotačnímu podvodu subsidiární, tomu však zase mimo jiné neodpovídá vymezení trestních sazeb, které jsou u trestného činu poškození EU v základních skutkových podstatách přísnější. Jistým kompromisem by pak mohlo být v uvedených případech dovést vyloučení jednočinného souběhu v základních skutkových podstatách ve prospěch trestného činu poškození finančních zájmů EU, zatímco v případě vícezdrojového financování a následku v podobě způsobení škody určité vyšší výše dovést v případech skutkově odpovídajících závěr o faktické konzumpci trestného činu poškození finančních zájmů EU ve vztahu ke kvalifikovaným skutkovým podstatám trestného činu dotačního podvodu a jednání pachatele vystihnout podle této příslušné kvalifikované skutkové podstaty trestného činu dotačního podvodu, která by zahrnoval celou výši prostředků bez ohledu na jejich původ. Nicméně vyloučení jednočinného souběhu z důvodu faktické konzumpce je třeba vždy vyvozovat z konkrétního průběhu skutkového děje. Tímto směrem by se praxe mohla v rámci hledání co „nejpřílehavějšího“ řešení ubírat.

Kapitola šestá: Závěry – náměty de lege ferenda

Cílem mé rigorózní práce bylo komplexní zpracování problematiky trestných činů podvodu, pojistného podvodu, úvěrového podvodu a dotačního podvodu (§ 209 až § 212 tr. zík.). Snažil jsem se nejen popsat platnou právní úpravu, ale také nastínit problémy aplikační praxe a nabídnout, tam kde jsem to považoval za funkční, i nové, jiné řešení trestněprávní regulace příslušných společenských vztahů.

Trestný čin podvodu je atributem majetkové kriminality, která tvoří dominantní část registrované kriminality na našem území (výjimkou svého druhu je případ uvedený v § 211 odst. 2 tr. zák. – použití úvěru bez souhlasu věřitele v nikoli malém rozsahu na jiný než určený účel; v takovém případě nelze hovořit o obohacení pachatele, jestliže pachatel úvěr řádně splácí). Trestný čin podvodu je rovněž jedním z nejčastěji páchaných trestných činů.

Jak jsem již uvedl v úvodu práce a první kapitole, majetková kriminalita, zejména ta, o které rigorózní práce pojednává, je v současné době charakterizována několika atributy. Jsou jimi vysoká latence tohoto typu trestné činnosti, rostoucí frekvence takových jednání, blanketní charakter skutkových podstat vyžadující spolehlivou znalost mimotrestních předpisů, zvyšující se rozsah škod způsobených podvodným jednáním, rostoucí počet pachatelů i jejich odlišná typologie (není ojedinelé, že pachateli jsou kvalifikovaní odborníci v oboru účetnictví, bankovníctví, daňového poradenství, pojišťovnictví – tzv. kriminalita bílých límečků), která ztěžuje odhalení a potrestání pachatelů. Aplikační praxe se potýká s celou řadou problémů ať již v oblasti dokazování nebo rozhodování o tomto druhu kriminality. Ve společnosti se často nedostává pachatelům uvedených trestných činů důkladnějšího morálního odsouzení.

Z rozboru platné právní úpravy, důvodových zpráv k vládním návrhům zákonů v této oblasti, z rozboru odborné literatury věnované těmto otázkám, rozboru judikatury obecných soudů i Ústavního soudu podle mého názoru vyplynulo několik námětů ke zdokonalení platné právní úpravy, které v sumarizované podobě představuji:

Platná právní úprava obsažená v trestním zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb., v platném znění) obsahuje „obecnou“ skutkovou podstatu podvodu (§ 209) a několik dalších speciálních případů podvodného jednání obsažených v § 210 (pojistný podvod), § 211

(úvěrový podvod) a § 212 (dotační podvod). Jde podle mého názoru o nežádoucí kazuističnost a fragmentizaci právní úpravy. Navíc všechny tři speciální případy podvodu mají stejnou strukturu, skládají se ze dvou základních skutkových podstat, ke kterým se připínají další kvalifikované skutkové podstaty, přičemž okruh okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby je ve speciálních skutkových podstatách stejný. Dávám proto ke zvážení, zda by nevystačila k ochraně společenských vztahů jedna obecná skutková podstata podvodu ve snění obsaženém v § 209 a případný postih pojistného, úvěrového či dotačního podvodu by nebylo žádoucí vyjádřit jako případné okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (samozřejmě vázané na způsobení škody, tedy bez současného znění § 209 odst. 2, § 210 odst. 2, § 211 odst. 2 tr. zák.).

Pokud by takový návrh nebyl z kriminálně politických důvodů průchozí, potom doporučuji de lege ferenda vypustit z ustanovení o pojistném podvodu, úvěrovém podvodu a dotačním podvodu druhé základní skutkové podstaty, tj. ustanovení § 209 odst. 2, § 210 odst. 2, § 211 odst. 2 tr. zák. Zákonodárce zde podle mého názoru supljuje potřebnou obezřetnost například banky při poskytování bankovního úvěru, pojišťovny při uzavírání pojistné smlouvy či poskytovatele dotace ve vztahu k příjemci dotace. Speciální případy podvodného jednání byly zakotveny do trestního práva novelou trestního zákona z roku 1961 provedenou zákonem zák. č. 253/1997 Sb., ve snaze usnadnit důkazní situaci a zjednodušit postavení poskytovatelů úvěrů či subjektů poskytujících pojištění. Trestní zákoník tyto typy podvodného jednání více méně přebral jen s několika odlišnostmi, například oddělil dotační podvod jako samostatnou variantu podvodného jednání. Domnívám se, že případy uvedené v § 209 odst. 2, § 210 odst. 2, § 211 odst. 2 tr. zák. nejsou natolik společensky škodlivé, že není třeba je kriminalizovat. Jejich existenci v trestním zákoníku hodnotím jako rozporné se subsidiaritou trestní represe.

Jako další námět uvádím: Současné znění ustanovení § 209 odst. 2, § 210 odst. 2, § 211 odst. 2 tr. zák. představují předčasně dokonané trestné činy ve stadiu přípravy k trestnému činu (jejich znakem není ani způsobení škody ani úmysl škodu způsobit. Pokud by zákonodárce i nadále trval na jejich kriminalizaci (viz můj návrh výše), potom by bylo správné, aby také stanovil zvláštní úpravu beztrestnosti takového jednání.

Také okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby u obecné skutkové podstaty podvodu, respektive u speciálních případů podvodu by bylo vhodné doplnit o okolnost,

že pachatel spáchal podvod v systému veřejného zdravotního pojištění nebo že vylákal dávky sociální péče.

Ustanovení § 212 tr. zák. o dotačním podvodu upravit tak, aby postihovalo širší okruh vylákaných prostředků, například o všechny dávky poskytované ze systémů veřejných rozpočtů.

V souvislosti s výkladem a aplikací ustanovení o dotačním podvodu by bylo žádoucí orientovat aplikační praxi k jednoznačnému judikatornímu vymezení případů, kdy je vyloučen jednočinný souběh dotačního podvodu a trestného činu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 tr. zák.

Resumé (ČJ)

Podvod, pojistný podvod, úvěrový podvod a dotační podvod

Práce pojednává o jednom ze tří obohacovacích typů majetkových trestných činů, a to o trestném činu podvodu podle § 209 tr. zák. Dále se autor zabývá rozbořem tří případů speciálních podvodů, a to podvodem pojistným (§ 210 tr. zák.), podvodem úvěrovým (§ 211 tr. zák.) a podvodem dotačním (§ 212 tr. zák.).

Po úvodu, ve kterém autor vysvětluje význam zkoumaného tématu, přechází v první kapitole k širšímu výkladu kriminologických a sociologických souvislostí majetkové kriminality a trestného činu podvodu zejména. Ve čtyřech následujících kapitolách rozebírá autor znaky skutkové podstaty nejprve obecné skutkové podstaty podvodu podle § 209 tr. zák. a posléze tří speciálních případů podvodu podle § 210 až § 212 tr. zák. Výklad ve všech kapitolách zachovává stejnou strukturu: po vymezení objektu trestného činu, následuje výklad objektivní stránky, pojednání o tom, kdo může být pachatelem tohoto trestného činu a o subjektivní stránce příslušného trestného činu. Autor pojednává dále o možnostech přísnějšího postihu podle kvalifikované skutkové podstaty a také o možnostech souběhu s jinými trestnými činy.

V závěru autor sumarizuje poznatky, ke kterým dospěl. Navrhuje u tří případů speciálních podvodů (pojistný podvod, úvěrový podvod a dotační podvod) zrušení druhé základní skutkové podstaty příslušných trestných činů, které nevyžadují způsobení škody na majetku. Dále dává v úvahu, zda by k trestnímu postihu nepostačovala jedna obecná skutková podstata místo tří kazuistických skutkových podstat speciálních podvodů. Pokud by to z kriminálně politických důvodů nebylo možné, uvádí autor další návrhy de lege ferenda ke zdokonalení platné právní úpravy.

Práce je zpracována na podkladě odborné literatury a judikatury obecných soudů i Ústavního soudu české republiky.

Klíčová slova: majetkové trestné činy, podvod, pojistný podvod, úvěrový podvod, dotační podvod, subsidiarita trestní represe.

Resumé (AJ)

Fraud, Insurance Fraud, Credit Fraud and Grant Fraud

The thesis elaborates on the crime of fraud under Section 209 of the Criminal Code (CC), one of three types of property crimes with enrichment. The author further analyzes three special forms of fraud: insurance fraud (Section 210 of the CC), credit fraud (Section 211 of the CC) and grant fraud (Section 212 of the CC).

After an introduction explaining the significance of the topic examined, the author proceeds in the first chapter to a broader interpretation of criminological and sociological context of property crimes and the crime of fraud in particular. In four subsequent chapters the author firstly discusses the general constituent elements of fraud under Section 209 of the CC and subsequently addresses the constituent elements of three special forms of fraud under Sections 210 to 212 of the CC. Analysis maintains the same structure in all chapters: determination of the object of the crime, interpretation of the objective aspect of the crime, discussion on possible offenders and on the subjective aspect of the crime. The author further elaborates on possibility of tougher sanctions for crimes involving aggravating elements and considers possible concurrence with other crimes.

In conclusion, the author summarizes the findings reached and proposes to repeal the provisions containing the elements of three special forms of fraud (insurance fraud, credit fraud and grant fraud) that do not require any damage to property. Further, the author considers whether it would not be sufficient to establish one general constituent elements of fraud involving all its special forms instead of providing three different casuistic elements for each special form of fraud. If this is not possible for criminological or political reasons, the author provides other proposals *de lege ferenda* to improve the current legislation.

The thesis is compiled on the basis of legal literature and jurisprudence of general courts and the Constitutional Court of the Czech Republic.

Keywords: property crimes, fraud, insurance fraud, credit fraud, grant fraud, subsidiarity of criminal repression.

Seznam použité literatury

Učebnice, komentáře, monografie

Baloun, V.: Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky. Praha: IKSP, 1999, s. 6.

Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol.: Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 3. vydání. Praha: C. H. Beck 2003, s. 456.

Drašík, A. et al.: Trestní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 1490 s., ISBN 978-80-7478-790-4.

Grůň, L. Finanční právo a jeho instituty. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2006, s. 251.

Herczeg, J.: K pojmu „úvěru“ u trestného činu úvěrového podvodu. Trestní právo, č. 1/2004, s. 3.

Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2006, 823 s., ISBN 80-7201-630-X.

Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, 976 s., ISBN 978-80-7502-044-4.

Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 5. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2016, 976 s., ISBN 978-80-7502-120-5.

Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 314 s., ISBN 80-86432-62-9.

Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 3. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2013, s. 654.

Jelínek, J.: Majetková škoda v československém trestním právu, in: AUC Iuridica, č. 4/1990, s. 31 a násl.

Jelínek, J.: Trestní právo. Novelizace v letech 1997 až 1999. Praha: Linde, 2000, 154 s., ISBN 80-7201-208-8.

Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád. 6. aktualizované vydání podle stavu k 1. 2. 2016. Praha: Leges, 2016, 1280 s., ISBN 978-80-7502-106-9.

Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha C. H. Beck, 2009, 617 s., ISBN 978-80-7400-047-8.

Mrkývka, P. a kol.: Finanční právo a finanční správa. 1. díl. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 254.

Navrátilová, J.: Poškození finančních zájmů Evropské unie, in Jelínek, J., Gřivna, T., Herczeg, J., Navrátilová, J., Syková A. a kol.: Trestní právo Evropské unie. Praha: Leges, 2014, 367 s., ISBN 978-80-7502-041-3.

Novotný, O. a kol. Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část. Praha: Aspi Publishing, 2004, s. 78.

Novotný O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, cit. s. 338.

Šamko, P.: Trestný čin podvodu. Komentár s judikaturou. Bratislava: Iura Edition, 2012, s. 19, 25. 225

Šámal, P. Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. Praha: C. H. Beck, 2001, 776 s., ISBN 80-7179-493-7.

Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník II. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1908.

Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon komentář. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1502.

Šámal, P. a kol.: Trestní právo hmotné. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 669.

Ostatní prameny:

Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zástupce ze dne 26. 11. 2003 č. 15/2003 Ke sjednocení výkladu zákonů ke vztahu ustanovení § 250 odst. 1 a § 250a odst. 1 a § 250b odst. 1 trestního zákona.

Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství Vyksl. č. 7/ 2000.

Důvodová zpráva k novele trestního zákona č. 253/1997 Sb., ASPI.

Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, vypracovaná na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii. Úř. věst. C 316, 27. 11. 1995, kapitola 19, svazek 008, s. 57 – 65.

Zákonné a podzákonné normy

zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 24/1999 Sb.

Judikatura

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 7. 2009, sp. zn. 1 To 29/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. 8 Tdo 42/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 2009, sp. zn. 8 Tdo 440/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.11.2003, sp.zn. 5 Tdo 1256/ 2003
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.7.2003, sp.zn. 5 Tdo 443/2003
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.11.2011, sp.zn. 3 Tdo 1046/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.3.2010, sp.zn. 4 Tdo 248/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.9.2007, sp.zn. 3 Tdo 935/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.9.2011, sp. zn. 8 Tdo 784/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1092/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 8. 2010, sp. zn. 6 Tdo 186/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2004, sp. zn. 8 Tdo 1374/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. 6 Tdo 1124/2006
rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tz 164/1999 a 8 Tz 303/2002
rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2007, sp. zn. 11 Tdo 760/2007
Nejvyšší soud ČR, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 2/2015, s. 163-164
Nález Ústavního soudu I. ÚS 558/2001 ze dne 25. 11. 2003, svazek 31, č. 136 Sb. n. a u. (s. 216-217)
č. 71/1971 Sb. rozh. tr.
č. 50/1992 – I Sb. rozh. tr.
č. 20/1986 Sb. rozh. tr.
č.18/1991 Sb. rozh.tr.
č. 36/2009 Sb. rozh. tr.
č. 32/2004 Sb. rozh. tr.
č. 55/2003 Sb. rozh. tr.
č. 6/2004Sb. rozh. tr.

Internetové zdroje

http://www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/vykon_dohledu/upozorneni_pro_verejnost/20131205_upozorneni_uzavir_uverova_smlouva.html.